



# Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu

Cooperative movement  
conducive to social and professional inclusion

**Raport końcowy**  
Final report







# Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu

Cooperative movement  
conducive to social and professional inclusion

**Raport końcowy**  
Final report



## Opracowanie merytoryczne

*Content-related works*

Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS  
Statistics Poland Research and Statistical Education Centre

## Zespół autorski

*Editorial team*

*Magdalena Adamska, Marta Bernacik, Karolina Goś-Wójcicka, Katarzyna Jarębska, Izabela Kamińska, Michał Kudłacz, Małgorzata Lenart, Marta Bohdziewicz-Lulewicz, Magdalena Maślankiewicz, Anna Małodzińska, Agnieszka Pacut, Małgorzata Piwowarczyk, Sławomir Natęcz, Urszula Stasiak-Jaśkiewicz, Tomasz Sekuła, Rafał Wilk*

ISSN XXXX-XXXX

## Publikacja dostępna na stronie internetowej

*Publications available on website*

<http://stat.gov.pl>

## Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

*When publishing Statistics Poland data — please indicate the source*





## Przedmowa

Institucje europejskie podkreślają potrzebę budowania ekosystemu wspierającego rozwój ekonomii społecznej oraz społecznych innowacji, mających na celu inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Podobnie na poziomie krajowym dostrzega się potencjał i potrzebę rozwoju działań w ramach sektora gospodarki społecznej. Zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej ma on służyć realizacji kluczowych celów rozwojowych kraju, sformułowanych w takich dokumentach strategicznych, jak Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Dokumenty strategiczne wskazują, że spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy i kreowania innowacji społecznych sprzyjających włączeniu społecznemu.

Celem niniejszej pracy badawczej była analiza uwarunkowań rozwoju oraz efektów działalności wybranych typów spółdzielni uprawnionych do korzystania ze wsparcia publicznego ze względu na prowadzenie działalności sprzyjającej włączeniu społecznemu i zawodowemu spółdzielni socjalnych, spółdzielni pracy, spółdzielni inwalidów i niewidomych. Wielowymiarowość zagadnienia badawczego uzasadnia zwrócenie uwagi na identyfikację i analizę uwarunkowań wpływających na zdolność do rozwoju oraz pomiar efektów podejmowanych przez spółdzielnie działań w określonych warunkach. Ze względu na potrzeby polityki społecznej jedną z kwestii poddanych analizie był wpływ instrumentów publicznego wsparcia na rozwój i efektywność działalności badanych spółdzielni.

Praca badawcza porusza nową problematykę, która wcześniej nie była przedmiotem badań prowadzonych przez statystykę publiczną. Doświadczenia z analiz przeprowadzonych w ramach pracy badawczej można uwzględnić w pracach prowadzonych przez GUS w partnerstwie z MRPiPS w ramach projektu Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego z środków UE.

Oddając w Państwa ręce niniejszy raport będziemy wdzięczni za wszelkie sugestie dotyczące jego zawartości oraz zakresu prowadzonych badań statystycznych. Państwa spostrzeżenia stanowiąc będą dla nas niezwykle cenne źródło informacji.

## Preface

European institutions emphasize the need of building the ecosystem supporting the development of the social economy as well as social innovations which aim at intelligent and sustainable progress aiding the social inclusion. Similarly, at the national level, the potential and need to develop activities within the social economy sector is recognized. In accordance with *the National Program for the Development of Social Economy*, It is intended to realise key developmental objectives of the country which were formulated in such strategic documents as: *the Social Capital Development Strategy*, *Human Capital Development Strategy*, and *National Strategy of Regional Development*. Strategic documents indicate that social cooperatives, labour cooperatives, and cooperatives of invalids and the blind contribute to creating jobs and social innovations which aid the social inclusion.

The goal of this research work was to analyse the conditions of development and the effects of the selected types of cooperatives entitled to use public support due to the activities aiding the social and professional inclusion conducted by social cooperatives, labour cooperatives, and cooperatives of invalids and the blind. The multidimensionality of this research issue justifies paying attention to identification and analysis of conditions affecting the ability to develop and the measurement of the effects of actions undertaken by cooperatives in certain conditions. Due to the needs of social policy, one of the issues, which has been analysed, was the impact of public support instruments on the development and efficiency of activities of the studied cooperatives.

The research work brings up new issues that were not the subject of research conducted by public statistics. Experiences came from the analyses carried out as part of this research work can be taken into account in the work carried out by Statistics Poland in partnership with the Ministry of Labour and Social Policy as part of the project *Integrated Monitoring System of the Social Economy Sector* under the *Operational Program Knowledge Education Development* co-financed from EU funds.

By handing this report to you, we would be grateful for any suggestions regarding its content and the scope of statistical research. Your observations will constitute a very valuable source of information for us.



## Spis treści

### *Contents*

Przedmowa.....	7
Preface.....	8
Objaśnienia znaków umownych.....	10
<i>Symbols</i> .....	14
Ważniejsze skróty.....	10
<i>Major abbreviations</i> .....	14
Wstęp.....	12
<i>Introduction</i> .....	14
Synteza.....	16
<i>Synthesis</i> .....	20
1. Analiza danych.....	25
1. <i>Data analysis</i> .....	25
2. Metodologia pracy badawczej.....	68
2. <i>Research work methodology</i> .....	68
3. Ocena jakości badania pilotażowego ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych.....	91
3. <i>Quality assessment of pilot study ES-S Report on the activity of cooperatives: labor, social, invalids and the blind</i> .....	91
4. Rekomendacje.....	102
4. <i>Recommendations</i> .....	102

## Objaśnienia znaków umownych

### Symbols

Symbol	Opis
<i>Symbol</i>	<i>Description</i>
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.
„Of which”	<i>indicates that not all elements of the sum are given.</i>

## Ważniejsze skróty

### Major abbreviations

Skrót	Znaczenie
<i>Abbreviation</i>	<i>Meaning</i>
BJS	Baza Jednostek Statystycznych <i>Database of statistical units</i>
CIS	Centrum Informatyki Statystycznej <i>Center of Social Integration</i>
JST	Jednostki samorządu terytorialnego <i>Local governments units</i>
PS	Portal Sprawozdawczy GUS <i>Reporting portal</i>
SIB	System Informatyczny Badania <i>Research Computing System</i>
MR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju <i>Ministry of Investment and Economic Development</i>
OBM	Operacyjna Baza Mikrodanych <i>Operational Microdata Database</i>
OZS	Osoba Zarządzająca Sprawozdawczością w Portalu Sprawozdawczym GUS <i>Reporting Manager at the Reporting Portal</i>
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej <i>Social Economy Support Centre</i>
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej <i>Regional Centre of Social Policy</i>
MF	Ministerstwo Finansów <i>Ministry of Finance</i>
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych <i>The Social Insurance Institution</i>
PBSSP	Program badań statystycznych statystyki publicznej <i>Statistical survey program of official statistics</i>
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych <i>State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons</i>

PKD	Polska Klasyfikacja Działalności <i>Polish Classification of Activity</i>
SODiR	System Obsługi Dofinansowań i Refundacji <i>Supplementary Financing and Reimbursement Servicing</i>
GUS	Główny Urząd Statystyczny <i>Statistics Poland</i>
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej <i>Ministry of Family, Labour and Social Policy</i>
US Kraków	Urząd Statystyczny w Krakowie <i>Statistical Office in Kraków</i>

## Wstęp

Niniejszy raport powstał w efekcie realizacji pracy badawczej pt. „Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu” przygotowanej na zlecenie Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w ramach projektu „Statystyka dla polityki spójności. Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz programowania i monitorowania polityki spójności po 2020 roku”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Głównym celem pracy badawczej była analiza uwarunkowań rozwoju oraz efektów działalności wybranych typów spółdzielni uprawnionych do korzystania ze wsparcia publicznego, z uwagi na prowadzenie działań sprzyjających włączeniu społecznemu i zawodowemu. Dokumenty strategiczne wskazują, że spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy i kreowania innowacji społecznych sprzyjających włączeniu społecznemu. Spółdzielnie te zaliczane są do podmiotów ekonomii społecznej na podstawie wytycznych Ministerstwa Rozwoju z dnia 9 stycznia 2018 r. w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. Działalność sektora ekonomii społecznej stanowi ważny obszar zainteresowań władz publicznych. Planowanie działań i instrumentów wsparcia dla tworzących go podmiotów wymaga jednak dostępu do rzetelnych i systematycznych danych.

W pracy badawczej przyjęto, że odbiorcami opracowanych informacji wynikowych, będą instytucje zajmujące się rozwojem ekonomii społecznej: na szczeblu krajowym – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS), a na poziomie regionu – Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej (ROPS) oraz Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Ponadto wyniki pracy mogą być przydatne dla administracji rządowej i samorządowej w regionach, badanych spółdzielni i organizacji je zrzeszających oraz środowiska naukowego i mediów, a także dla obywateli, jako potencjalnych klientów lub partnerów biznesowych wybranych spółdzielni.

Źródłami danych wykorzystanymi w pracy badawczej były bazy danych prowadzone przez jednostki administracji publicznej oraz wyniki badań statystyki publicznej. Brakujące dane, niezbędne do obliczenia wskaźników i zmiennych, zostały pozyskane z przeprowadzonego na przełomie czerwca i lipca 2018 r. badania pilotażowego realizowanego na formularzu *ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych*.

W ramach pierwszego etapu realizacji pracy badawczej, zakończonego zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Przedmiotu Zamówienia w styczniu 2018 r., zostały wykonane następujące prace:

- rozpoznano zbiory danych administracyjnych i pozaadministracyjnych pod kątem ich jakości i stopnia przydatności na dalszych etapach pracy badawczej,
- dokonano przeglądu rozwiązań (krajowych i europejskich) w zakresie monitorowania zróżnicowanych obszarów funkcjonowania wybranych typów spółdzielni,
- zaprojektowano wstępną listę zmiennych i wskaźników określających uwarunkowania rozwojowe oraz efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni,
- określono zakres danych niezbędnych do realizacji celów badania i niedostępnych w przeanalizowanych zbiorach danych ze źródeł administracyjnych i pozaadministracyjnych,
- opracowano projekt metodyki badania spółdzielni.

Rezultaty powyższych działań zostały zaprezentowane w Raporcie Metodycznym, przekazanym w pierwszym etapie prac.

Drugi etap pracy badawczej obejmował okres między lutym a październikiem 2018 r. W tym czasie wykonano następujące prace:

- przeprowadzono ogólnopolskie badanie wybranych typów spółdzielni,
- dokonano wstępnego naliczenia wskaźników na podstawie danych ze źródeł administracyjnych i pozaadministracyjnych oraz wyników badania pilotażowego,
- opracowano ostateczną listę zmiennych i wskaźników określających uwarunkowania rozwojowe oraz efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni,
- przygotowano analizę statystyczną przedstawiającą ocenę uwarunkowań wpływających na zdolność do trwałego działania i rozwoju wybranych typów spółdzielni,
- stworzono bazy danych wynikowych,
- opracowano raport zawierający opis wypracowanej metodologii, w tym raport jakości przeprowadzonego badania.

Raport końcowy „Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu” został podzielony na trzy rozdziały – analiza danych, metodologia pracy badawczej oraz ocena jakości badania pilotażowego. Rozdział analityczny jest odpowiedzią na główny cel pracy badawczej – została w nim przedstawiona analiza uwarunkowań rozwoju oraz efektów działalności wybranych typów spółdzielni. W drugim rozdziale została opisana metodologia badania m.in. zdefiniowano cele pracy badawczej, jej zakres oraz odbiorcy. Opisany został proces wyboru źródeł danych administracyjnych i pozaadministracyjnych do naliczenia zmiennych i wskaźników. Ponadto został przedstawiony szczegółowy opis przeprowadzonego badania pilotażowego oraz charakterystyka zmiennych i wskaźników. Trzeci rozdział zawiera natomiast ocenę jakości badania pilotażowego ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych.

## Introduction

This report was created as a result of the research work entitled: "*Cooperatives conducive to social and professional inclusion*" prepared at the request of Statistics Poland (GUS) as part of the project *Statistics for Cohesion Policy. Support for the Monitoring of the System of Cohesion Policy in the Financial Perspective 2014-2020 as well as Programming and Monitoring of Cohesion Policy after 2020*, co-financed by the European Union from the funds of the *Operational Program Technical Assistance 2014-2020*.

The main objective of the research work was the analysis of the conditions of development and the effects of the activities of selected types of cooperatives entitled to use public support, due to the conduct of activities conducive to the social and professional inclusion. The strategic documents indicate that social and labour cooperatives and cooperatives of the disabled and the blind contribute to creating jobs and social innovations aiding the social inclusive. These cooperatives are classified as social economy entities based on the guidelines of the Ministry of Development published on January 9, 2018 regarding the implementation of projects in the area of the social inclusion and combating poverty with the use of the European Social Fund and the European Regional Development Fund for 2014-2020. The activity of the social economy sector constitutes an important area of interest for public authorities. However, planning of actions and instruments of support for the entities that create it requires access to reliable and systematic data.

This research work assumes that the recipients of the compiled information will be institutions dealing with the development of the social economy: at the national level – the Ministry of Family, Labour and Social Policy (MRPiPS), and at the regional level – Regional Social Policy Centers (ROPS) and Centers of the support for the social economy (OWES). In addition, the results of this research work may be useful for the central government and local government administration in regions, surveyed cooperatives and their associating organizations and as well as the scientific community and the media as well as for citizens as potential clients or business partners of selected cooperatives.

The sources of data used in the research work were databases run by public administration units and the results of public statistics surveys. The missing data necessary to calculate indicators and variables was obtained from a pilot study carried out at the turn of June and July 2018, realised on the ES-S form entitled: *The Report on the Activities of the Cooperative: Work, Social, Invalids and the Blind*". As part of the first stage of the research work, completed in accordance with the detailed description of the object of the order in January 2018, the following works were carried out:

- recognition of administrative and non-administrative databases in terms of their quality and usefulness at further stages of the research work,
- solutions (national and European ones) were reviewed in the scope of monitoring diversified areas of functioning of selected types of cooperatives,
- the initial list of variables and indicators specifying the developmental conditions and effects of functioning of selected types of cooperatives was defined,
- specification of the scope of data which is necessary to achieve the objectives of the study and which is not available in the analysed databases coming from administrative and non-administrative sources,
- the draft of methodology for cooperative research was created.

The results of the above activities were presented in the methodological report which was submitted in the first stage of the work.

The second stage of this research work covered the period between February and October 2018. Within this period of time, the following works were carried out:

- the nationwide survey of selected types of cooperatives was carried out,
- initial calculations of indicators were made on the basis of data from administrative and non-administrative sources as well as the results of the pilot study,

- the final list of variables and indicators describing developmental conditions and effects of functioning of selected types of cooperatives was created,
- the statistical analysis presenting the assessment of conditions affecting the ability to sustainable activities and development of selected types of cooperatives was prepared,
- result databases were created,
- the report containing the description of the developed methodology, including a quality report of the conducted study was prepared.

The final report *Cooperatives Conducive to Social and Professional Inclusion* has been divided into three chapters - data analysis, research methodology and quality assessment of the pilot survey. The analytical chapter is the answer to the main goal of the research work - it presents an analysis of the conditions of development and the effects of the selected types of cooperatives. The second chapter describes the research methodology, among other things, the goals of the research work, its scope and recipients have been defined. Moreover, the process of selection of administrative and non-administrative data sources for the calculation of variables and indicators has been described. In addition, a detailed description of the pilot survey carried out and the characteristics of variables and indicators were presented. The third chapter contains the assessment of the quality of the pilot survey *ES-S Report on the Activities of the Cooperative: work, social, invalids and the blind*.

## Synteza

Głównym celem pracy badawczej była analiza uwarunkowań rozwoju oraz efektów działalności wybranych typów spółdzielni uprawnionych do korzystania ze wsparcia publicznego, ze względu na prowadzenie działalności sprzyjającej włączeniu społecznemu i zawodowemu. Na etapie projektowania założeń do pracy badawczej zaplanowano, że jej cel zostanie zrealizowany w trzech wymiarach: diagnostycznym, metodycznym i poznawczym.

W wymiarze diagnostycznym cel pracy badawczej został przedstawiony w rozdziale analiza danych. Ten rozdział został podzielony na trzy podrozdziały uwarunkowania działalności spółdzielni, efekty działalności spółdzielni oraz wpływ uwarunkowań zatrudnienie i inwestycje w kapitał ludzki.

Cel pracy badawczej w wymiarze metodycznym został zrealizowany w drugim i trzecim rozdziale niniejszego raportu. W drugim rozdziale opisano metodologię badania, tj. zdefiniowano cele pracy badawczej, jej zakres oraz odbiorcy. Opisany został proces wyboru źródeł danych do naliczenia zmiennych i wskaźników. Ponadto została przedstawiona szczegółowa charakterystyka przeprowadzonego badania pilotażowego. Rozdział trzeci zawiera natomiast ocenę jakości badania pilotażowego *ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych* w zakresie: przydatności, dokładności, porównywalności, spójności, poufności, transparentności i bezpieczeństwa danych.

W wymiarze poznawczym, raport z pracy badawczej ma za zadanie upowszechnić wiedzę na temat specyfiki i efektów działalności badanej grupy spółdzielni. Odbiorcami informacji wynikowych, opracowanych w ramach pracy badawczej, będą instytucje zajmujące się rozwojem ekonomii społecznej na szczeblu krajowym – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS), a także na poziomie regionu – Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej (ROPS) oraz Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Ponadto odbiorcami wyników badania będą m.in. samorządy województw, badane spółdzielnie i organizacje je zraszające oraz środowiska naukowe i media, a poprzez media – pojedynczy obywatele, jako potencjalni klienci lub partnerzy biznesowi wybranych spółdzielni.

Według wyników badania w 2017 r. aktywną działalność prowadziło 1,4 tys. spółdzielni, w tym 0,9 tys. spółdzielni socjalnych, 0,5 tys. spółdzielni pracy oraz 0,1 tys. spółdzielni inwalidów i niewidomych. Największa część spółdzielni zlokalizowana była w województwach: wielkopolskim (12,7%), mazowieckim (11,9%), śląskim (11,6%) oraz małopolskim (9,9%).

### Uwarunkowania wpływające na działalność spółdzielni

#### Założyciele spółdzielni

Spółdzielnie socjalne wykazywały największe zróżnicowanie ze względu na założycieli: 60,8% z nich została założona przez osoby fizyczne, ok. 25,0% – z udziałem organizacji pozarządowej lub kościelnej, a 20,0% – z udziałem jednostki samorządu terytorialnego. Spośród badanych spółdzielni pracy 72,2% zostało założonych przez osoby fizyczne, zaś 24,7% – przez inne spółdzielnie. Spółdzielnie inwalidów i niewidomych w zdecydowanej przewadze zostały założone przez osoby fizyczne (86,4% spółdzielni) inne spółdzielnie (11,6%) lub NGO (2,7%).

#### Członkowie spółdzielni

Zarówno w przypadku spółdzielni inwalidów i niewidomych, jak również w spółdzielniach pracy dostrzegalny był nieznaczny spadek liczby członków na przestrzeni lat 2016-2017. Jedynie w przypadku spółdzielni socjalnych widoczny jest wzrost średniej liczby członków z 5 osób w 2016 r. do 6 w 2017 r. Największy udział liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w strukturach członkowskich badanych spółdzielni występuje w spółdzielniach socjalnych (ok. 70,0%).



### Styl zarządzania spółdzielnią

Spółdzielnie nie wykazywały dużego zróżnicowania pod względem liczby członków zarządu, wybierając głównie formułę dwuosobowego zarządu, w którym kobiety posiadają podobny udział co mężczyźni. Wśród badanych spółdzielni 46,0% wykorzystywało nieodpłatny charakter pracy w zarządzie. Spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych w zdecydowanej większości płaciły za pracę członkom zarządu, natomiast w przypadku spółdzielni socjalnych odpłatność występowała w 40,0% badanych spółdzielni. Wybory do władz w 2017 r. przeprowadziło 35,0% ankietowanych spółdzielni. Odsetek członków spółdzielni biorących udział w wyborach wyniósł 68,3%. Wybory do władz w 2017 r. odbyły się przede wszystkim w „młodych” spółdzielniach (50,0%), tj. takich, które działają do 2 lat. Natomiast w spółdzielniach o stażu istnienia dłuższym niż 2 lata wybory w 2017 r. odbyły się w około jednej czwartej podmiotów. Istnieje silna dodatnia korelacja pomiędzy liczbą osób biorących udział w ostatnich wyborach, a liczbą członków spółdzielni zatrudnionych na etat.

W 2017 r. strategię lub inny dokument, określający cele i planowane działania w perspektywie dłuższej niż rok (poza statutem), posiadało tylko 9,0% badanych spółdzielni. Połowa z nich realizowała działania zgodnie ze strategią w 76-100%, pozostałe w mniejszym stopniu. Podmiotami częściej posiadającymi tego typu dokumenty planistyczne oraz działającymi w oparciu o nie były głównie „młodsze” spółdzielnie (działające do 2 lat).

### Konsultacje planów działań z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi

Główną grupę spółdzielni stanowiły te, które konsultacje ograniczały do przedstawicieli spółdzielni – członków i pracowników. Tylko 4,8% badanych podmiotów konsultowało plany działań wśród interesariuszy zewnętrznych – odbiorców działań oraz osób i instytucji zewnętrznych. Spółdzielnie pracy oraz inwalidów i niewidomych zdecydowanie częściej konsultowały swe plany wewnątrz struktur organizacyjnych. Najbardziej niejednorodną grupę tworzyły spółdzielnie socjalne, wśród których odsetek podmiotów niekonsultujących planów z nikim oraz konsultujących je ze wszystkimi, był relatywnie największy. „Młode” spółdzielnie częściej korzystały ze wsparcia osób i instytucji z zewnątrz bądź konsultowały plany zarówno z interesariuszami zewnętrznymi, jak i z członkami i pracownikami. Istnieje również istotny statystycznie związek pomiędzy korzystaniem ze wsparcia OWES a otwartością na konsultacje.

### Usieciowienie

W 2017 r. 66,0% badanych spółdzielni zadeklarowało, że nie należy do żadnego porozumienia czy sieci spółdzielni. W kategorii zrzeszonych spółdzielni najliczniej występują odpowiedzi świadczące o przynależności do związków rewizyjnych (26,0%). Do zrzeszeń krajowych przynależało 5,0% spółdzielni (związków, federacji, lokalnej grupy działania), a tylko 1,0% do sieci międzynarodowych. Badane spółdzielnie częściej współpracowały z administracją samorządową niż rządową. Z samorządem regularnie kooperowała ponad 1/3 spółdzielni (głównie spółdzielnie socjalnych), z administracją rządową współpracowała regularnie co czwarta spółdzielnia (głównie spółdzielnie inwalidów i niewidomych). Nieco lepiej prezentują się dane dotyczące współpracy z przedsiębiorcami – 35,8% współpracowało z biznesem regularnie (głównie spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz spółdzielnie pracy). Z innymi spółdzielniami podejmowała współpracę tylko połowa spółdzielni (najczęściej z innymi spółdzielniami współpracowały spółdzielnie socjalne, najczęściej spółdzielnie inwalidów i niewidomych). Wśród partnerów, z którymi współpracowały badane spółdzielnie najrzadziej wymieniane były podmioty sektora pozarządowego. Badane spółdzielnie w ponad połowie w ogóle nie współpracowały z organizacjami pozarządowymi w 2017 r.

## Efekty działalności spółdzielni

### Zatrudnienie w spółdzielniach.

Tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym to funkcja spółdzielni, która jest przyczyną dla wsparcia tego typu podmiotów ze środków publicznych. Z przeprowadzonego badania wynika, że 94,0% spółdzielni zatrudniało pracowników na podstawie stosunku pracy, a na umowy cywilnoprawne – 60,0%, w tym na umowy cywilnoprawne będące głównym źródłem utrzymania pracownika – 28,0% badanych podmiotów.

Przeciętna liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wyniosła w 2017 r. 15 osób przy medianie równej 5. Suma pracowników w 2017 r., w spółdzielniach, które odpowiedziały na to pytanie wyniosła 33,2 tys. osób, w tym 15,4 tys. stanowili członkowie zatrudnieni na podstawie stosunku pracy (45,9%). Najwyższe średnie zatrudnienie na podstawie stosunku pracy występowało w 2017 r. w spółdzielniach inwalidów i niewidomych – 108 osób. W spółdzielniach pracy średnia wyniosła 32, zaś średnia liczba osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych równa była 7.

Spółdzielnie inwalidów i niewidomych mają 10-krotnie więcej pracowników etatowych niż na umowy cywilnoprawne, spółdzielnie pracy blisko 4-krotnie więcej pracowników na umowach o pracę niż na umowach cywilnoprawnych, a w spółdzielniach socjalnych pracowników „etatowych” jest prawie 2-krotnie więcej. Zatem w tym kontekście spółdzielnie socjalne wypadają najstabilniej na tle badanych podmiotów.

### Zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Najliczniejszą kategorię spółdzielni (1/3) stanowiły te, które zatrudniały osoby niepełnosprawne, na drugim miejscu pod względem liczebności znajdują się spółdzielnie zatrudniające osoby długotrwale bezrobotne (ponad 1/4), blisko co dziesiąta spółdzielnia zatrudniała inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Ogółem w 2017 r. w badanych spółdzielniach pracowało 11,9 tys. osób zagrożonych wykluczeniem. W tej grupie 10,1 tys. stanowiły osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne – 1,4 tys., a 0,4 tys. osoby należące do innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Pracownicy należący do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym stanowili 35,6% kadry spółdzielni.

### Subsydiowane zatrudnienie

W 2017 r. 44,0% spółdzielni korzystało z różnorodnych form subsydiów do kosztów zatrudnienia swoich pracowników (np. z PFRON, wsparcia pomostowego EFS lub dofinansowań z Funduszu Pracy). Liczba subsydiowanych miejsc pracy w roku 2017 wynosiła 11,8 tys., co stanowiło 35,3% ogólnej liczby zatrudnionych w spółdzielniach w roku 2017. Z dofinansowań kosztów pracy ze środków publicznych korzystało 91% spółdzielni inwalidów i niewidomych, 13% spółdzielni pracy i 53% spółdzielni socjalnych.

### Inwestycje w kapitał ludzki

Prowadzenie działań związanych z organizacją szkoleń dla swoich pracowników zadeklarowało 46,0% spółdzielni. Najkorzystniejsze proporcje osób przeszkolonych do liczby pracowników ogółem miały spółdzielnie socjalne (blisko 29,0% pracowników brało udział w doszkalananiu), następnie spółdzielnie pracy (25,0% przeszkolonych pracowników), a najmniejszy udział szkolenych pracowników wystąpił w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (23,0%). W spółdzielniach, które szkoliły pracowników średnia kwota wydana z funduszy publicznych na jedną osobę wynosiła w 2017 r. 590 zł. zaś ze środków własnych – 2760 zł. Spółdzielnie socjalne korzystały głównie ze środków publicznych, a pozostałe spółdzielnie doszkalały pracowników głównie ze środków własnych.

### Analiza wpływu wybranych czynników na kluczowe wskaźniki mierzące efekty zatrudnieniowe spółdzielni.

W zależności od typu spółdzielni można zauważyć wpływ różnych czynników na efekty działalności spółdzielni. W spółdzielniach pracy skala zatrudnienia jest powiązana z obszarem działalności – spółdzielnie pracy, które miały najszerszy zasięg działalności (kraj, zagranica) zatrudniały dużo więcej pracowników niż spółdzielnie pracy działające na terenie gminy, powiatu, województwa. W spółdzielniach pracy występowała zależność między liczbą pracujących osób wykluczonych społecznie, a obszarem działalności – relatywnie najwięcej pracowników wykluczonych społecznie znajduje się w spółdzielniach działających maksymalnie na terenie województwa oraz kraju. W spółdzielniach inwalidów i niewidomych występuje zależność pomiędzy liczbą osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę a założycielami – osobami fizycznymi. W przypadku umów cywilnoprawnych, zauważalna jest zależność między obszarem działania a liczbą umów (największe średnie liczby osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych występują w spółdzielniach działających na terenie województwa). W spółdzielniach inwalidów i niewidomych występuje również zależność pomiędzy rodzajem założycieli a liczbą osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (osób niepełnosprawnych).

W spółdzielniach socjalnych udział administracji samorządowej w strukturach członkowskich jest związany z większą liczbą pracowników. Ponadto występują istotne statystycznie zależności pomiędzy liczbą osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę a takimi czynnikami jak: korzystanie ze wsparcia OWES, korzystanie ze wsparcia szkoleniowego OWES, wsparcia projektów EFS, korzystania pomocy publicznej.

W spółdzielniach socjalnych występowała też zależność między strukturą założycielską, a liczbą umów cywilnoprawnych (najwyższe średnie liczby pracowników na umowy cywilnoprawne występowały w spółdzielniach, w których osoby fizyczne założyły spółdzielnie łącznie z innymi typami założycieli (osobami prawnymi). W omawianym typie spółdzielni występuje również zależność między założycielem spółdzielni, a liczbą pracujących osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Udział administracji samorządowej zwiększa średnią liczbę osób długotrwale bezrobotnych oraz wykluczonych z innego powodu blisko 2-krotnie w stosunku do spółdzielni socjalnych założonych tylko przez osoby fizyczne. Ponadto, wpływ na liczbę pracowników należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym występuje w przypadku usieciowienia, dominującego źródła środków na rozpoczęcie działalności, demokratycznego zarządzania, wsparcia z OWES, w tym szkoleń oraz wsparcia z projektów EFS i korzystania z pomocy publicznej.

Na liczbę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które po opuszczeniu spółdzielni znalazły pracę wpływał fakt korzystania ze wsparcia OWES – w spółdzielniach korzystających z omawianego wsparcia wskaźnik liczby osób wykluczonych, które znalazły zatrudnienie był relatywnie większy niż w spółdzielniach nie korzystających ze wsparcia OWES.

W przypadku spółdzielni socjalnych wpływ na liczbę subsydiowanych miejsc pracy mają takie czynniki jak: rodzaj założyciela, dominujące źródło finansowania w procesie powstawania spółdzielni socjalnej, wsparcie z OWES.

Jedynie zależności, jakie można zaobserwować w przypadku analizy kwot wydatkowanych na stworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej występują w sytuacji wydatkowania środków własnych (brak istotnych zależności w przypadku wydatkowania środków publicznych). W przypadku spółdzielni socjalnych znaczenie miał założyciel (organizacja non-profit, administracja samorządowa) oraz poziom usieciowienia.

## Synthesis

The main objective of the research work was to analyse the conditions of development and the effects of the activities of the selected types of cooperatives entitled to use public support, due to the conduct of activities conducive to the social and professional inclusion. At the stage of designing assumptions for research work, it was planned that its goal would be realized in three dimensions: diagnostic, methodological and cognitive one.

In the diagnostic dimension, the purpose of the research work is presented in the chapter about a data analysis. This chapter has been divided into three sub-chapters: conditions of cooperative activity, effects of cooperative activities and the impact of conditions on employment and investments in human capital.

The aim of the research work in the methodological dimension was accomplished in the second and third chapter of this report. The second chapter describes the research methodology, i.e. the objectives of the research work were defined, its scope and recipients. Furthermore, the process of selecting data sources for calculating variables and indicators has been described. In addition, a detailed description of the pilot survey was presented. The third chapter includes the assessment of the quality of the pilot survey conducted on the ES-S form. The report on the activities of the cooperative: work, social, invalids and the blind in the following dimensions: relevance, accuracy, comparability, consistency, confidentiality, transparency and data security.

In the cognitive dimension, the report on research work is intended to disseminate knowledge about the specifics and effects of the research group of the cooperative. The recipients of result information devised as part of the research will be institutions dealing with the development of social economy at the national level – *the Ministry of Family, Labour and Social Policy (MRPiPS)* – as well as at the regional level – *Regional Social Policy Centers (ROPS)* and *Social Economy Support Centers (OWES)*. In addition, recipients of the results of the study will include voivodship self-governments, studied cooperatives and organizations consociating them, as well as scientific communities and the media, and – through the media – single citizens, as potential clients or business partners of selected cooperatives.

According to the results of the survey, in 2017, active operations were conducted by 1.4 thousand cooperatives: including 0.9 thousand social cooperatives, 0.5 thousand labour cooperatives and 0.1 thousand cooperatives of invalids and the blind. The largest part of the cooperatives were located in the following voivodships: *Wielkopolskie* (12.7%), *Mazowieckie* (11.9%), *Śląskie* (11.6%) and *Małopolskie* (9.9%).

### Conditions affecting the activities of cooperatives

#### Founders of cooperatives

Social cooperatives showed the greatest diversity due to the founders: 60.8% of them were founded by natural persons, approx. 25% – with the participation of non-governmental or church organizations – and 20.0% with the participation of a local government unit. 72.2% of the surveyed labour cooperatives were founded by natural persons and 24.7% by other cooperatives. The cooperatives of invalids and the blind were predominantly established by natural persons (86.4% of cooperatives), other cooperatives (11.6%) or NGOs (2.7%).

#### Members of cooperatives

Both in the case of cooperatives of invalids and the blind as well as in labour cooperatives, there was a slight decrease in the number of members within the period of 2016-2017. Only in the case of social cooperatives, there is an increase in the average number of members – from 5 people in 2016 to 6 in 2017. The largest share of the number of people at risk of social exclusion in membership structures of the studied cooperatives occurs in social cooperatives (approx. 70%).

### Cooperative management style

The cooperatives did not show huge variety in terms of the number of board members embracing mainly the formula of a two-person board, in which women hold a similar share like men – 46% of surveyed cooperatives used the unpaid nature of work on the board. Cooperatives of invalid and the blind, in the vast majority, paid for work of board members whereas in the case of social cooperatives, the payment took place in 40% of the surveyed cooperatives. 35% of the surveyed cooperatives held elections to their authorities in 2017.

The percentage of members of cooperatives taking part in the election amounted to 68.3%. The elections to the authorities in 2017 took place primarily in "young" cooperatives (50%), i.e. those that operate up to two years. However, in cooperatives with an existence of more than two years, elections in 2017 took place in about one fourth of entities. There is a strong positive correlation between the number of people taking part in the last election and the number of members of the cooperatives which employed on a regular basis<sup>1</sup>.

In 2017, a strategy or other document defining the objectives and planned activities in a perspective longer than one year (except for a statute) had only 9% of the surveyed cooperatives. Half of the above mentioned 9% of entities implemented activities in accordance with the strategy in 76-100%, others to a lesser extent. Entities that had such planning documents and operated based on them were mainly "younger" cooperatives (operating up to two years).

### Consultations of activity plans with internal and external stakeholders

The main group of cooperatives were those in which consultation were limited to representatives of cooperatives - members and employees. Only 5% of the surveyed entities consulted activity plans among external stakeholders - recipients of activity and external persons and institutions. Labour cooperatives as well as cooperatives of invalids and the blind consulted their plans within organizational structures much more often.

The most heterogeneous group was comprised of the social cooperatives among which the percentage of entities not consulting their plan with anyone as well as ones consulting their plans with everyone was relatively the largest. "Young" cooperatives which more often benefited from the support of people and institutions from outside or consulted their plans with external stakeholders as well as with members and employees. There is also a statistically significant relationship between the use of OWES support and openness to consultations.

### Networking

66% of the surveyed cooperatives declared that they did not belong to any cooperative agreement or network. In the category of associated cooperatives, the most frequent were the answers indicating the membership in the revision associations, every twentieth cooperative belonged to national associations (associations, federations, local action group) and 1% of cooperatives to international networks.

The surveyed cooperatives cooperated more often with the local government administration than the government administration. Over 1/3 of cooperatives (mainly social cooperatives) regularly cooperated with the local government administration and every fourth cooperative cooperated regularly with the government administration (they were mainly cooperatives of invalids and the blind).

---

<sup>1</sup> Pearson correlation value equalled 0.751, the level of significance was below 0.001.

Data about cooperation with entrepreneurs presents slightly better - 35.8% of cooperatives collaborated with business regularly (mainly cooperatives of invalids and the blind, and labour cooperatives).

Only half of the cooperatives collaborated with other cooperatives (i.e. social cooperatives cooperated the least often, on the other hand, cooperatives of invalids and the blind do that the most often).

Among the partners with whom cooperatives studied cooperated, the entities of the non-governmental sector were the least frequently mentioned. The surveyed cooperatives in more than half did not cooperate with non-governmental organizations in 2017 at all.

Among the partners with whom surveyed cooperatives cooperated, the entities of the non-governmental sector were mentioned the least frequently. More than half of surveyed cooperatives did not cooperate with non-governmental organizations in 2017 at all.

## Effects of cooperative's activities

### Employment in cooperatives

Creating high quality jobs, especially for persons at risk of social exclusion, is a cooperative function which constitutes the reason for supporting this type of entities from public funds. The research results shows that 94% of the cooperatives employed employees on the basis of a contract of employment and 60% on civil law contracts - civil law contracts were the main source of employee maintenance for 28% of surveyed entities. The average number of employees employed on the basis of a contract of employment in 2017 amounted to 15 people with a median equal to 5. The total sum of employees in 2017, in cooperatives that answered this question, amounted to 33.5 thousand people, including 15.4 thousand constituted members employed on the basis of a contract of employment (45.9%).

The highest average employment on the basis of a contract of employment took place in 2017 in group of cooperatives invalids and the blind - 108 people. In labour cooperatives, the average was 32, while the average number of people employed in social cooperatives amounted to 7 persons.

Cooperatives of invalids and the blind employed ten times more full-time employees than persons on the basis of civil law contracts. In turn, labour cooperatives employed almost four times less employees on the basis of civil law contracts than contract of employment and in social cooperatives there was only about 1.7 times more this type of employees. Therefore, in this context, social cooperatives were classified the worst compared to the surveyed entities.

### Employment of people at risk of social exclusion

The largest category of cooperatives (1/3) were those that employed disabled people, on the second place in terms of number constituted cooperatives employing the long-term unemployed (over 1/4) and nearly every tenth cooperative employed other people at risk of social exclusion. In total, in 2017, there were 11,9 thousand people working in the surveyed cooperatives. In this group, persons threatened with exclusion constituted 10.1 thousand people with disabilities, and 1.4 thousand were long-term unemployed. Furthermore, 0.4 thousand people belonged to other groups at risk of social exclusion. Employees belonging to groups threatened with social exclusion constituted 35.6% of the total number of cooperative's staff.

### Subsidisation of employment

In 2017, 44% of cooperatives used various forms of subsidies dedicated to hiring employees (e.g. from PFRON, ESF bridging support or subsidies from the Labour Fund). The number of subsidized jobs in 2017 was 11.8 thousand, which constituted 35% of the total number of employees in cooperatives in 2017. 91% of cooperatives of invalids and the blind as well as 13% of labour cooperatives and 53% of social cooperatives benefited from subsidies coming from public funds for financing labour costs.

### Investments in human capital

46% of cooperatives declared activities related to organizing trainings for their employees. The most advantageous proportions of people trained in relation to the total number of employees were in social cooperatives (nearly 29% of employees took part in further training), then in labour cooperatives (25% constituted trained employees), and the smallest share of trained employees occurred in cooperatives of invalids and the blind (23%). In cooperatives training employees, the average amount spent from public funds per person amounted to PLN 590 in 2017 and from own funds PLN 2760. Besides, social cooperatives mainly used public funds and other cooperatives trained employees mainly with their own resources.

### **Analysis of the impact of the selected factors on key indicators measuring the employment effects of cooperatives**

Depending on the type of a cooperative, the influence of various factors on the effects of cooperative activity can be noticed. In labour cooperatives, the scale of employment is related to the area of activity – the labour cooperatives that had the widest range of activity (country, abroad) employed a lot more employees than the labour cooperatives operating in the area of a gmina, powiat and voivodship. In labour cooperatives, there was a dependence between the number of socially excluded working people and the area of activity. Relatively the largest number of socially excluded workers was in cooperatives operating at most in the area of a voivodship or the country. There are dependencies between the number of people employed under a contract of employment and the founders - natural persons – in cooperatives of invalids and the blind. In the case of civil law contracts, the relationship between the area of operation and the number of contracts is observable (the largest average numbers of persons employed under civil law contracts are found in cooperatives operating in the voivodship). In the case of civil law contracts, the relationship between the area of activity and the number of contracts was observed (the largest average numbers of persons employed under civil law contracts were found in cooperatives operating within a voivodship). In cooperatives of invalids and the blind, there was also a relationship between the type of founders and the number of people at risk of social exclusion (people with disabilities).

In social cooperatives, the participation of local government administration in membership structures was associated with a larger number of employees. In addition, there was statistically significant relationships between the number of people employed under a contract of employment and such factors as: the use of OWES support, the use of OWES training support, support for ESF projects, and the use of public aid.

In social cooperatives there was also a relationship between the founding structure and the number of civil law contracts (the highest average number of employees on civil law contracts occurred in cooperatives in which natural persons established cooperatives together with other types of founders (legal persons). In the describing type of cooperatives, there was also a dependence between the founder of the cooperative and the number of employed people at risk of social exclusion. The share of local government administration increases the average number of employed people who were long-term unemployed and those excluded for another reason almost twice in relation to social cooperatives founded only by natural persons. In addition, the impact on the number of employees belonging to groups at risk of social exclusion is found in the case of networking of the dominant source of funds for starting operations, democratic management, support from OWES, including training and support from ESF projects and the use of state aid.

The number of people at risk of social exclusion who found a job after leaving a cooperative was influenced by the fact of using OWES support. In cooperatives using the mentioned mean of support the indicator of the

number of excluded people who found employment was relatively larger than in cooperatives not using OWES support.

In the case of social cooperatives, the number of subsidized jobs was influenced by such factors as: the type of founder, the dominant source of financing in the process of establishing a social cooperative and support from OWES.

The only dependencies that can be observed in the case of the analysis of finance spent on creating a workplace adapted to the needs of a disabled person occurred in the situation of spending own funds (there was not significant dependencies in the case of spending public funds). In the case of social cooperatives, the founder (non-profit organization, local government administration) and the level of networking became important.



# 1. Analiza danych

## 1. Data analysis

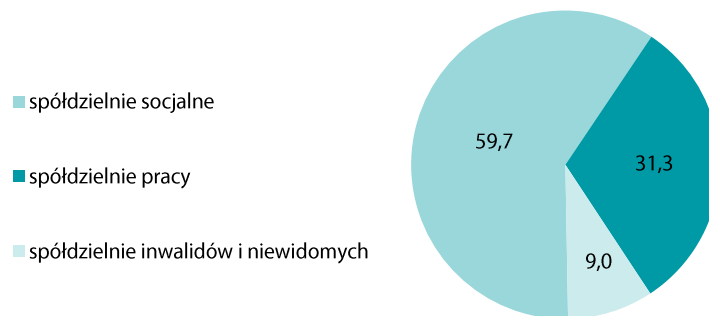
Omówione w tym rozdziale uwarunkowania i efekty odnosić się będą do działalności spółdzielni, określonych w I etapie pracy badawczej. Rozdział składa się z trzech części. Pierwsza z nich – „*Uwarunkowania działalności spółdzielni*” – poświęcony jest czynnikom zewnętrznym i wewnętrznym wpływającym na działalność społeczną i ekonomiczną spółdzielni. W drugiej części pt. „*Efekty działalności spółdzielni*” zostały przedstawione najważniejsze informacje dotyczące działalności społecznej spółdzielni inwalidów i niewidomych, spółdzielni pracy i spółdzielni socjalnych, w obszarze zatrudnienia, w tym zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rotacji miejsc pracy, zakresu subsydiowanego wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz inwestycji spółdzielni w kapitał ludzki i działania reintegracji społecznej i zawodowej członków spółdzielni. Natomiast w wymiarze ekonomicznym uwzględniono zagadnienia takie jak aktywa i pasywa oraz relacje między nimi. Trzecia część pn. „*Wpływ uwarunkowań na wskaźniki z obszaru zatrudnienie i inwestycje w kapitał ludzki*” koncentruje się na badaniu wpływu wybranych czynników na kluczowe wskaźniki mierzące efekt działalności spółdzielni.

### 1.1. Uwarunkowania działalności spółdzielni

#### 1.1. Conditions of activity the cooperatives

Uwarunkowania, czyli cechy wpływające na działalność spółdzielni, wobec badanych podmiotów mogą mieć charakter zewnętrzny (np. uwarunkowania prawne) lub wewnętrzny, tj. w znacznym stopniu zależny od decyzji założycieli i osób zarządzających spółdzielnią oraz od ich struktury pracowniczej. Do czynników uznanych jako istotne z punktu widzenia działalności badanych podmiotów uznano: czynniki związane z powstawaniem spółdzielni (rodzaj założycieli spółdzielni, pochodzenie środków niezbędnych do podjęcia działalności przez spółdzielnie), demokratyczny styl zarządzania spółdzielnią, poziom konsultowania planów działań z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi, planowanie działań w oparciu o strategię lub inny dokument o podobnym charakterze, jak również poziom usieciowienia, czyli przynależności spółdzielni do różnorodnych sieci współpracy.

Wykres 1.1. Struktura aktywnych spółdzielni według rodzaju podmiotu w 2017 r. (w %)

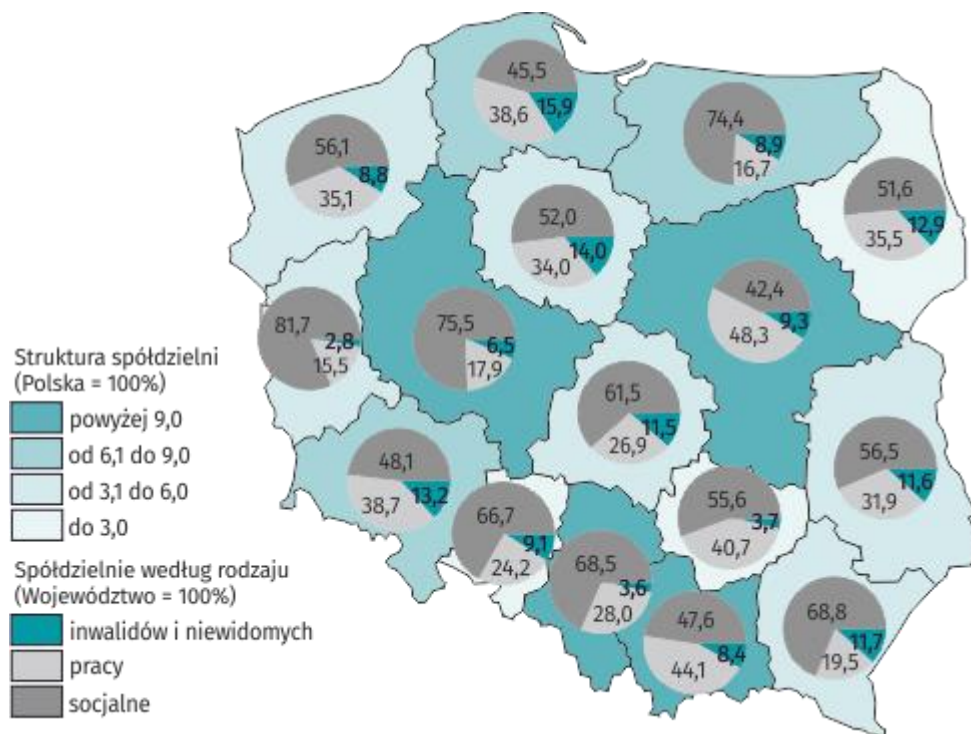


Źródło: opracowanie własne

Na podstawie danych z badania za 2017 r. aktywną działalność prowadziło 1,4 tys. spółdzielni, w tym 0,9 tys. spółdzielni socjalnych, 0,5 tys. spółdzielni pracy oraz 0,1 tys. spółdzielni inwalidów i niewidomych<sup>2</sup>.

Największa część spółdzielni zlokalizowana była w województwach: wielkopolskim (12,7%), mazowieckim (11,9%), śląskim (11,6%) oraz małopolskim (9,9%). W województwie wielkopolskim działała największa część spółdzielni socjalnych (16,1%). Ponadto stosunkowo duża część tych podmiotów zlokalizowana była w województwie śląskim (13,3%), a także mazowieckim (8,5%), małopolskim (7,9%) i warmińsko-mazurskim (7,8%). W formie spółdzielni socjalnej najczęściej działały spółdzielnie w województwach lubuskim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim, gdzie stanowiły one odpowiednio 81,7%, 75,5%, 74,4% spośród wszystkich spółdzielni.

Mapa 1.1. Struktura aktywnych spółdzielni ogółem według województwa siedziby w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne

Pod względem liczebności spółdzielni pracy wyróżniało się województwo mazowieckie - działalność prowadziło tam 18,4% podmiotów. Znaczna część spółdzielni pracy działała również na terenie województw: małopolskiego (13,9%), śląskiego (10,4%), dolnośląskiego (9,1%) oraz pomorskiego (7,5%). Spółdzielnie pracy stanowiły stosunkowo dużą część wśród spółdzielni działających w województwach mazowieckim i małopolskim – odpowiednio 48,3% i 44,1%. Działalność spółdzielni inwalidów i niewidomych, podobnie jak i spółdzielni pracy, skupiona była głównie w województwie mazowieckim (12,3%). Ponadto istotna część tych podmiotów działała w województwach pomorskim i dolnośląskim (po 10,8%), a także małopolskim i wielkopolskim (po 9,2%). Najwyższy udział spółdzielni inwalidów i niewidomych spośród wszystkich

<sup>2</sup> Ze względu na zaokrąglenia dane nie sumują się do wartości ogółem.

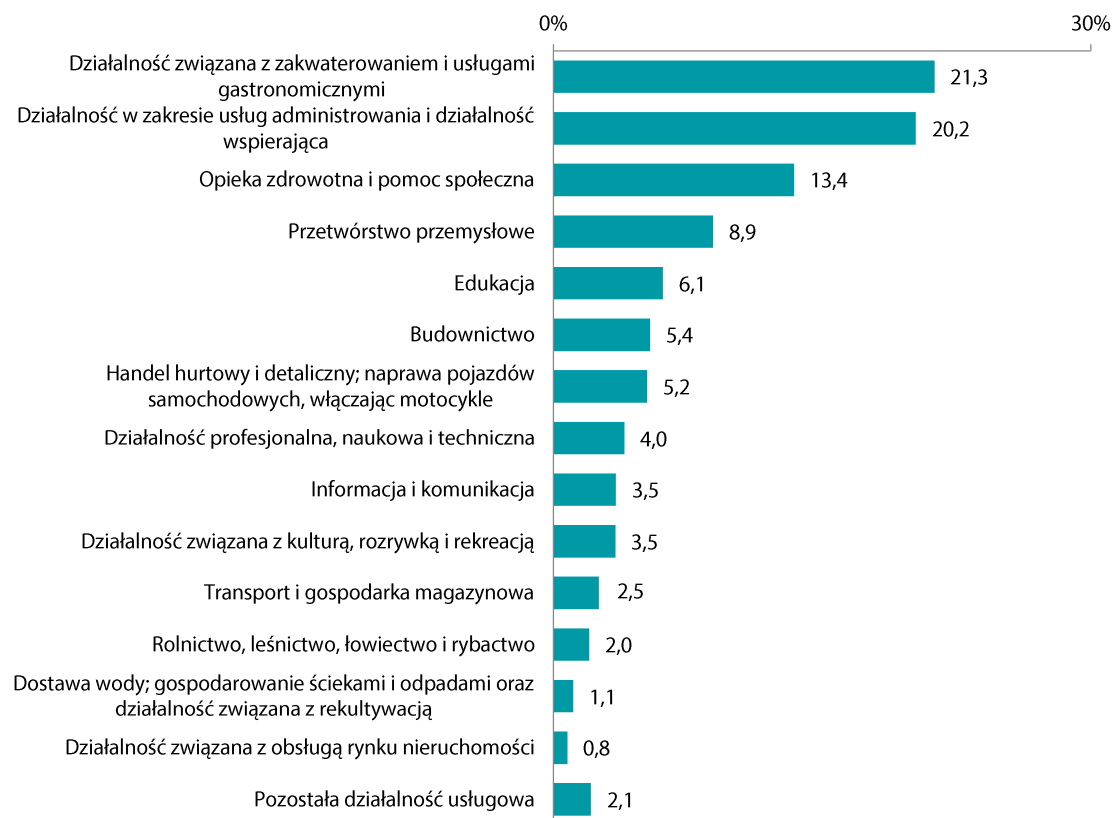
omawianych rodzajów spółdzielni zaobserwowano w województwie pomorskim (15,9%) i kujawsko-pomorskim (14,0%).

### 1.1.1. Branże działalności

#### 1.1.1. Business sectors

Spółdzielnie prowadziły działalność w różnych branżach – obejmowała ona swoim zakresem 17 spośród 21 sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Główny rodzaj działalności spółdzielni socjalnych zgodny z danymi z badania za 2017 r. cechował się znaczną różnorodnością. Ponad 1/5 spółdzielni socjalnych prowadziła działalność związaną z gastronomią i zakwaterowaniem (21,3%), z czego najczęściej oferowane były usługi gastronomiczne – prowadzenie restauracji i innych punktów gastronomicznych (8,3%) oraz przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych, w tym usługi cateringowe (6,9%). Stosunkowo duża część spółdzielni rejestrowała działalność w zakresie usług administrowania oraz działalność wspierającą (20,2%), m.in. związaną z zagospodarowaniem terenów zielonych (9,1%). Spółdzielnie socjalne prowadziły również różnorodną działalność w ramach opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (13,4%), w tym wsparcie bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych (5,6%). Ponadto podmioty te deklarowały działalność związaną z przetwórstwem przemysłowym (8,9%), w tym najczęściej z produkcją artykułów spożywczych (2,9%).

Wykres 1.1. Przeważający rodzaj działalności spółdzielni socjalnych według sekcji PKD w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne

Wykres 1.3. Przeważający rodzaj działalności spółdzielni pracy według sekcji PKD w 2017 r.

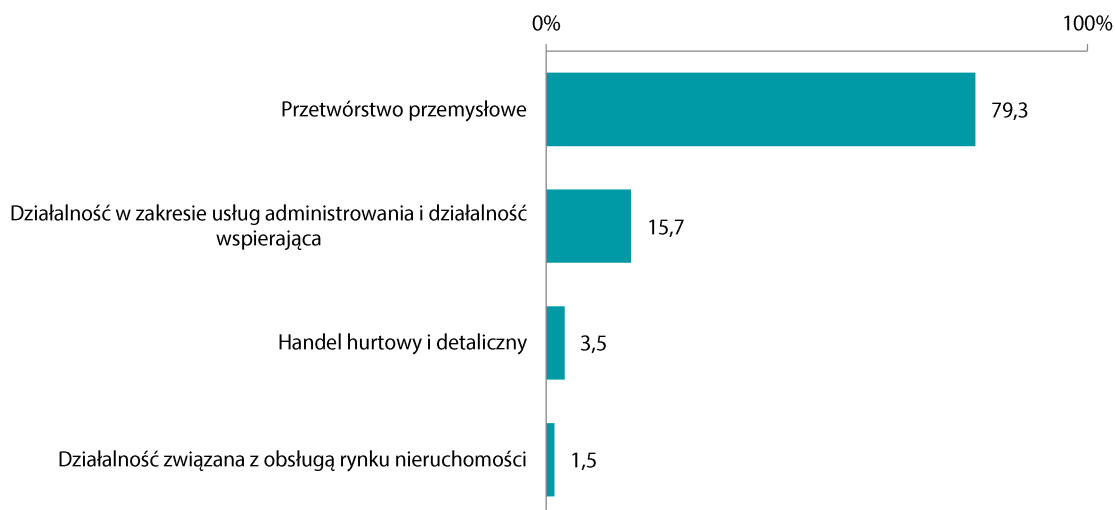


Źródło: opracowanie własne

Przetwórstwo przemysłowe było najczęściej wskazywaną branżą działalności wśród spółdzielni pracy (28,0%), z czego 4,7% zadeklarowało działalność związaną z produkcją gotowych wyrobów metalowych. Stosunkowo duża część podmiotów prowadziła handel hurtowy i detaliczny, naprawę pojazdów samochodowych (17,4%), przy czym najistotniejszą rolę odgrywał handel detaliczny (10,2%). Kolejną wskazywaną branżą była obsługa rynku nieruchomości (14,5%), zorientowana na wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi bądź dzierżawionymi (14,0%). Podobnie jak spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy działały również w zakresie usług administrowania oraz działalności wspierającej (6,9%), oferując m.in usługi sprzątające (3,6%).

Jednocześnie 6,9% podmiotów świadczyło usługi w ramach opieki zdrowotnej, a 6,7% prowadziło działalność profesjonalną obejmującą działania w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne (5,3%).

Wykres 1.4. Przeważający rodzaj działalności spółdzielni inwalidów i niewidomych według sekcji PKD w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne

Działalność spółdzielni inwalidów i niewidomych miała mniej zróżnicowany charakter i skupiała się wokół 4 głównych branż. Blisko 8 na 10 spółdzielni inwalidów i niewidomych prowadziło działania związane z przetwórstwem przemysłowym (79,3%). Podobnie jak w spółdzielniach pracy, istotną rolę odgrywała produkcja gotowych wyrobów metalowych (15,4%). Spółdzielnie inwalidów i niewidomych działały również w zakresie usług administrowania oraz działalności wspierającej (15,7%), przy czym koncentrowały się przede wszystkim na usługach ochroniarskich (12,3%).

## 1.1.2. Założyciel

### 1.1.2. Founder

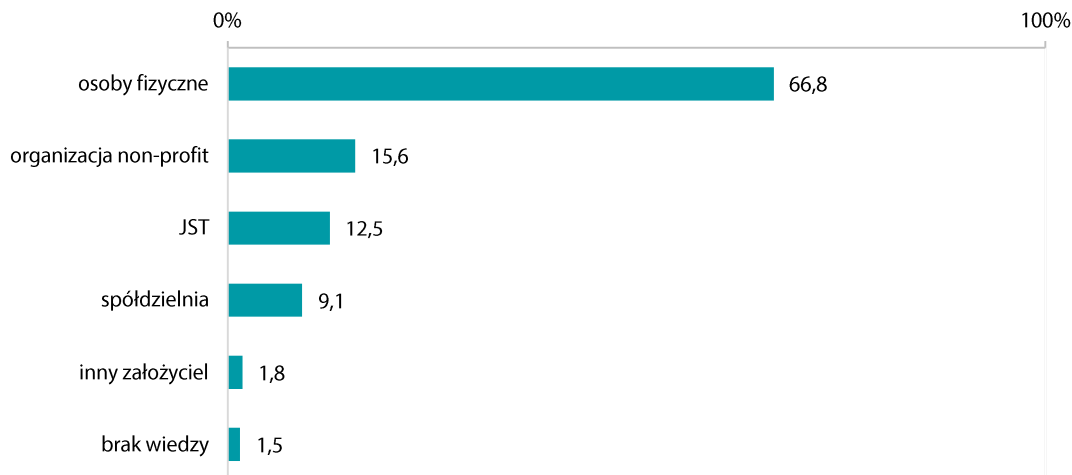
Na podstawie art. 4 ustawy<sup>3</sup>, spółdzielnie socjalne mogą być założone przez osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego (JST), organizacje pozarządowe i kościelne osoby prawne. Spółdzielnie socjalne wykazują duże zróżnicowanie ze względu na założycieli: 60,8% z nich została założona przez osoby fizyczne, ok. 25,0% – z udziałem organizacji pozarządowej lub kościelnej, a 20,0% – z udziałem JST.

Prawo spółdzielcze<sup>4</sup> zakłada, że spółdzielnia powinna liczyć co najmniej 10 członków (nie dotyczy to spółdzielni socjalnych) i może ją założyć każda osoba fizyczna lub osoba prawna (o ile statut nie stanowi inaczej). Spośród badanych spółdzielni pracy 72,2% zostało założonych przez osoby fizyczne, zaś 24,7% – przez inne spółdzielnie. Spółdzielnie inwalidów i niewidomych w zdecydowanej przewadze zostały założone przez osoby fizyczne (86,4%), inne spółdzielnie (11,6%) lub organizacje pozarządowe (2,7%).

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1205).

<sup>4</sup> Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jednolity: Dz. U. z 2018, poz. 1285).

Wykres 1.5. Założyciele badanych spółdzielni w 2017r.<sup>a</sup>



<sup>a</sup> Dane nie sumują się do 100% gdyż można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z Wykresu 1.5. znacząca część badanych spółdzielni została założona przez osoby fizyczne (66,8% wszystkich spółdzielni). Wśród założycieli drugie w kolejności były organizacje pozarządowe<sup>5</sup> (15,6% spółdzielni), a następnie: administracja samorządowa (12,5%), inna spółdzielnia (9,1%), inny założyciel (1,8%). Wśród badanych spółdzielni 1,5% z nich nie wiedziało kto był ich założycielem.

### 1.1.3. Struktura członkowska spółdzielni

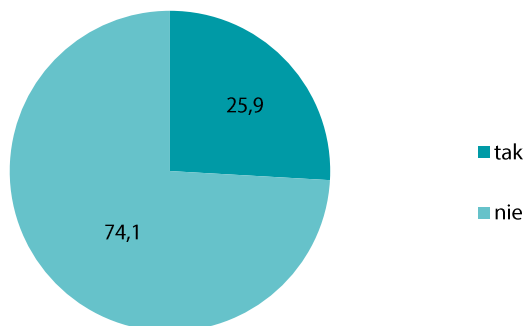
#### 1.1.3. Structure of cooperative members

W dyskusji na temat społecznych aspektów działalności spółdzielni, podkreśla się zasady spółdzielcze takie jak: oddolność powstawania, demokratyczne zarządzanie i prawa członków spółdzielni do zatrudnienia. Taka jest też idea spółdzielni – tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy dla członków oraz dbanie o ich kształcenie i podnoszenie konkurencyjności na rynku pracy. W kontekście potencjału rozwojowego spółdzielni, zwłaszcza socjalnych, niebagatelne znaczenie ma też udział osób prawnych – organizacji pozarządowych, JST oraz kościelnych osób prawnych – w strukturze członkowskiej.

W 2017 r. 25,9% spośród badanych spółdzielni posiadała w swych strukturach osoby prawne. W spółdzielniach, posiadających w swych strukturach osoby prawne, w latach 2016-2017 średnia liczba członków ogółem wynosiła 5 osoby. Mediana w obydwu latach wynosiła 2.

<sup>5</sup> Fundacja, stowarzyszenie, organizacja pracodawców, kościół, związek wyznaniowy, organizacja samorządu gospodarczego lub zawodowego, inna organizacja społeczna.

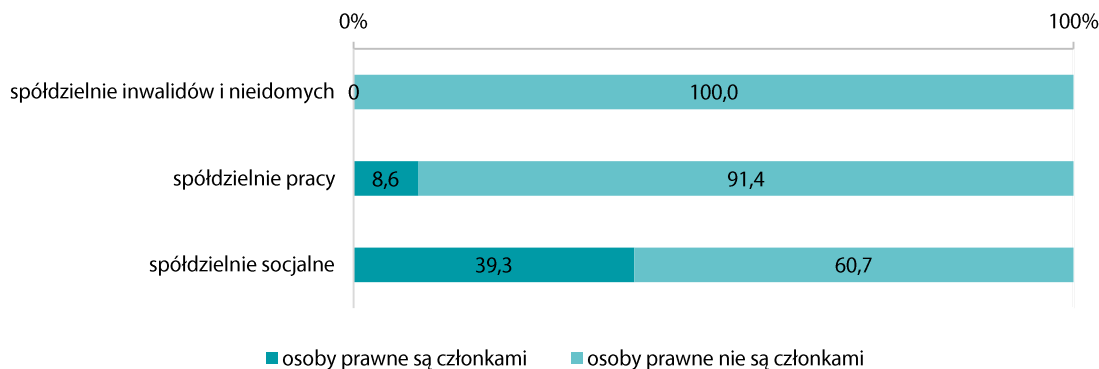
Wykres 1.6. Posiadanie w strukturze członkowskiej osób prawnych (w %)



Źródło: opracowanie własne

Zdecydowaną większość członków spółdzielni, będących osobami prawnymi, stanowią organizacje pozarządowe (w 2016 r. średnia liczba członków wynosiła 4, mediana – 2; w 2017 r. średnia spadła do 3 przy medianie kształtującej się nadal na poziomie 2). JST, będące członkami badanych spółdzielni, również stanowią ważny element struktury członkowskiej badanych organizacji (w 2016 r. średnia – 1, mediana – 1; w 2017 r. średnia 1, mediana – 1).

Wykres 1.7. Struktura członkostwa według typu spółdzielni



Źródło: opracowanie własne

W 2016 r. średnia liczba członków w spółdzielniach, które posiadały w swej strukturze osoby fizyczne wyniosła 26, a mediana – 9. Średnia liczba kobiet będących członkami spółdzielni wyniosła w 2016 r. 13 przy medianie 4. Średnia liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w 2016 r. wyniosła 10 przy medianie 4.

W 2017 r. liczba członków ogółem w stosunku do 2016 r. spadła do średniej równej 25 osób. Również średnia liczba kobiet będących członkami spółdzielni spadła do 12 przy medianie na takim samym poziomie, jak w 2016 r. (4 osoby). W 2017 r. nieznacznie zmniejszyła się średnia liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do 9,4 przy medianie równej 4.

Tablica 1.1. Statystyki dotyczące członków spółdzielni, w tym kobiet i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w latach 2016-2017<sup>a</sup>

Wyszczególnienie	Liczba członków					
	2016 r.			2017 r.		
	ogółem	w tym kobiety	w tym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym	ogółem	w tym kobiety	w tym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym
Średnia	26	13	10	25	12	9
Mediana	9	4	4	9	4	4
Suma (w tys.)	27,0	12,6	4,8	25,9	12,0	4,4

<sup>a</sup> Statystyki podane tylko dla spółdzielni, które zarówno w 2016 r. jak i w 2017 r. podały liczbę członków  $\geq 1$ . W dalszej części raportu podawane są dane nt. liczby członków bez wymogu łącznego posiadania min. 1 członka w obydwu latach.

Źródło: opracowanie własne

Analizując powyższe dane można zauważyć, że w badanych spółdzielniach członkostwo kobiet i mężczyzn utrzymuje się na podobnym poziomie, z lekką przewagą mężczyzn (w latach 2016-2017 ponad 53% członków stanowili mężczyźni). W 2016 r. 17,8% ogółu członków spółdzielni stanowiły osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, natomiast w 2017 r. – 17,9%.

W 2016 r. i w 2017 r. największa średnia liczba członków wystąpiła w spółdzielniach inwalidów i spółdzielni niewidomych (odpowiednio 57 i 51 osób). W obydwu typach spółdzielni można zaobserwować spadek liczby członków na przestrzeni lat 2016-2017. Jedynie w przypadku spółdzielni socjalnych widoczny jest wzrost średniej liczby członków z 5 osób w 2016 r. do 6 w 2017 r.

Tablica 1.2. Średnie liczby członków w latach 2016-2017, w tym kobiet i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, według typu spółdzielni

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne	
	średnia			
2016	Liczba członków ogółem	57	41	5
	w tym kobiety	24	20	3
	w tym osoby wykluczone społecznie	44	2	4
2017	Liczba członków ogółem	51	40	6
	w tym kobiety	22	19	3
	w tym osoby wykluczone społecznie	41	2	4

Źródło: opracowanie własne



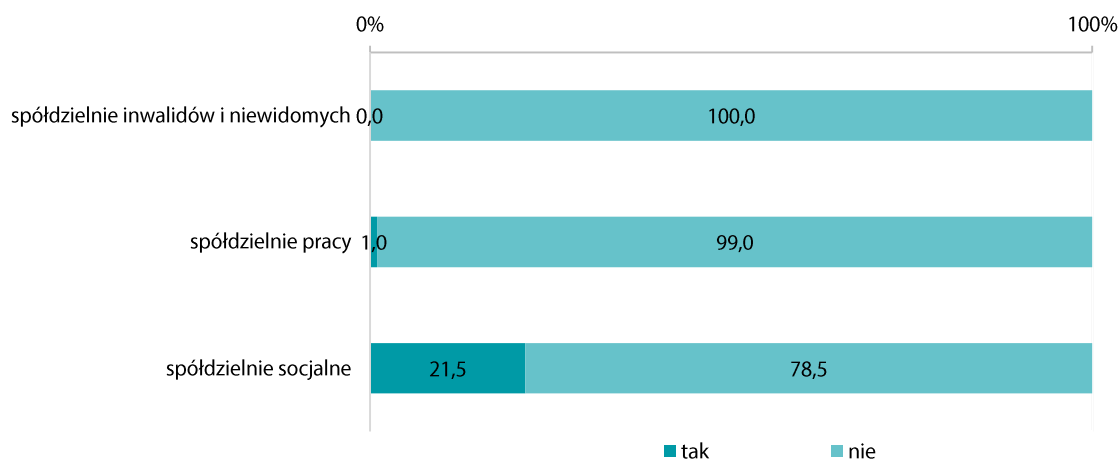
Porównując średnią liczbę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w poszczególnych typach spółdzielni. Największy udział liczby osób zagrożonych wkluczeniem społecznym występuje w spółdzielniach socjalnych, gdzie średnia liczba członków będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym wynosi 4 osoby – zarówno w 2016 r., jak i 2017 r., co oznacza że jest bliska średniej liczby członków ogółem (odpowiednio 5 i 6 osób). Określając potencjał poszczególnych typów spółdzielni w aspekcie funkcji włączania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w struktury badanych podmiotów możemy powiedzieć, że realizują ją głównie spółdzielnie socjalne i spółdzielnie inwalidów i niewidomych.

Ponieważ zadaniem badanych spółdzielni jest tworzenie miejsc pracy dla swoich członków, w tym miejscu trudno nie zadać pytania o to, na ile członkowie spółdzielni, w tym osoby wykluczone społecznie rzeczywiście pracują w swoich spółdzielniach.

Analiza odpowiedzi na to pytanie dostarcza informacji, że proporcje członków będących również pracownikami nie są tak duże, jak można by oczekiwać: w 2016 r. 47,5% pracowników stanowili członkowie, w 2017 r. 45,9%. Zatem w strukturze pracowników badanych spółdzielni więcej niż połowę stanowią osoby nie związane członkostwem ze spółdzielnią.

Społeczne zaangażowanie członków na rzecz spółdzielni jest wyrazem dbałości o wspólne dobro. 35,0% badanych spółdzielni korzysta ze społecznej pracy członków. Istnieje statystycznie istotna różnica<sup>6</sup> między formą spółdzielni a społecznym zaangażowaniem członków. Największe zaangażowanie występuje w przypadku spółdzielni inwalidów i niewidomych, z których około 40,0% zadeklarowało, że korzysta z tego typu formy pracy. Na drugim miejscu znajdują się spółdzielnie socjalne, z których 35,0% zadeklarowało społeczne wykorzystanie członków, natomiast najmniejszy odsetek, bo 30,0% występuje w przypadku spółdzielni pracy.

**Wykres 1.8. Struktura spółdzielni korzystających z pracy społecznej innych osób (nie będących członkami) według typu spółdzielni**



Źródło: opracowanie własne

Z pracy społecznej innych osób (niebędących członkami) korzystały niemal wyłącznie spółdzielnie socjalne – zadeklarowało tak 21,5% z nich. Wy tłumaczeniem tej sytuacji są uwarunkowania prawne umożliwiające spółdzielniom socjalnym korzystanie z nieodpłatnej pracy (wolontariatu) przy prowadzeniu działań pożytku publicznego. Jak można zaobserwować, co piąta spółdzielnia korzysta z takiej formy wsparcia swej

<sup>6</sup> Test jednoczynnikowej ANOVA wykazuje istotną zależność na poziomie 0,000.

działalności. Nie występuje jednak istotna statystycznie różnica między sytuacją finansową spółdzielni socjalnych, mierzoną zyskiem bądź stratą w 2017 r., a faktem korzystania z pracy osób niebędących członkami<sup>7</sup>, natomiast jest istotna statystycznie zależność pomiędzy faktem prowadzenia działalności pożytku publicznego, a korzystaniem z pracy społecznej osób z zewnątrz spółdzielni<sup>8</sup>. Zgodnie z przepisami prawnymi umożliwiającymi wykorzystanie wolontariatu do prowadzenia działalności pożytku publicznego, spółdzielnie socjalne prowadzące taką działalność częściej korzystają z nieodpłatnej pracy osób niebędących członkami spółdzielni (30,0% prowadzących działalność pożytku publicznego spółdzielni korzystało z wolontariatu) niż spółdzielnie socjalne niedziałające na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. 2018 poz. 450).

### 1.1.4. Pochodzenie środków niezbędnych do podjęcia działalności przez spółdzielnie

#### 1.1.4. The origin of resources needed to setting up of cooperatives

Najliczniejszą kategorię spółdzielni stanowią te, których założenie było finansowane ze środków pozyskanych z Unii Europejskiej (56%). Średni udział procentowy tego typu dofinansowania wyniósł 93%, a mediana 100% co oznacza, że powstanie minimum połowy tego typu spółdzielni było w pełni finansowane ze środków UE (spółdzielnie socjalne). Na drugim miejscu pod względem liczności znajdują się spółdzielnie, które w procesie założycielskim korzystały ze środków własnych członków-założycieli – 51,1% podmiotów (spółdzielnie pracy i spółdzielnie socjalne). Średni udział środków własnych wyniósł 58%, a mediana 99%. Ze środków z Funduszu Pracy w procesie założycielskim korzystało tylko 16,6% podmiotów i były to spółdzielnie socjalne. Z kolei z dofinansowania PFRON skorzystały jedynie spółdzielnie socjalne, które stanowiły 2,7% spółdzielni powstałych po 2003 r. Kredyty były wykorzystane przez 2,9% podmiotów (spółdzielnie socjalne), natomiast inne źródła dofinansowania przez 5,6% z nich.

Tablica 1.3. Statystyki dotyczące udziału środków z poszczególnych źródeł w procesie założycielskim

Wyszczególnienie	Środki własne	Środki UE	PFRON	Środki z FP	Kredyty	Inne
Średnia	58	93	31	79	58	91
Mediana	99	100	24	100	46	100

Źródło: opracowanie własne

### 1.1.5. Zarządzanie spółdzielnią

#### 1.1.5. Cooperative management

Spółdzielnie powinny charakteryzować się demokratycznymi zasadami podejmowania decyzji. Analizie poddane zostały takie aspekty ich funkcjonowania jak: struktura, staż i charakter pracy zarządu oraz posiadanie rady nadzorczej. Istotnym z punktu widzenia prowadzonej analizy jest również posiadanie przez spółdzielnię: dokumentu określającego cele i planowane działania, regulaminu pracy lub innego dokumentu określającego zasady organizacji w spółdzielni oraz zawierającego analizę tego, czy spółdzielnia konsultuje plany podejmowanych działań z członkami, pracownikami oraz innymi interesariuszami.

#### Zarząd

Średnia liczba osób w zarządzie wyniosła 2, w tym kobiet 2. Wartości mediany są bardzo podobne (odpowiednio 2 i 1) co oznacza, że spółdzielnie nie wykazują dużego zróżnicowania pod względem wielkości

<sup>7</sup> Test jednoczynnikowej ANOVA wykazuje istotną zależność na poziomie 0,258.

<sup>8</sup> Test Chi-kwadrat Pearsona wykazuje istotną statystycznie zależność na poziomie 0,009.

zarządu wybierając głównie formułę dwuosobowego zarządu, w którym kobiety posiadają podobny udział co mężczyźni (50,3%).

Tablica 1.4. Statystyki dotyczące liczby osób w zarządzie, w tym kobiet

Wyszczególnienie	Liczba osób w zarządzie	Liczba kobiet w zarządzie
Średnia	2	2 <sup>a</sup>
Mediana	2	1
Suma (w tys.)	3,2	1,6
Odsetek kobiet		50,3%

a Średnia dla liczby osób w zarządzie ogółem i kobiet w zarządzie wynosi 2 w zaokrągleniu (dokładana średnia dla osób w zarządzie = 2,26, a dla kobiet 1,53)

Źródło: opracowanie własne

Najliczniejszą grupę (41,0% podmiotów) stanowią spółdzielnie mające zarząd o stażu pomiędzy 2 a 5 lat; dostrzec można również dużą grupę spółdzielni, w których zarząd pełni swe funkcje powyżej 10 lat oraz takie, w których staż jest krótszy niż 2 lata. Zgodnie z intuicją, najdłuższy staż zarządu mają spółdzielnie działające dłużej na rynku, a więc spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych.

W przypadku pytania o odpłatny bądź nieodpłatny charakter świadczonej pracy można było zaznaczyć obydwie opcje. W 46,0% badanych spółdzielni wykorzystuje nieodpłatny charakter pracy w zarządzie, natomiast w przypadku 62,0% spółdzielni członkowie zarządu otrzymywali wynagrodzenie za swoją pracę. Spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie niewidomych i inwalidów w zdecydowanej większości płacą za pracę członkom zarządu, natomiast w przypadku spółdzielni socjalnych odpłatność występuje w 40,0% badanych spółdzielni.

Analizując proporcje kobiet i mężczyzn świadczących pracę za wynagrodzeniem i nieodpłatnie wynika, że w zarządzie jest niemal tyle samo kobiet i mężczyzn, natomiast nieodpłatnie nieco częściej pracują kobiety – stanowią one 48,0% wszystkich osób otrzymujących wynagrodzenie za pracę w zarządzie. Odsetek kobiet pełniących funkcję w zarządzie nieodpłatnie wynosi natomiast 53,1%.

Istnieje istotny statystycznie związek<sup>9</sup> pomiędzy liczbą kobiet pełniących nieodpłatnie funkcje w zarządzie a zyskiem uzyskanym przez spółdzielnie. Związek ten ma charakter dodatni, czyli im większe nieodpłatne zaangażowanie kobiet tym większy zysk osiągnięty przez spółdzielnię. Należy wspomnieć, że istnieje również słaby, ale istotny statystycznie związek<sup>10</sup> między liczbą osób świadczących nieodpłatną pracę ogółem, a zyskiem osiągniętym przez spółdzielnie.

<sup>9</sup> Korelacje Pearsona o wartości 0,218, istotność na poziomie 0,001.

<sup>10</sup> Korelacja Pearsona o wartości 0,133 istotność na poziomie 0,02.

Tablica 1.5. Statystyki dotyczące liczby osób pracujących odpłatnie i nieodpłatnie w zarządzie, w tym kobiet, w latach 2016-2017

Wyszczególnienie	Liczba osób pracujących odpłatnie w zarządzie w 2016 r.	Liczba kobiet pracujących odpłatnie w zarządzie w 2016 r.	Liczba osób pracujących nieodpłatnie w zarządzie w 2017 r.	Liczba kobiet pracujących nieodpłatnie w zarządzie w 2017 r.
Średnia	2	1	2	1
Mediana	2	1	2	1
Suma (w tys.)	1,7	0,8	1,5	0,7
Odsetek kobiet (%)		48,0		53,1

Źródło: opracowanie własne

### Wybory do władz

Kolejnym aspektem dotyczącym zarządzania spółdzielnią są wybory do władz spółdzielni (zarządu i rady nadzorczej). W przypadku 35,0% badanych spółdzielni wybory odbyły się w 2017 r., a średnia liczba osób biorących w nich udział wyniosła 22 osoby przy medianie 7 w stosunku do średniej liczby członków – osób fizycznych wynoszącej 40 i medianie 10 oraz średniej liczbie członków będących osobami prawnymi równej 7 i medianie 2<sup>11</sup>. Odsetek członków spółdzielni biorących udział w wyborach wyniósł 68,3%. Wybory do władz w 2017 r. odbyły się przede wszystkim w „młodych” spółdzielniach (50,0%), tj. takich, które działają do 2 lat. Natomiast w spółdzielniach o stażu istnienia dłuższym niż 2 lata wybory w 2017 r. odbyły się w około jednej czwartej podmiotów. Istnieje silna dodatnia korelacja pomiędzy liczbą osób biorących udział w ostatnich wyborach, a liczbą członków spółdzielni zatrudnionych na etat<sup>12</sup>, co może być związane z dużym poczuciem odpowiedzialności członków – pracowników za losy spółdzielni i chęcią współdecydowania o tym, w jaki sposób jest ona zarządzana. Co ciekawe związek taki nie występuje pomiędzy liczbą pracowników (ogółem), a liczbą osób biorących udział w wyborach do władz. Nie ma również zależności pomiędzy liczbą członków biorących udział w wyborach do władz, a efektem działalności ekonomicznej spółdzielni (zyskiem bądź stratą) w 2017 r.

### Funkcja prezesa

Biorąc pod uwagę liczbę lat pełnienia funkcji przez obecnego prezesa spółdzielni, średnia dla wszystkich badanych spółdzielni wyniosła 7,5 roku, a mediana - 4. Najdłuższy staż pracy prezesów (najwyższa średnia) wystąpiła w spółdzielniach pracy (14 lat) oraz w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (10 lat). W spółdzielniach socjalnych staż pracy obecnego prezesa był najkrótszy i wyniósł średnio 3 lata. Ma to oczywisty związek z wiekiem spółdzielni – spółdzielnie pracy oraz inwalidów i niewidomych są „starymi” typami spółdzielni.

<sup>11</sup> Statystyki obliczone tylko dla spółdzielni, które zaznaczyły, że wybory odbyły się w 2017 r.

<sup>12</sup> Korelacja Pearsona o wartości 0,751, istotność na poziomie 0,000

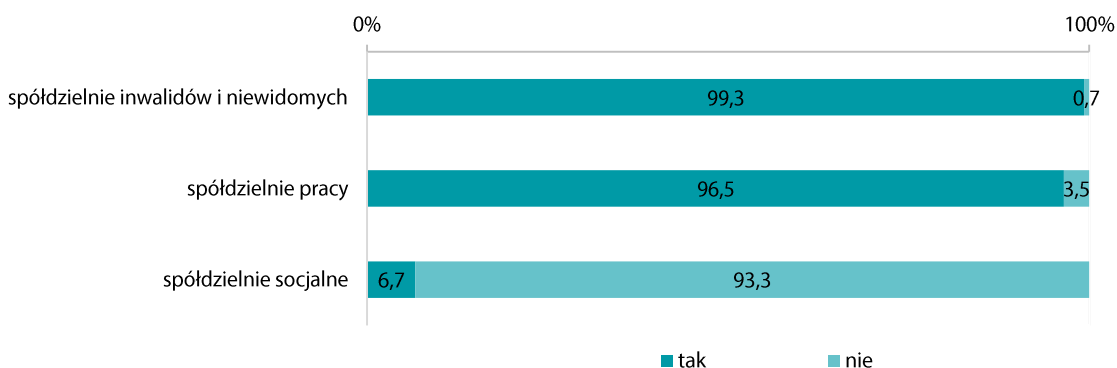
**Tablica 1.6. Statystyki dotyczące liczby lat sprawowania funkcji przez prezesa w zależności od typu spółdzielni**

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
	średnia		
Liczba lat sprawowania funkcji przez prezesa	10	14	3

Źródło: opracowanie własne

### Rada nadzorcza

Rada nadzorcza jest organem sprawującym kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni. Z badań wynika, że 44,0% spółdzielni posiada radę nadzorczą. Obowiązek posiadania rady nadzorczej dotyczy spółdzielni liczących minimum 15 członków<sup>13</sup>, dlatego też zdecydowana większość spółdzielni socjalnych nie posiada rady nadzorczej (ich średnia liczba członków w 2017 r. wyniosła 6 osób). Pozostałe spółdzielnie, w zdecydowanej przewadze, posiadają radę nadzorczą.

**Wykres 1.9. Udział spółdzielni posiadających radę nadzorczą w zależności od typu spółdzielni**


Źródło: opracowanie własne

## 1.1.6. Styl zarządzania spółdzielnią

### 1.1.6. Style of managing cooperative

W obszarze zarządzania spółdzielnią istotne są takie aspekty jak: posiadanie profesjonalnych planów strategii działalności gospodarczej i społecznej oraz zakres konsultowania planów na temat rozwoju spółdzielni z jej członkami i pracownikami oraz interesariuszami zewnętrznymi.

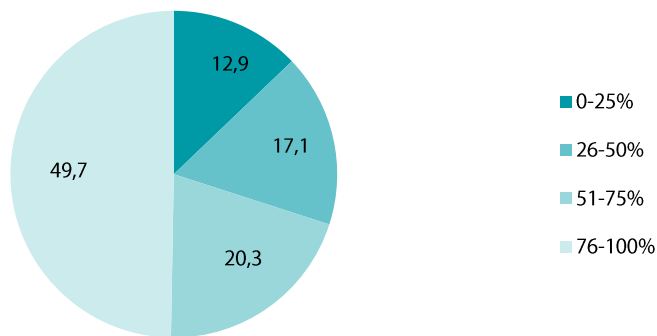
W 2017 r. strategię lub inny dokument, określający cele i planowane działania w perspektywie dłuższej niż rok (poza statutem), posiadało tylko 9,0% badanych spółdzielni. Stwierdzono brak istotnych statystycznych zależności między typem spółdzielni, a posiadaniem tego rodzaju dokumentu, jak również pomiędzy wiekiem firmy i posiadaniem dokumentu planistyczno-strategicznego.

Spółdzielnie, które posiadają dokument strategiczny, zostały zapytane o to, jaki odsetek działań podejmowanych przez spółdzielnię odpowiada celom i działaniom wskazanym w tym dokumencie. Połowa

<sup>13</sup> W przypadku mniejszej liczby członków może jednak zostać podjęta decyzja o jej powołaniu na podstawie zapisów statutu.

badanych podmiotów realizowała działania zgodnie ze strategią w 76-100%. Drugą pod względem liczebności kategorię stanowiły te spółdzielnie, których działania odpowiadają strategii w przedziale 50-75%. Podmioty, których zbieżność działań w rzeczywistości odpowiada planom ze strategii w minimalnym zakresie (do 25%) stanowiły mniej liczną kategorię (13%).

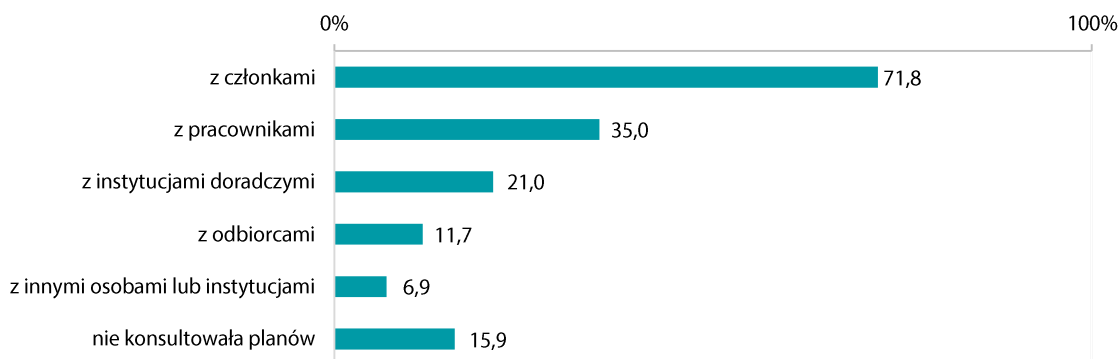
Wykres 1.10. Stopień realizacji działań zaplanowanych w dokumencie o charakterze strategicznym (w %)



Źródło: opracowanie własne

Ponadto, istnieje zależność między wiekiem firmy, a realizacją działań zgodnie ze strategią<sup>14</sup> – im „młodsza” spółdzielnia tym większe prawdopodobieństwo realizacji działań zgodnie z planami zawartymi w strategii. Brakuje natomiast zależności między formą spółdzielni, a stopniem realizacji planów przewidzianych w posiadanym dokumencie.

Wykres 1.11. Udział spółdzielni konsultujących plany działań według typów interesariuszy<sup>a</sup>



<sup>a</sup> Odpowiedzi nie sumują się do 100% gdyż można było zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne

Kolejna kwestia związana z zarządzaniem spółdzielnią i charakterem badanych podmiotów, dotyczy konsultowania planów działań z pracownikami, członkami oraz interesariuszami zewnętrznymi takimi jak: instytucje doradcze, odbiorcy działań spółdzielni, inne osoby lub instytucje. Zdecydowana większość spółdzielni (71,8%) konsultowała plany działań ze swoimi członkami z pracownikami (35% spółdzielni) oraz z

<sup>14</sup> chi-kwadrat istotność na poziomie 0,001

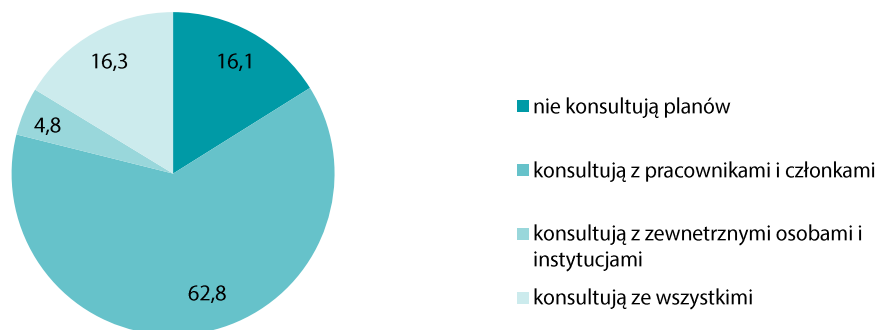
instytucjami doradczymi (21% spółdzielni). 15,9% badanych spółdzielni nie konsultuje planów działań z żadną z wymienionych grup.

W metodologii badania został zaproponowany podział spółdzielni na cztery kategorie podmiotów uwzględniające poziom otwartości do konsultacji planów działań z wewnętrznymi i zewnętrznymi interesariuszami:

- otwarte na konsultacje wewnątrz spółdzielni (pracownicy i członkowie),
- otwarte na konsultacje z zewnętrznymi osobami i instytucjami oraz odbiorcami działań,
- otwarte na konsultacje ze wszystkimi ww. grupami,
- nie konsultujące planów działań.

Główną grupę spółdzielni stanowiły te, które konsultacje ograniczają do przedstawicieli spółdzielni – członków i pracowników. Tylko 4,8% badanych podmiotów zasięgało porady w zakresie swoich planów działań wyłącznie wśród odbiorców działań oraz osób i instytucji zewnętrznych.

Wykres 1.12. Otwartość spółdzielni na konsultacje (w %)



Źródło: opracowanie własne

Istniała statystycznie istotna zależność między otwartością spółdzielni na konsultacje, a typem spółdzielni<sup>15</sup>. Spółdzielnie pracy oraz inwalidów i niewidomych zdecydowanie częściej konsultowały swe plany wewnątrz struktur organizacyjnych. Najbardziej niejednorodną grupę tworzyły spółdzielnie socjalne, wśród których odsetek podmiotów niekonsultujących planów z nikim oraz konsultujących je ze wszystkimi, był relatywnie największy. Fakt ten może być dodatkowo związany z długością istnienia na rynku i bycia objętym wsparciem przez OWES. „Młode” spółdzielnie w 40,0% korzystają ze wsparcia osób i instytucji z zewnątrz bądź konsultowały plany zarówno z interesariuszami zewnętrznymi, jak i z członkami i pracownikami<sup>16</sup>. Istnieje również istotny statystycznie związek pomiędzy korzystaniem ze wsparcia OWES a otwartością na konsultacje – 39,0% spółdzielni objętych wsparciem OWES konsultowało plany działań ze wszystkimi bądź z osobami i instytucjami z zewnątrz, przy 13,0% udziale spółdzielni nieobjętych wsparciem OWES.

Jak wynika z analizy, wynik finansowy wypracowany przez spółdzielnię w 2017 r. (uzyskany zysk lub strata) nie jest powiązany z jej otwartością na konsultacje z pracownikami i członkami, bądź z interesariuszami zewnętrznymi.<sup>17</sup>

<sup>15</sup> Test chi-kwadrat wskazuje istotność na poziomie 0,000 dla zmiennych nominalnych: typ spółdzielni i typ konsultacji.

<sup>16</sup> Test chi-kwadrat wskazuje istotność na poziomie 0,000 dla zmiennych nominalnych: typ konsultacji i wiek.

<sup>17</sup> Test ANOVA wskazuje istotność na poziomie 0,048 dla zmiennej zysk i 0,243 dla zmiennej strata.

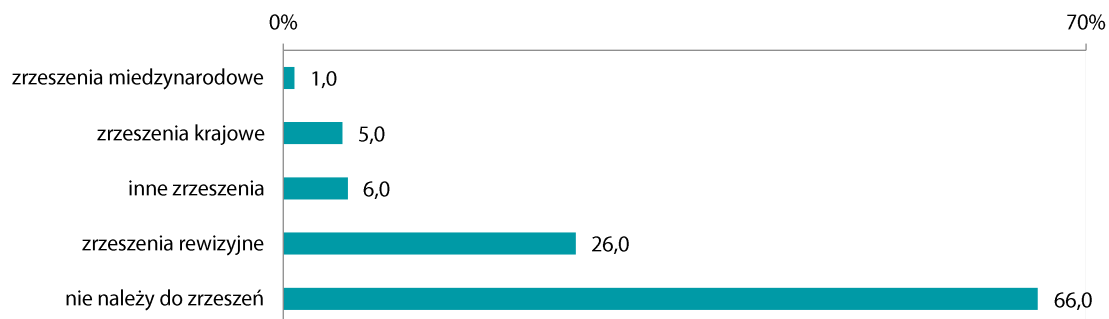
W 2017 r. 62,0% badanych spółdzielni posiadała regulamin pracy lub inny dokument określający zasady organizacji pracy. Istnieje statystycznie istotna zależność zarówno pomiędzy formą spółdzielni, a posiadaniem regulaminu, jak i długością jej istnienia na rynku<sup>18</sup> – z tabel krzyżowych wynika, że im dłużej spółdzielnie funkcjonują na rynku tym większy wśród nich odsetek podmiotów posiadających regulamin. W 95,4% badanych spółdzielni inwalidów i niewidomych występował regulamin pracy. W przypadku spółdzielni pracy odsetek ten wynosił 80,0%, zaś w spółdzielniach socjalnych – 40,0%.

Można zatem wywnioskować, że im starszy jest podmiot, tym bardziej istotne są dla niego zapisy regulujące zasady organizacji i przepisy dotyczące zatrudniania, zwalniania i nagradzania pracowników. Współpraca spółdzielni

### 1.1.7. Cooperation of cooperatives

Ważnym aspektem funkcjonowania spółdzielni jest poziom współpracy mierzony: a) przynależnością do związków, porozumień, sieci oraz b) współpracą z otoczeniem spółdzielni (administracją rządową i administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi, organizacjami samorządu gospodarczego, innymi spółdzielniami oraz przedsiębiorstwami). Współpraca świadczy o „otwartości” spółdzielni, a co za tym idzie – o przepływie wiedzy i doświadczenia między podmiotami, zdolności do zawierania porozumień (np. w celu lobbowania korzystnych rozwiązań) lub realizacji wspólnych inicjatyw (co jest istotne zwłaszcza w przypadku lokalnie działających spółdzielni socjalnych).

Wykres 1.13. Przynależność spółdzielni do związków, zrzeszeń i innych sieci krajowych bądź międzynarodowych w 2017 r.



Źródło: opracowanie własne

W 2017 r. 66,0% spośród badanych spółdzielni zadeklarowało, że nie należy do żadnego tego typu porozumienia. Wśród badanych spółdzielni zrzeszonych najczęściej występowały odpowiedzi świadczące o przynależności do związków rewizyjnych (26,0%), przynależności do innych zrzeszeń poza wymienionymi w kafeterii 6,0%, do zrzeszeń krajowych związków, federacji, lokalnej grupy działania (5,0%) oraz do sieci międzynarodowych (1,0%).

Obszary współpracy badanych spółdzielni z otoczeniem można podzielić według trzech kategorii partnerów współpracy na:

- sektor publicznych (administracja rządowa i samorządowa wraz z jednostkami podległymi),
- sektor pozarządowy (organizacje pozarządowe oraz organizacje samorządu gospodarczego, organizacje pracodawców),
- sektor prywatny (spółdzielnie, inne przedsiębiorstwa).

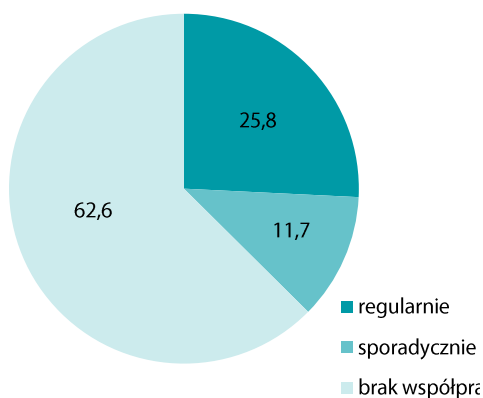
<sup>18</sup> Testy chi-kwadrat dla obu zmiennych wykazują istotność na poziomie 0,000.



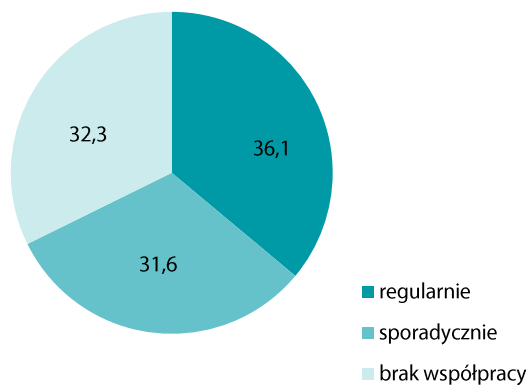
### Współpraca z sektorem publicznym

Badane spółdzielnie częściej współpracują z administracją samorządową niż rządową. Regularną współpracę z samorządem zadeklarowało 36,1% spółdzielni (głównie socjalnych), sporadyczną – kolejne 31,6% (głównie socjalnych oraz inwalidów i niewidomych). Z administracją rządową współpracuje regularnie 25,8% spółdzielni (są to przede wszystkim spółdzielnie inwalidów i niewidomych), a sporadycznie – 11,7%.

Wykres 1.14. Współpraca z administracją rządową w 2017 r. (w %)



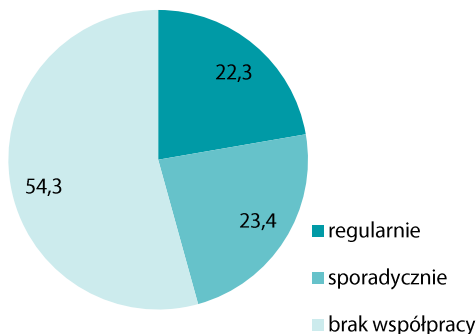
Wykres 1.15. Współpraca z administracją samorządową w 2017 r. (w %)



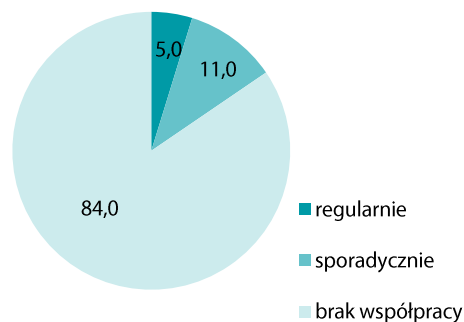
Źródło: opracowanie własne

Ponad połowa badanych spółdzielni nie współpracowała w 2017 r. z organizacjami pozarządowymi, regularną formę takiej współpracy zadeklarowała jedynie co piąta z nich (głównie spółdzielnie socjalne), natomiast 23,4% spółdzielni kooperowało z NGO sporadycznie. W 2017 r. tylko 15,5% spółdzielni podjęło regularną lub sporadyczną współpracę z organizacjami samorządu gospodarczego, zawodowego itp. (głównie spółdzielnie inwalidów i niewidomych).

Wykres 1.16. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w 2017 r. (w %)



Wykres 1.17. Współpraca z organizacjami samorządu gospodarczego, zawodowego, pracodawców w 2017 r. (w %)

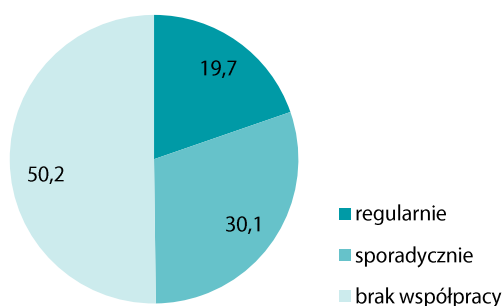


Źródło: opracowanie własne

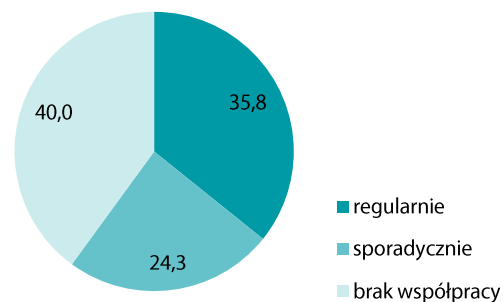
#### Współpraca z sektorem prywatnym (innymi spółdzielniami, przedsiębiorcami)

Tylko połowa spółdzielni opowiedziała się, że w 2017 r. podjęła współpracę z innymi spółdzielniami, z czego najliczniejszą grupę stanowiły spółdzielnie inwalidów i niewidomych. Najrzadziej taką formę współpracy nawiązywały spółdzielnie socjalne. Nieco liczniejsza grupa spółdzielni (35,8%) zadeklarowała regularną współpracę z biznesem (głównie spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz spółdzielnie pracy), zaś sporadyczną – co czwarta z nich.

Wykres 1.18. Współpraca z innymi spółdzielniami w 2017 r. (w %)



Wykres 1.19. Współpraca z innymi przedsiębiorcami w 2017 r. (w %)



Źródło: opracowanie własne

## 1.2. Efekty działalności spółdzielni

### 1.2. The effects of activity the cooperatives

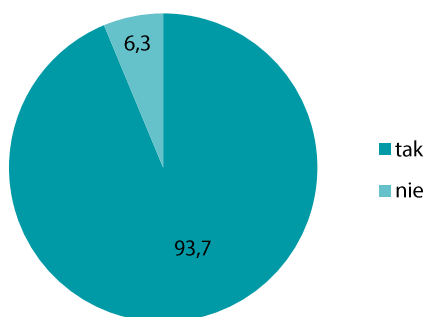
#### 1.2.1. Zatrudnienie w spółdzielniach

##### 1.2.1 Employment in cooperatives

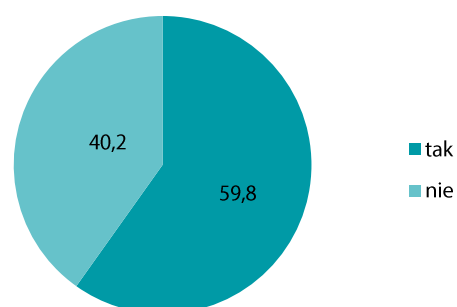
Tworzenie miejsc pracy, przede wszystkim dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, to priorytetowa funkcja działalności spółdzielni, decydująca o wsparciu dla tego typu podmiotów ze środków publicznych. Istotnym jest zatem ocena tworzenia miejsc pracy (liczebności) oraz stabilności zatrudnienia dla członków spółdzielni, w tym przede wszystkim dla osób oddalonych od rynku pracy.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, w 2017 r. 93,7% spółdzielni zatrudniało pracowników na podstawie stosunku pracy, na podstawie umów cywilnoprawnych – 59,8% z nich, w tym na umowy cywilno-prawne będące głównym źródłem utrzymania pracownika – 28,5% badanych podmiotów.

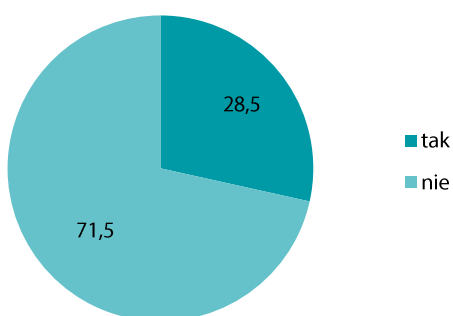
Wykres 1.20. Struktura spółdzielni zatrudniających na podstawie stosunku pracy (w %)



Wykres 1.21. Struktura spółdzielni zatrudniających na umowę cywilnoprawną (w %)



Wykres 1.22. Struktura spółdzielni zatrudniających na podstawie umowy cywilnoprawnej, będącej głównym źródłem utrzymania (w %)



Źródło: opracowanie własne

Przeciętna liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wynosi w badanych spółdzielniach 15,0 osób przy medianie równej 5,0. Suma pracowników w 2017 r., w spółdzielniach, które odpowiedziały na to pytanie wynosi 33,2 tys. osób, w tym 15,4 tys. stanowią członkowie zatrudnieni na podstawie stosunku pracy (45,9%). Odsetek kobiet wśród pracowników wynosi 46,0%.

**Tablica 1.7. Statystyki dotyczące liczby osób zatrudnionych na etat, w tym kobiet i członków spółdzielni w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych na etat	Liczba kobiet zatrudnionych na etat	Liczba członków zatrudnionych na etat
Średnia	25	12	15
Mediana	7	4	5
Suma (tys.)	33,2	15,4	15,4

Źródło: opracowanie własne

W 2017 r. najwyższe średnie zatrudnienie na podstawie stosunku pracy odnotowano w spółdzielniach inwalidów i niewidomych – 108 osób. W spółdzielniach pracy średnia ta wyniosła 32, zaś w spółdzielniach socjalnych – 7 osób. Analizując udział członków będących jednocześnie pracownikami spółdzielni wśród pracowników spółdzielni ogółem można stwierdzić, że najwięcej członków spółdzielni zatrudnionych w tych jednostkach na etat wystąpiło w spółdzielniach pracy (49,5%) oraz w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (46%). W badanych spółdzielniach socjalnych tylko 35,3% jej członków było równocześnie zatrudnionych na etat, co jednoznacznie świadczy o dużym udziale zatrudnienia pracowników niebędących członkami.

**Tablica 1.8. Statystyki dotyczące liczby osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w tym kobiet i członków spółdzielni w 2017 r. w zależności od typu spółdzielni**

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych		Spółdzielnie pracy		Spółdzielnie socjalne	
	Średnia	Suma (tys.)	Średnia	Suma (tys.)	Średnia	Suma (tys.)
Liczba osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy	108	14,2	32	14,1	7	5,2
Liczba kobiet zatrudnionych na podstawie stosunku pracy	46	5,9	15	6,5	4	3,0
Liczba członków zatrudnionych na podstawie stosunku pracy	52	6,5	18	7,0	4	1,8

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowanie największy udział zatrudnionych członków wśród pracowników ogółem występuje w przypadku spółdzielni socjalnych – spółdzielni osób fizycznych oraz spółdzielni założonych z udziałem JST. Najmniej członków będących pracownikami spółdzielni można zaobserwować wśród spółdzielni założonych przez NGO (średnia i mediana równe 1).

Jedynie 16,6% badanych spółdzielni stosuje umowy cywilno-prawne, będące głównym źródłem utrzymania zatrudnionych osób – przeciętna liczba pracowników zatrudnionych na podstawie takiej umowy wynosi 10 osób przy medianie równej 4. Ogólna liczba pracowników, dla których powyższa forma zatrudnienia stanowi główne źródło utrzymania, wynosi 2,4 tys. osób, tj. 14 razy mniej niż osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Udział kobiet w ogóle pracowników zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej wynosi 2,2%.

Jak wynika z poniższych danych, najwyższe średnie zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej występuje w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (11 osób), spółdzielniach pracy (10). W spółdzielniach socjalnych jest ono o połowę niższe i wynosi 5 osób. W tym miejscu należy zauważyć, że przy założeniu iż umowy o pracę są bardziej stabilną i gwarantującą więcej uprawnień dla pracownika formą zatrudnienia, spółdzielnie inwalidów i niewidomych mają 10-krotnie więcej pracowników etatowych niż na umowy cywilnoprawne, spółdzielnie pracy blisko 4-krotnie mniej pracowników na umowach cywilnoprawnych niż na etacie, a w spółdzielniach socjalnych prawie 2-krotnie więcej osób zatrudnionych jest na podstawie umowy o pracę niż umowę cywilnoprawną. Zatem w tym kontekście spółdzielnie socjalne wypadają najsłabiej na tle badanych podmiotów.

**Tablica 1.9. Statystyki dotyczące liczby osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, w tym kobiet oraz liczby osób, dla których umowa cywilnoprawna jest głównym źródłem utrzymania (w tym kobiet i osób niepełnosprawnych) w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne	Liczba kobiet zatrudnionych na umowy cywilnoprawnych	Liczba osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, dla których jest to główne źródło utrzymania	Liczba kobiet zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, dla których jest to główne źródło utrzymania	Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, dla których jest to główne źródło utrzymania
Średnia	7	6	10	8	3
Mediana	2	2	4	3	1
Suma (w tys.)	8,1	4,1	2,4	1,5	0,1

Źródło: opracowanie własne

Okres funkcjonowania spółdzielni na rynku jest powiązana<sup>19</sup> ze skłonnością do zatrudniania pracowników na podstawie umów cywilnoprawnych. Z danych wynika, że spółdzielnie działające do 2 lat w znacznie mniejszym stopniu korzystają z omawianej formy zatrudnienia niż spółdzielnie działające powyżej 2 lat. Nie ma natomiast żadnej różnicy w rozkładzie odpowiedzi na pytanie o umowy cywilnoprawne jako główne źródło utrzymania, ze względu na wiek spółdzielni<sup>20</sup>.

<sup>19</sup> Test chi-kwadrat wykazuje statystycznie istotną zależność na poziomie 0,000.

<sup>20</sup> Test chi-kwadrat na poziomie 0,496.

Tablica 1.20. Statystyki dotyczące liczby osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne oraz osób niepełnosprawnych, dla których jest to główne źródło utrzymania w 2017 r.

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych		Spółdzielnie pracy		Spółdzielnie socjalne	
	Średnia	Suma (w tys.)	Średnia	Suma (w tys.)	Średnia	Suma (w tys.)
Liczba osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, nie pozostawały w tym czasie zatrudnione na umowę o pracę	11	1,4	10	3,8	5	3,0
Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, dla których jest to główne źródło utrzymania	5	0,004	0	1	1	0,008

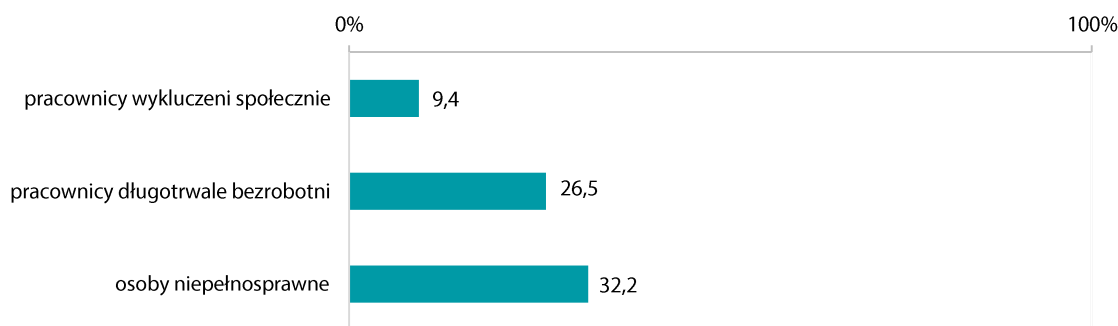
Źródło: opracowanie własne

Do obliczenia wskaźnika *Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracujących na podstawie umowy o pracę* posłużyły informacje pozyskane odpowiedzi na pytanie dotyczące liczby osób przynależących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- osób niepełnosprawnych,
- osób długotrwale bezrobotnych,
- innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Najliczniejszą kategorię spółdzielni stanowią te, które w 2017 r. zatrudniały osoby niepełnosprawne – w zbiorze jest (32,2%) takich spółdzielni, na drugim miejscu pod względem liczebności znajdują się spółdzielnie zatrudniające osoby długotrwale bezrobotne – (26,5%); zaś 9,4% badanych spółdzielni zatrudniało inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Wykres 1.23. Odsetek spółdzielni zatrudniających poszczególne kategorie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym



Źródło: opracowanie własne

**Tablica 1.11. Statystyki dotyczące liczby pracowników należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Liczba osób niepełnosprawnych w 2017 r.	Liczba pracowników długotrwale bezrobotnych w 2017 r.	Liczba pozostałych pracowników wykluczonych społecznie w 2017 r.
Średnia	23	4	4
Mediana	4	3	3
Suma (w tys.)	10,1	1,4	0,5

Źródło: opracowanie własne

Ogółem w 2017 r. w spółdzielniach pracowało 11,9 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wśród których najliczniejszą grupę stanowiły osoby niepełnosprawne (10,1 tys. osób) oraz osoby długotrwale bezrobotne (1,4 tys. osób).

Pracownicy należący do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym stanowią 35,6% ogółu zatrudnionych w spółdzielni, z czego 29% stanowią osoby niepełnosprawne, 5% – osoby długotrwale bezrobotne, 1% – inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Uwzględniając uwarunkowania prawne, które nakładają obowiązek zatrudniania osób niepełnosprawnych przez spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz różnorodnych kategorii osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym bezrobotnych i niepełnosprawnych w spółdzielniach socjalnych nie jest zaskoczeniem wyniki testów statystycznych pokazujących zależność między typem spółdzielni a zatrudnieniem osób należących do ww. grup.

**Tablica 1.12. Statystyki dotyczące liczby pracowników należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w zależności od typu spółdzielni w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych		Spółdzielnie pracy		Spółdzielnie socjalne	
	Średnia	Suma (tys.)	Średnia	Suma (tys.)	Średnia	Suma (tys.)
Liczba osób niepełnosprawnych	76	7,7	18	1,3	4	1,1

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym istotnym aspektem działalności spółdzielni jest zatrudnienie osób, które uprzednio ukończyły zajęcia w centrum integracji społecznej (CIS), klubie integracji społecznej (KIS), warsztacie terapii zajęciowej (WTZ) lub były wcześniej zatrudnione w zakładzie aktywizacji zawodowej (ZAZ). Każda z tych osób uznawana jest za osobę zagrożoną wykluczeniem społecznym.

Na podstawie wyników można zaobserwować, że tylko zatrudnianie absolwentów podmiotów reintegracyjnych nie jest powszechne – ogółem do pracy zostały przyjęte 363 osoby. Największą grupę spółdzielni stanowią te, które w 2017 r. zatrudniły absolwentów CIS (61 spółdzielnia, w sumie dających pracę 175 osobom), 39 spółdzielni zatrudniło 109 osób niepełnosprawnych po opuszczeniu przez nie WTZ, 58 absolwentów KIS znalazło zatrudnienie w 22 spółdzielniach, a byli pracownicy ZAZ (21 osób niepełnosprawnych) zostali zatrudnieni w 10 spółdzielniach. Wszystkie ww. osoby (poza 3 przyjętymi przez spółdzielnię inwalidów i niewidomych – 1 z CIS i 2 z WTZ) zostały zatrudnione w spółdzielniach socjalnych.

**Tablica 1.13. Statystyki dotyczące liczby pracowników rekrutujących się z podmiotów reintegracyjnych**

Wyszczególnienie	Liczba osób z CIS	Liczba osób z KIS	Liczba osób z WTZ	Liczba osób z ZAZ
Średnia	3	3	3	2
Mediana	3	2	2	2
Suma	175	58	109	21

Źródło: opracowanie własne

### Zmiana liczby osób, które zakończyły pracę w stosunku do osób nowoprzyjętych, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Liczba osób, które zakończyły pracę w badanych spółdzielniach w 2017 r. wynosiła 6,2 tys. osób, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym było 1,8 tys., co stanowi 28,9% ogólnej liczby osób, które zakończyły pracę w 2017 r.

**Tablica 1.14. Statystyki dotyczące liczby osób, które zakończyły pracę w badanych spółdzielniach, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Liczba osób, które zakończyły pracę w 2017 r.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły pracę w 2017 r.
Średnia	8	5
Mediana	2	1
Suma (w tys.)	6,2	1,8

Źródło: opracowanie własne

Porównując liczbę pracowników w badanych spółdzielniach w 2017 r. oraz liczbę osób, które zakończyły pracę w 2017 r. dostrzegamy, że stanowili oni 18,4% wszystkich pracowników. Nieco mniejszy był odsetek odejść w grupie pracowników należących do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w stosunku do liczby pracowników z omawianej kategorii – 15,0%.

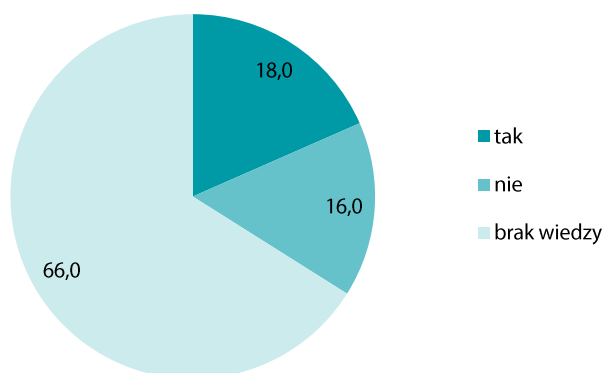
**Tablica 1.15. Odsetek pracowników, którzy zakończyli pracę, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z ogółu pracowników w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Liczba pracowników (w tys.)	Liczba osób, które zakończyły pracę w 2017 r. (w tys.)	Odsetek pracowników, którzy zakończyli pracę z ogółu pracowników w 2017 r. (w %)
Ogółem	33,5	6,2	18,4
W tym pracownicy zagrożeni wykluczeniem społecznym	11,9	1,8	15

Źródło: opracowanie własne



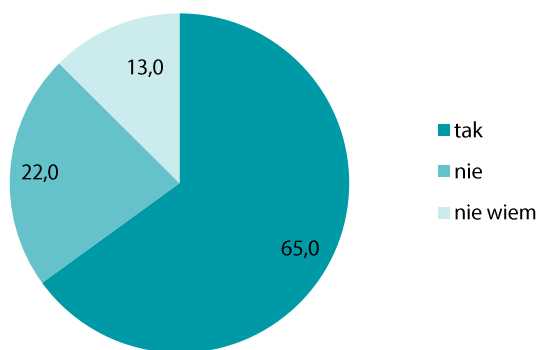
Wykres 1.24. Struktura spółdzielni, których pracownicy znaleźli zatrudnienie po zakończeniu pracy w spółdzielni (w %)



Źródło: opracowanie własne

Spośród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły pracę w spółdzielni w 2017 r., 65,0% zadeklarowało, że znalazło prace poza spółdzielnią; 22,5% z nich – nie znalazło zatrudnienia, a 12,5% nie miało wiedzy w tym temacie.

Wykres 1.25. Proporcje spółdzielni, których pracownicy zagrożeni wykluczeniem społecznym znaleźli zatrudnienie po zakończeniu pracy w spółdzielni (w %)



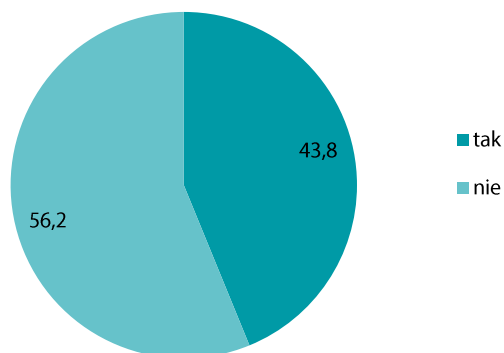
Źródło: opracowanie własne

Liczba osób, które po zakończeniu pracy w spółdzielni znalazły zatrudnienie, wynosi 1,4 tys. Wskaźnik dotyczący osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest niski – wyniósł 0,01 tys. osób.

### Subsydiowane miejsca pracy

W 2017 r. 43,8% (565) spółdzielni korzystało z różnorodnych form subsydiów do kosztów zatrudnienia swoich pracowników (np. z PFRON, wsparcia pomostowego EFS lub dofinansowań z Funduszu Pracy).

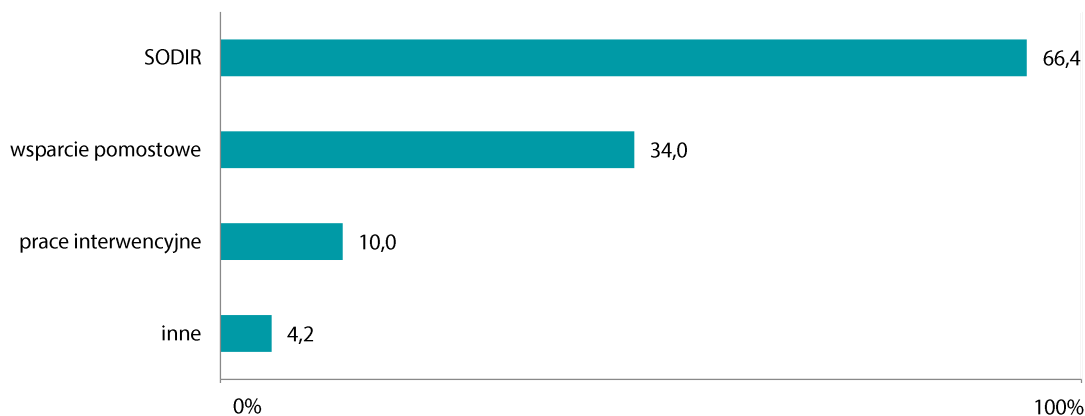
Wykres 1.26. Struktura spółdzielni korzystających z subsydiów do kosztów zatrudnienia (w %)



Źródło: opracowanie własne

Zarówno typ spółdzielni, jak i długość funkcjonowania na rynku wskazują na występowanie statystycznie istotnych różnic między faktem korzystania z subsydiów a niekorzystaniem z nich. Testy chi-kwadrat przeprowadzone dla obydwu zmiennych wykazały na istotną różnicę na poziomie 0,000. Z dofinansowań kosztów pracy ze środków publicznych korzysta 91% spółdzielni inwalidów i niewidomych, 13% spółdzielni pracy i 53% spółdzielni socjalnych. Najliczniejszą kategorię spółdzielni, które zatrudniały pracowników subsydiowanych, stanowiły spółdzielnie, dla których źródłem dofinansowania był SODIR (System obsługi dofinansowania do pracy osób niepełnosprawnych) – 66,4% podmiotów. W dalszej kolejności spółdzielnie korzystały ze wsparcia pomostowego dla przedsiębiorstw społecznych ze środków EFS – 34%. Z dofinansowań z Funduszu Pracy, związanych z pracami interwencyjnymi lub robotami publicznymi korzystało 10% spółdzielni, zaś 4,2% podmiotów miało inne źródło dofinansowania do kosztów zatrudnienia pracowników.

Wykres 1.27. Udział spółdzielni korzystających z poszczególnych form subsydiów



Źródło: opracowanie własne

Liczba subsydiowanych miejsc pracy wynosiła 11,8 tys., co stanowiło 35,3% ogólnej liczby zatrudnionych w spółdzielniach w 2017 r.

**Tablica 1.16. Dane dotyczące proporcji pracowników, którym przysługują subsydia w badanych spółdzielniach**

Wyszczególnienie	Suma pracowników, którym przysługują subsydia (w tys.)	Suma etatów (w tys.)	Odsetek pracowników, którym przysługują subsydia w sumie pracowników ogółem (%)
2017 r.	11,8	33,5	35,3

Źródło: opracowanie własne

Prace interwencyjne są stosowane marginalnie przez wszystkie typy spółdzielni – 0,4% spółdzielni inwalidów i niewidomych, 0,2% spółdzielni pracy. Relatywnie w największym stopniu prace interwencyjne są wykorzystywane przez spółdzielnie socjalne (1,1% pracowników). Z dofinansowań do zatrudnienia z SODIR korzystało w 2017 r. 63,2% pracowników spółdzielni inwalidów i niewidomych, w przypadku spółdzielni pracy odsetek ten wyniósł 8,3%, natomiast w przypadku spółdzielni socjalnych – 18,3%. Ze wsparcia pomostowego udzielanego ze środków UE nie korzystały spółdzielnie inwalidów i niewidomych, a skorzystało 0,04% pracowników spółdzielni pracy oraz 12,1% pracowników spółdzielni socjalnych.

#### Wydatki spółdzielni na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej ze środków własnych i środków publicznych

Spółdzielnie zatrudniające osoby niepełnosprawne muszą zazwyczaj odpowiednio dostosować miejsce pracy do możliwości pracowników. Działania te podejmowane są zarówno ze środków własnych jednostek, jak i ze środków publicznych. Z przeprowadzonej analizy wysokości środków własnych przeznaczanych na dostosowanie miejsca pracy wynika, że suma środków wydatkowanych przez badane podmioty na dostosowanie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych wyniosła w 2017 r. 14903,0 tys. zł. Dla tych spółdzielni, które utworzyły miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych (ogółem – 5,6 tys. osób) obliczono wskaźnik – wydatki spółdzielni na utworzenie miejsca pracy ze środków własnych, którego wartość wyniosła 2,7 tys. zł.

**Tablica 1.17. Statystyki dotyczące średnich kosztów własnych utworzenia miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych**

Liczba pracowników niepełnosprawnych		Środki własne na inwestycje w dostosowanie miejsca pracy (w tys. zł)	
Średnia	61	Średnia	79
Mediana	23	Mediana	4
Suma (w tys.)	5,6	Suma	14903,0

Źródło: opracowanie własne

Spółdzielnie zatrudniające osoby niepełnosprawne mogą również korzystać ze wsparcia publicznego do tworzenia miejsc pracy dla swych pracowników. Analizy dotyczące średniej kwoty wydatkowanej przez spółdzielnie na dostosowanie miejsc pracy ze środków publicznych zostały obliczone tylko dla tych spółdzielni, które utworzyły miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych ze środków publicznych w 2017 r. Suma środków publicznych wydana przez spółdzielnie na dostosowanie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych wyniosła 1,3 tys. zł, natomiast liczba osób niepełnosprawnych – 2,4 tys., zatem wartość wskaźnika wyniosła 0,5 tys. zł.

Tablica 1.18. Statystyki dotyczące średnich kosztów utworzenia miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych ze środków publicznych

Publiczne inwestycje w dostosowanie miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych (w tys. zł)		Liczba pracowników niepełnosprawnych	
Średnia	22	Średnia	57
Mediana	7	Mediana	23
Suma	1259,8	Suma (w tys.)	2,4

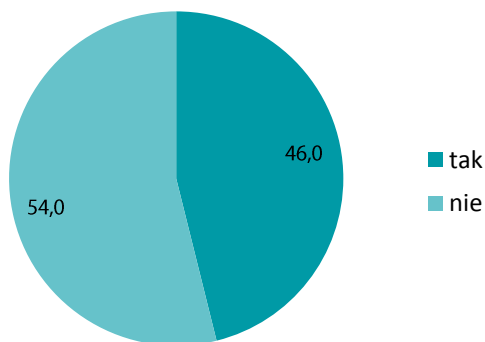
Źródło: opracowanie własne

## 1.2.2. Inwestycje w kapitał ludzki, w tym reintegracja społeczna i zawodowa

### 1.2.2. Investments in human capital of which social and professional reintegration

Jednym z kluczowych elementów dbałości o członków i pracowników spółdzielni jest zapewnienie im podnoszenie kwalifikacji w celu zwiększania ich konkurencyjności na rynku pracy. Istnieje wiele możliwości pozyskania dofinansowania do szkoleń pracowniczych, zatem inwestycje w kapitał ludzki w spółdzielni mogą być finansowane na dwa sposoby – ze środków własnych oraz ze środków publicznych. Spośród badanych spółdzielni 46,1% zadeklarowało prowadzenie działań związanych z organizacją szkoleń dla swoich pracowników (średnia liczba osób przeszkolonych wynosi 14, mediana – 4).

Wykres 1.28. Odsetek spółdzielni deklarujących doszkalanie pracowników (w %)



Źródło: opracowanie własne

Liczba osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2017 r. wynosiła, według deklaracji badanych 33,5 tys. osób, a liczba pracowników biorących udział w doszktałaniu w 2017 r. – 8,3 tys., oznacza to, że 25% pracowników zatrudnionych w badanych spółdzielniach na podstawie umowy o pracę zostało objętych wsparciem w zakresie doszktałania organizowanym przez spółdzielnie w 2017 r.

Tablica 1.19. Statystyki dotyczące osób biorących udział w szkoleniach w porównaniu z ogółem pracowników

Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę	Liczba osób biorących udział w doszktałaniu
Średnia	25	14
Mediana	7	4
Suma (w tys.)	33,2	8,3

Źródło: opracowanie własne

Istnieją statystycznie istotna różnica między zmienną *liczba osób biorących udział w doszktałaniu*, a zmienną *rodzaj spółdzielni*<sup>21</sup>. Najwyższa średnia liczba osób biorących udział w doszktałaniu występuje w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (36 osób). W spółdzielniach pracy średnia ta wynosi 21 osób, zaś w spółdzielniach socjalnych – 4.

**Tablica 1.20** Odsetek przeszkolonych pracowników w zależności od typu spółdzielni

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Liczba osób biorących udział w doszktałaniu (w tys.)	3,3	3,5	1,5
Liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy (w tys.)	14,2	14,1	5,2
Udział procentowy pracowników przeszkolonych w stosunku do zatrudnionych (w %)	23,0	25,0	28,9

Źródło: opracowanie własne

Zestawiając dane dotyczących średniej liczby osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, można stwierdzić, że wyniki dla poszczególnych typów spółdzielni są bardziej zbliżone. Największa liczba osób przeszkolonych w stosunku do liczby pracowników ogółem wystąpiła w spółdzielniach socjalnych (blisko 29,0% pracowników), spółdzielniach pracy (25,0% przeszkolonych pracowników), natomiast najmniejsza – w spółdzielniach inwalidów i niewidomych (23,0%).

Istnieją również istotne różnice między okresem funkcjonowania spółdzielni na rynku, a liczbą osób biorących udział w szkoleniach<sup>22</sup>. Większe inwestycje w kapitał ludzki dokonywane były przez spółdzielnie działające krócej niż 2 lata (45,7% pracowników uczestniczyło w szkoleniach). Z kolei w spółdzielniach działających dłużej niż 2 lata – 23,4% pracowników wzięło udział w doszktałaniu.

**Tablica 1.21.** Odsetek przeszkolonych pracowników w zależności od długości funkcjonowania spółdzielni na rynku

Wyszczególnienie	Działa dłużej niż 2 lata	Działa do 2 lat
Liczba osób biorących udział w doszktałaniu (w tys.)	7,4	0,9
Liczba osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy (w tys.)	31,4	2,1
Udział procentowy pracowników przeszkolonych w stosunku do zatrudnionych (w %)	23,4	45,7

Źródło: opracowanie własne

### Kwoty wydatkowane przez spółdzielnie na doszktałanie pracowników

<sup>21</sup> Test jednoczynnikowej ANOVA mówi o istotnej statystycznie różnicy między średnią liczbą osób biorących udział w szkoleniach, a branżą (istotność na poziomie 0,000).

<sup>22</sup> Test jednoczynnikowej ANOVA wykazuje istotną zależność na poziomie 0,000.

Spośród badanych spółdzielni 25% zadeklarowało wzrost wydatków na szkolenia pracowników (ogółem)<sup>23</sup>. Średnie koszty szkolenia pracowników wyniosły 48 tys. zł na podmiot, przy medianie równej 5 tys. zł. Suma kosztów poniesionych na szkolenia pracowników w omawianych spółdzielniach wyniosła 17098,3 tys. zł.

### Dokształcanie pracowników ze środków własnych spółdzielni oraz środków publicznych

Średnia<sup>24</sup> wydatków własnych na szkolenia dla badanych spółdzielni wynosi 62 tys. zł przy medianie równej 4 tys. zł.

Tablica 1.22. Statystyki dotyczące inwestycji spółdzielni w szkolenia ze środków własnych (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Średnia	Mediana
Inwestycje w szkolenia ze środków własnych	62,1	4,0
Inwestycje w szkolenia ze środków własnych bez przypadku odstającego = 4,2 tys.	48,8	5,0

Źródło: opracowanie własne

Największe wydatki na doszkalanie pracowników ze środków własnych poniosły spółdzielnie socjalne – średnio 2,2 tys. zł na pracownika i spółdzielnie pracy – 1,0 tys. zł.

Tablica 1.23. Przeciętna kwota wydatkowana na 1 pracownika ze środków własnych w zależności od typu spółdzielni

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Inwestycje w szkolenia ze środków własnych (w tys. zł)	2,3	7,9	1,3
Liczba osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2017 r. (w tys.)	10,3	7,7	0,6
Przeciętna kwota wydatkowana na 1 pracownika (w tys. zł)	0,2	1,0	2,2

Źródło: opracowanie własne

Nieparametryczne testy dla prób niezależnych Kruskala-Wallisa o wartości 0,715 wskazały na konieczność przyjęcia hipotezy zerowej o braku zależności między długością funkcjonowania spółdzielni, a kwotą wydatkowaną przez nie na szkolenia ze środków własnych.

Wybierając z grupy badanych spółdzielni wyłącznie te, które zadeklarowały ponoszenie wydatków na szkolenia pracowników ze środków publicznych w wysokości minimum 1 tys. zł na pracownika otrzymano grupę 5,2% podmiotów. Średnia kwota środków publicznych pozyskana przez omawiane spółdzielnie wyniosła blisko 14 tys. zł, mediana - 6 tys. zł.

<sup>23</sup>Wskaźnik obliczony został tylko dla spółdzielni, które zadeklarowały ponoszenie wydatków na szkolenie  $\geq 1$  (N = 360).

<sup>24</sup>Wskaźnik obliczony został tylko dla spółdzielni, które zadeklarowały ponoszenie wydatków na szkolenie ze środków własnych  $\geq 1$  (N = 253).

Liczba osób biorących udział w doszktałaniu finansowanym ze środków publicznych wyniosła 1791 osób, przy średniej 27 osób i medianie 7. Kwota wydana na jednego pracownika, obliczona jako iloraz środków wydatkowanych przez badane spółdzielnie na szkolenia pracowników i liczby osób przeszkolonych, wyniosła 590 zł.

**Tablica 1.24. Przeciętna kwota wydatkowana na doszktałanie pracownika ze środków publicznych**

Wyszczególnienie	Liczba osób biorących udział w doszktałaniu	Inwestycje w szkolenia z środków publicznych (w tys. zł)
Średnia	27	14
Mediana	7	6
Suma (w tys.)	1,8	1,1

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z analizy, średnia kwota wydatkowaną na szkolenie pracowników ze środków własnych spółdzielni (2760 zł) jest pięciokrotnie wyższą niż w przypadku finansowania szkoleń ze środków publicznych spółdzielni.

Najliczniejszą grupę spółdzielni wśród omawianych podmiotów stanowią spółdzielnie socjalne (53%), średnia wysokość środków publicznych pozyskanych przez omawiane spółdzielnie to 17 tys. zł na podmiot. Zestawiając tę informację z kwotą wydaną na jednego pracownika na doszktałanie z funduszy własnych wynika, że spółdzielnie socjalne preferują szkolenia ze środków publicznych niż własnych. Średnia dla spółdzielni inwalidów i niewidomych wynosi 8 tys. zł (ze środków własnych – 65 tys. zł) natomiast dla ośmiu spółdzielni pracy – 19 tys. zł (ze środków własnych 99 tys. zł), co pozwala wnioskować, że te dwa typy spółdzielni inwestują w doszktałanie pracowników głównie środki własne.

**Tablica 1.25. Średnie kwoty inwestycji w szkolenia ze środków publicznych (w tys. zł) w zależności od typu spółdzielni i wieku**

Wyszczególnienie		Inwestycje w szkolenia ze środków publicznych	
		średnia (w tys. zł)	liczebność
Typ spółdzielni	spółdzielnie inwalidów i niewidomych	8	27
	spółdzielnie pracy	19	8
	spółdzielnie socjalne	17	41
Wiek	działa dłużej niż 2 lata	11	58
	działa do 2 lat	24	18

Źródło: opracowanie własne

### Reintegracja zawodowa i społeczna członków oraz pracowników spółdzielni

Istotnym aspektem działania spółdzielni, zwłaszcza socjalnych oraz inwalidów i niewidomych jest działalność reintegracyjna na rzecz członków i pracowników. W pytaniu wielokrotnego wyboru „z których z wymienionych form wsparcia organizowanych przez spółdzielnię korzystali pracownicy w 2017 r.” zostały wyróżnione działania reintegracyjne zarówno dla osób niepełnosprawnych, jak i pozostałych osób należących do innych grup wykluczonych społecznie.

Wśród wskazań spółdzielni, które organizowały swoim pracownikom w 2017 r. formy wsparcia:

- na pierwszym miejscu znalazły się „spotkania i wyjazdy integracyjne” (23,5% spółdzielni),
- na drugim miejscu „uczestnictwo w kulturze” (10,6% wskazań).

Następne w kolejności to działania związane stricte z pomocą osobom znajdującym się w trudnej sytuacji: osobom niepełnosprawnym lub mającym kłopoty z motywacją lub umiejętnościami społecznymi. Wśród tych działań:

- 8,3% spółdzielni organizowało indywidualny program rehabilitacji dla swoich pracowników,
- 8,0% spółdzielni realizowało działania samopomocowe,
- 7,4% spółdzielni realizowało warsztaty motywacyjne,
- 7,4% spółdzielni realizowało turnusy rehabilitacyjne,
- 5,9% spółdzielni realizowało trening umiejętności społecznych,
- 5,8% poradnictwo psychologiczne,
- 5,2% spółdzielni prowadziło zakładowy ośrodek zdrowia.

Z podsumowania działań reintegracji badanych podmiotów wynika, że:

- 0,8% spółdzielni łączyło sześć typów działań reintegracji,
- 1% spółdzielni realizowało pięć typów działań,
- 3,1% spółdzielni realizowało cztery rodzaje działań reintegracyjnych,
- 7,4% spółdzielni realizowało trzy rodzaje działań reintegracyjnych,
- 12% spółdzielni realizowało dwa rodzaje działań.

**Tablica 1.26. Odsetek spółdzielni realizujących działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej swoich członków w zależności od typu spółdzielni (w %)**

Wyszczególnienie	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
zakładowy ośrodek zdrowia	36	1	0
turnusy rehabilitacyjne	52	1	0
indywidualny program rehabilitacji	59	1	0
poradnictwo psychologiczne	14	1	2
uczestnictwo w kulturze	9	3	5
działania samopomocowe	7	1	4
integracja	21	8	11
warsztaty motywacyjne	0	2	4
trening umiejętności społ.	1	1	3
pracownicy nie korzystali z działań społecznych	7	51	17

Źródło: opracowanie własne



Test chi-kwadrat dla zmiennej nominalnej „typ spółdzielni” i zmiennej nominalnej „działania z zakresu reintegracji” wykazuje zależność istotną statystycznie 0,000.

W przypadku spółdzielni socjalnych najczęściej występującą formą wsparcia były spotkania i wyjazdy integracyjne (11% spółdzielni), uczestnictwo w kulturze (5%) oraz warsztaty motywacyjne i działania samopomocowe (4%). Należy dodać, że 17% spośród spółdzielni socjalnych nie realizowało działań reintegracyjnych na rzecz swoich członków i pracowników. Podobnie w przypadku spółdzielni pracy najczęstszą formą reintegracji były wyjazdy i spotkania integracyjne (8% spółdzielni) oraz uczestnictwo w kulturze (3%). W 2017 r. 51 % spółdzielni pracy nie organizowało działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej dla członków i pracowników.

### Wydatki przeznaczone na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej

W 2017 r. 18,3% badanych spółdzielni poniosło wydatki na działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej, zarówno ze środków publicznych, jak i własnych. W przypadku wydatków na reintegrację społeczną i zawodową ze środków własnych, taki koszt poniosło 17,3% spółdzielni. Średnia kwota wydatków ponoszonych na ten cel przez ww. grupę spółdzielni to 61 tys. zł, mediana wynosi 4 tys. zł, a suma środków wydatkowanych na ten cel – 15270,0 tys. zł. Środki publiczne przeznaczone na reintegrację były niewielkie w stosunku do środków własnych przeznaczanych na ten cel i wynosiły w sumie 785,0 tys., przy średniej na podmiot 17 tys. oraz medianie 6 tys.

Tablica 1.27. Statystyki dotyczące inwestycji w reintegrację społeczno-zawodową (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Średnia	Mediana	Suma
Ogółem inwestycje w reintegrację społeczno-zawodową	61	5	16065,0
Środki własne przeznaczone na inwestycje w reintegrację społeczno-zawodową	61	4	15270,0
Publiczne inwestycje w reintegrację społeczno-zawodową	17	6	785,0

Źródło: opracowanie własne

Zostało przyjęte założenie, że ww. działania były nakierowane na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Liczba pracowników – osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w spółdzielniach, które poniosły wydatki na reintegrację ze środków własnych wynosi 5,8 tys. osób. Zatem, opierając się na powyższych założeniach, wartość wskaźnika po podzieleniu kwoty przeznaczonej na działania reintegracyjne przez liczbę pracowników będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym równa się 2,6 tys. zł.

Biorąc pod uwagę typ spółdzielni, najwyższą średnią wartość środków na działania z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej przeznaczyły spółdzielnie pracy – 114 tys. zł (32,9% kosztów przeznaczonych na inwestycje w pracowników: szkolenia, reintegrację i tworzenie miejsc pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych). W dalszej kolejności spółdzielnie inwalidów i niewidomych – średnio 30 tys. zł na reintegrację (32,3%), natomiast spółdzielnie socjalne wydatkowały na ten cel średnio 19 tys. zł, jednak udział tego kosztu w ogóle kosztów przeznaczonych na szkolenia, reintegrację i dostosowanie miejsca pracy był najwyższy i wynosił 38% ogółu kosztów.

Zdecydowana większość spółdzielni, które wydatkowały środki własne na działania związane z reintegracją społeczną i zawodową swoich członków i pracowników, działała na rynku dłużej niż 2 lata (227 podmiotów,

średnia kwota wydatków dla tej grupy to 66 tys. zł na podmiot). Wśród spółdzielni działających na rynku krócej niż 2 lata (było ich 22) średnia wynosi 19 tys. zł.

### Kwota wydana na jednego pracownika na reintegrację zawodową i społeczną z funduszy publicznych

Wskaźnik obliczony został dla 46 spółdzielni, które zadeklarowały ponoszenie wydatków na reintegrację społeczną i zawodową ze środków publicznych. Średnia kwota wydatków ze źródeł publicznych w tych spółdzielniach wyniosła 17 tys. zł, mediana 6 tys. zł, a suma 785,0 tys. zł.

Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w grupie omawianych spółdzielni wyniosła 2,1 tys. osób, natomiast liczba pracowników ogółem 3,7 tys. Kwota wydana na jednego pracownika należącego do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym na reintegrację zawodową i społeczną z funduszy publicznych wynosi 0,4 tys. zł., a kwota wydatkowana na 1 pracownika ogółem – 0,2 tys. zł.

Najliczniejszą kategorię spółdzielni, które w 2017 r. pozyskały środki publiczne na reintegrację społeczną i zawodową, stanowiły spółdzielnie socjalne (26 spółdzielni, a średnia kwota wydatków ze źródeł publicznych na reintegrację społeczną i zawodową wyniosła 19,0 tys. zł). Spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewiadomych przeznaczyły na ten cel średnio 7-8 tys. zł ze środków publicznych.

Najwyższą średnią środków publicznych na działania reintegracyjne pozyskały spółdzielnie działające na rynku krócej niż dwa lata (średnia kwota 36 tys. zł).

**Tablica 1.28. Statystyki dotyczące średnich kwot dofinansowania ze środków publicznych do działań reintegracyjnych w zależności od typu spółdzielni i wieku**

Wyszczególnienie		Publiczne inwestycje w reintegrację społeczno-zawodową	
		średnia (w tys. zł)	liczebność
Typ spółdzielni	spółdzielnie inwalidów i niewiadomych	7	27
	spółdzielnie pracy	8	14
	spółdzielnie socjalne	19	26
Wiek	działła dłużej niż 2 lata	7	53
	działła do 2 lat	28	14

Źródło: opracowanie własne

Średnia wartość nadwyżki w omawianych podmiotach wyniosła 299 tys. zł, mediana 27 tys. zł, suma nadwyżki bilansowej wynosi 172267,0 tys. zł. Wysoka różnica między średnią i medianą oraz wysoki błąd standardowy średniej mówią o dużym zróżnicowaniu w zakresie nadwyżki osiągniętej przez ww. spółdzielnie.

## 1.2.3 Potencjał ekonomiczny

### 1.2.3. *Economic potential*

Analiza potencjału ekonomicznego działalności spółdzielni socjalnych, spółdzielni pracy oraz spółdzielni inwalidów i niewiadomych będzie obejmować majątek, kapitał, przychody, udział przychodów ze sprzedaży. Skala potencjału ekonomicznego mierzonego poszczególnych rodzajów badanych spółdzielni jest wszystkich tych wymiarach bardzo zróżnicowana.

Na podstawie danych z badania można stwierdzić, że największy potencjał ekonomiczny miały spółdzielnie inwalidów i niewiadomych (dalej „spółdzielnie inwalidów”). Mniejsze, ale porównywalny ze spółdzielniami inwalidów rzędzie wielkości, miały spółdzielnie pracy i usług oraz budowlane (dalej „spółdzielnie pracy”). Potencjał ekonomiczny spółdzielni socjalnych był kilkadziesiąt razy mniejszy od spółdzielni inwalidów i

odpowiednio – także o rząd wielkości – mniejszy od spółdzielni pracy. Mały potencjał ekonomiczny spółdzielni socjalnych łączy się z ich znaczną dynamiką rozwojową, która w części wynika z efektu niskiej bazy, ale też pozostaje w kontraście ze stagnacją lub nawet spadkiem wartości potencjału ekonomicznego pozostałych rodzajów spółdzielni, w tym zwłaszcza spółdzielni inwalidów.

### Majątek (aktywa)

Średnia wartość ogółu aktywów na koniec 2017 r. wyniosła wśród badanych spółdzielni ponad 2,5 mln zł. Rozkład majątku w badanych spółdzielniach był jednak mocno zróżnicowany – w połowie z nich wartość majątku nie przekraczała bowiem 143 tys. zł. Fakt, że średnia jest 18-krotnie wyższa od mediany pokazuje, że wśród badanych spółdzielni licznie dominują spółdzielnie o małym majątku, zaś średnią zawyża stosunkowo nieliczna grupa dużo bardziej majątnych spółdzielni.

Tablica 1.29. Wartość majątku (aktywów ogółem) badanych spółdzielni według stanu na 31.12.2017 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Średnia wartość majątku (w tys. zł)	2 538,9	6 638,7	5 526,7	214,7
Mediana wartości majątku (w tys. zł)	142,5	3 632,1	829,9	69,0

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela pokazuje, że największym majątkiem dysponują spółdzielnie inwalidów (średnia wartość aktywów to 6,6 mln zł a mediana 3,6 mln zł). Trochę mniejszą - średnią wielkość aktywów stwierdzono wśród spółdzielni pracy (5,5 mln zł), jednak okazało się, że spółdzielnie pracy są zbiorowością o wiele bardziej zróżnicowaną, bo mediana majątku (0,8 mln zł) była prawie 7-krotnie mniejsza niż średnia. Na tym tle spółdzielnie socjalne były podmiotami o bardzo niewielkich aktywach i relatywnie niedużym zróżnicowaniu majątkowym. Przeciętna wartość aktywów spółdzielni socjalnej wyniosła zaledwie 215 tys. zł, ale 50% spółdzielni socjalnych miało aktywa nie większe niż 69 tys. zł. Ogromna dysproporcja w wartości majątku zgromadzonego przez spółdzielnie socjalne w stosunku do majątku pozostałych dwóch typów spółdzielni wiąże, a w dużym stopniu wynika także z wielkiej różnicy w liczbie lat, podczas których gromadziły swój majątek analizowane rodzaje spółdzielni. W przypadku spółdzielni inwalidów i spółdzielni pracy przeciętna długość ich funkcjonowania znacznie przekracza 30 lat (a w przypadku spółdzielni inwalidów nawet 40 lat) podczas gdy przeciętny wiek spółdzielni socjalnych to zaledwie 3 lata.

Tablica 1.30. Wiek spółdzielni w latach (wg stanu na 30 czerwca 2018 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Średnia	16,1	40,5	32,9	3,1
Mediana	5,0	42,0	36,0	3,0

Źródło: opracowanie własne

Obraz skali aktywów badanych spółdzielni warto uzupełnić informacją o dynamice. Między końcem 2016 r. a końcem roku 2017 średnia wartość aktywów badanych spółdzielni wzrosła o 4%. Największy wzrost w tym zakresie – o 8% - stwierdzono wśród spółdzielni socjalnych, mniejszy wśród spółdzielni pracy, zaś spółdzielnie inwalidów pozostały mniej więcej na tym samym poziomie.

**Tablica 1.31. Dynamika średniej i mediany wartości aktywów między początkiem i końcem 2017 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Dynamika* średniej wartości aktywów	1,04	1,00	1,05	1,08
Dynamika* mediany wartości aktywów	1,09	0,92	1,00	1,17

\* Iloraz wartości na końcu roku i na początku roku.

Źródło: opracowanie własne

Podobny, choć nieco bardziej zróżnicowany obraz daje porównanie środkowej wartości aktywów. W ciągu 2017 roku środkowa wartość aktywów w badanej zbiorowości spółdzielni wzrosła o 9%. Duży wzrost mediany aktywów odnotowano wśród spółdzielni socjalnych (wzrost o 17%), brak zmian – wśród spółdzielni pracy, natomiast wśród spółdzielni inwalidów stwierdzono spadek środkowej wartości aktywów (spadek o 8%).

### Przychody

Najbardziej popularnym obok wartości aktywów sposobem przedstawiania skali działalności ekonomicznej podmiotów gospodarczych jest suma rocznych przychodów. Odzwierciedla ona skalę środków, jakie wpłynęły w ciągu całego roku obrotowego ze wszystkich źródeł. Miara ta obejmuje nie tylko najczęściej stosowany dla oceny działalności gospodarczej przychód ze sprzedaży, ale także środki pozyskane metodami nierynkowymi, głównie służące zmniejszeniu ciężaru kosztów bieżących i inwestycyjnych związanych z zatrudnieniem osób mających szczególne problemy na rynku pracy (refundacje, dotacje) oraz wsparciu działalności społecznej spółdzielni, a w przypadku spółdzielni socjalnych – dotyczy to także wsparcie działalności pożytku publicznego (głównie dotacje ze środków publicznych oraz darowizny).

Średnia wartość przychodów badanych spółdzielni wyniosła w 2017 r. prawie 2,9 mln zł i była tylko niewiele wyższa od opisywanego powyżej majątku (2,5 mln zł). Mediana rocznych przychodów (436 tys. zł) również była wyższa niż mediana aktywów ujęta w bilansie na koniec 2017 roku (143 tys. zł), ale zróżnicowanie przychodów w zbiorowości trzech typów badanych spółdzielniach – choć znaczne - było jednak znacznie mniejsze (stosunek średniej do mediany przychodów dawał znacznie mniejszą liczbę niż to miało miejsce w zakresie majątku (średnia była tam 18-krotnie wyższa od mediany). Oznacza to, że mimo nadal znacznego zróżnicowania badanych spółdzielni pod względem przychodów, różnią się one pod tym względem mniej niż pod względem majątku.

Przedstawione w poniższej tabeli dane pokazują, że w zakresie skali bieżącej działalności to spółdzielnie inwalidów zdecydowanie bardziej dystansują spółdzielnie pracy niż w zakresie wartości majątku (średnie przychody spółdzielni inwalidów są niemal dwukrotnie większe niż spółdzielni pracy (9,6 mln wobec 5,4 mln zł). Pozycja spółdzielni socjalnych również w zakresie średniej przychodów jest kilkadziesiąt razy słabsza niż spółdzielni inwalidów, jednak w zestawieniu średnich przychodów spółdzielni inwalidów do średnich przychodów spółdzielni socjalnych uzyskuje się 25-krotność, podczas gdy analogiczne zestawienie w zakresie aktywów dawało aż 31-krotność. Dystans między spółdzielniami socjalnymi a spółdzielniami inwalidów był więc mniejszy w zakresie przychodów niż w zakresie aktywów.

**Tablica 1.32. Wartość przychodów ogółem badanych spółdzielni w 2017 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Średnia rocznych obrotów (w tys. zł)	2 861,1	9 557,0	5 420,7	376,4
Mediana rocznych obrotów (w tys. zł)	436,0	5 174,0	1 467,8	230,0

Źródło: opracowanie własne

Spółdzielnie socjalne to podmioty które wykazują największy potencjał rozwojowy w zakresie przychodów. W świetle dostępnych i spójnych wewnętrznie danych (po wyłączeniu braków danych) pochodzących z deklaracji podatkowych CIT-8 okazuje się, że spółdzielnie socjalne są jedynym z trzech analizowanych rodzajów spółdzielni, których roczne przychody nie pozostawały na podobnym roku do roku poziomie, lecz rosły i to aż o 17%.

**Tablica 1.33. Dynamika średniej wartości całkowitych przychodów między 2015 a 2016 r.\***

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
% zbadanych spółdzielni	77	99	97	62
dynamika**	1,00	1,01	0,99	1,17

\* na podstawie danych o przychodach w deklaracji CIT-8; uwzględniono spółdzielnie, które podały większe od o dane za oba analizowane lata.

\*\* iloraz wartości przychodów w 2016 i 2015 roku

Źródło: opracowanie własne

### Kapitał własny

W odróżnieniu od spółek, w których prawo wymaga aby kapitał zakładowy wynosił przynajmniej 5 tys. zł (spółki z o.o.) prawo nie wymaga od objętych badaniem spółdzielni, żadnego minimalnego poziomu kapitału własnego, a kapitał zakładowy, nie musi być podawany do publicznej wiadomości jako podstawa wiarygodności spółdzielczego przedsiębiorstwa. W spółdzielniach rolę kapitału własnego jest pokrywanie ewentualnych strat w działalności spółdzielni, stanowi on zatem o jej wiarygodności, a pozwala na prowadzenie działalności w odpowiednio dużej skali, zaciąganie zobowiązań, uzyskiwanie kredytów itp.

Wyniki przeprowadzonego badania pokazują, że zaledwie 6% spośród zbadanych spółdzielni ma poziom kapitału własnego poniżej 500 zł. Wśród przeważnie młodych i niezasobnych spółdzielni socjalnych o tak niskim poziomie funduszy własnych, odsetek ten jest dwukrotnie wyższy niż (8%) niż wśród spółdzielni pracy oraz spółdzielni inwalidów (odpowiednio 4% i 3%).

Najwyższy i najmniej zróżnicowany poziom kapitałów własnych posiadają spółdzielnie inwalidów, gdzie średnia wartość tych funduszy to aż 4,2 mln, a wartość środkowa 2,2 mln zł. Mniejszym poziomem kapitału własnego a przy tym dużym zróżnicowaniem wewnętrznym charakteryzują się spółdzielnie inwalidów, wśród których średni kapitał własny to 3 mln zł, a wartość środkowa 0,5 mln zł. Pod względem wartości kapitału własnego spółdzielnie socjalne wypadają najsłabiej: średnia wartość ich funduszy własnych to zaledwie 129 tys. zł a wartość środkowa – jedynie 24 tys. zł.

**Tablica 1.34. Kapitał własny (fundusze własne) badanych spółdzielni na koniec 2017 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
Średnia wartość kapitału własnego (w tys. zł)	1431,2	4188,6	2897,6	129,1
Mediana wartość kapitału własnego (w tys. zł)	67,4	2187,0	507,6	24,0

Źródło: opracowanie własne

### Udział przychodów ze sprzedaży

Statystyki pokazujące proporcję przychodów ze sprzedaży netto do przychodów z całokształtu działalności w 2017 r. pokazują, że choć sprzedaż jest dominującym źródłem wpływających do spółdzielni środków we wszystkich trzech grupach badanych spółdzielni, to jednak różnią się one dość wyraźnie pod względem ich urynkowienia. Największe znaczenie sprzedaży, jako źródła środków na działanie spółdzielni, odnotowano wśród spółdzielni inwalidów oraz wśród spółdzielni pracy. W obu tych grupach spółdzielni, średni udział sprzedaży w przychodach ogółem wynosił 83% całości przychodów. Natomiast w spółdzielniach socjalnych wskaźnik ten był znacznie niższy i wynosił 72%.

**Tablica 1.35. Średni i środkowy udział przychodów ze sprzedaży netto w przychodach ogółem za 2017 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne
% analizowanych spółdzielni	95	100	96	93
Średnia udziału przychodów ze sprzedaży netto w przychodach ogółem	0,77	0,83	0,83	0,72
Mediana udziału przychodów ze sprzedaży netto w przychodach ogółem	0,89	0,86	0,92	0,82

Źródło: opracowanie własne

Porównanie median udziału dochodów ze sprzedaży w przychodach ogółem pokazuje, że największa wartość środkowa udziału przychodów ze sprzedaży w przychodach całkowitych a więc i najczęstsze występowanie struktury przychodów silniej niż przeciętnie zdominowanej przez sprzedaż występuje wśród spółdzielni pracy (medianowy udział sprzedaży w przychodach wynosi tu 92%).

Analogiczny wskaźnik dla spółdzielni inwalidów jest istotnie niższy. Pokazuje on, że połowa tych spółdzielni uzyskuje ze sprzedaży nie mniej niż 86% przychodów.

Z kolei spółdzielnie socjalne zaś są najmniej urynkowane, choć także wśród nich medianowy udział sprzedaży jest dość wysoki i wynosi 82%. Oznacza to, że dla połowy spółdzielni socjalnych sprzedaż generuje nie mniej niż 82% rocznych przychodów natomiast reszta środków pochodzi z innych, źródeł - głównie z dotacji publicznych, zwolnień i refundacji, a w mniejszym stopniu także ze darowizn oraz składek.

## 1.3. Wpływ uwarunkowań na wskaźniki z obszaru zatrudnienie i inwestycje w kapitał ludzki

### 1.3. *Impact of conditions on indicators of employment and investment in human capital*

Uwzględnione w analizie rozwoju badanych spółdzielni uwarunkowania (opisane szczegółowo i w szerszym kontekście w podrozdziale 1) to:

- 1) **rodzaj założyciela spółdzielni** – czynnik ten mierzony jest poprzez trzy zmienne uwzględniające 3 typy założycieli (osoby fizyczne, organizacja non-profit, administracja samorządowa) oraz to na ile ich udział współwystępował z innymi rodzajami założyciela czy też był udziałem wyłącznym (zmienne dla każdego typu założyciela przyjmowały 3 wartości: 1 – nie było takiego typu założyciela, 2 – wraz z tym założycielem występował też inny typ założyciela, 3 – w zakładaniu spółdzielni uczestniczył wyłącznie ten typ założyciela),
- 2) **obszar działalności** – określa maksymalny zakres działalności danej spółdzielni (1 – gmina, 2 – powiat lub województwo, 3 – cały kraj, 4 – szerszy niż obszar Polski),
- 3) **usieciowienie spółdzielni** – czynnik ten jest mierzony przez zmienną dotyczącą dobrowolnej przynależności do związków rewizyjnych albo międzynarodowych/krajowych/regionalnych /branżowych porozumień, sieci, itp. Jeżeli spółdzielnia przynależała w 2017 r. do którejkolwiek z organizacji/struktur została oznaczona jako „usieciowiona”,
- 4) **innowacyjność działania** – czynnik ten mierzony jest poprzez dwie zmienne tj. zmienną uwzględniającą autoocenę czy w spółdzielni wprowadzono w ostatnim roku istotne zmiany w zakresie produktów lub usług oraz zmienną zliczającą ilość rodzajów tych zmian, przy czym jako rodzaje zmian uwzględniano: zmianę przeważającego rodzaju działalności (branży), udoskonalenie dotychczas oferowanego produktu/usługi, zmiana struktur organizacyjnych/metod zarządzania, zmiany w promocji/marketingu,
- 5) **dominujące źródło środków wykorzystanych do założenia spółdzielni** – czynnik ten mierzony jest poprzez dodatkową zmienną określającą dominujące źródło finansowania spółdzielni na etapie założycielskim (1 – dominujące środki własne, 2 – dominujące fundusze europejskie, 3 – dominujące PFRON, 4 – dominujące Fundusz Pracy, 5 – dominujące kredyt lub pożyczka, 6 – dominujące inne, 7 – brak dominującego źródła),
- 6) **demokratyczne zarządzanie** – czynnik ten mierzony jest poprzez dodatkową zmienną d4\_6\_dodatkowa\_demokratyczne\_zarządzanie, która dzieli badane spółdzielnie na 4 typy podmiotów w zależności od zasięgu (różnorodności interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych) konsultacji w zakresie planów działania dla spółdzielni (1 – nie konsultują planów działań z nikim, 2 – konsultują tylko z wewnętrznymi interesariuszami (pracownicy i członkowie), 3 – konsultują tylko z zewnętrznymi interesariuszami (odbiorcy działań, inne osoby lub instytucje, OWES), 4 – konsultują z wewnętrznymi i zewnętrznymi interesariuszami (wybór min. 3 interesariuszy z interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych pod warunkiem, że wystąpił przynajmniej 1 interesariusz wewnętrzny i 1 interesariusz zewnętrzny),
- 7) **zarządzanie strategiczne** – czynnik mierzony poprzez dodatkową zmienną d4\_7\_i\_8\_dodatkowa\_dzialanie\_strategiczne stworzoną na podstawie dwóch zmiennych: stosowanie przez spółdzielnię w 2017 r. dokumentu innego niż statut określającego cele i planowane działania w perspektywie dłuższej niż jeden rok (np. strategia, plan działania, kierunki działalności gospodarczej)



oraz zmiennej mierzącej skalę realnie podjętych działań w odniesieniu do zaplanowanych celów i działań zawartych w dokumencie strategicznym. Dodatkowa zmienna została skonstruowana, jako dychotomiczna dzieląca spółdzielnie na: 1 – mają przemyślany plan działania – brak innego dokumentu lub dokument istnieje, ale spółdzielnia zrealizowała mniej niż 51% działań według strategii; 2 – działające według przemyślanego planu działania – posiadające dokument i od 51% do 100% zrealizowanych działań według strategii.

- 8) **korzystanie ze wsparcia OWES** – czynnik ten mierzony jest poprzez trzy zmienne tj. zmienną dychotomiczną uwzględniającą odpowiedź spółdzielni na pytanie czy w 2017 r. korzystała ze wsparcia OWES oraz dwie zmienne dychotomiczne uwzględniające czy spółdzielnia korzystała w tymże roku odpowiednio z różnych form szkoleń i z różnych form doradztwa.

Hipotezy o braku/występowaniu zależności zostały opracowane na podstawie testów niezależnych chi – kwadrat oraz tabel krzyżowych. Przyjęto poziom istotności dla alfa  $\leq 0,05$ .

### Liczba osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę

Istotnie statystycznie zależności dotyczące liczby osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę dla zbiorowości spółdzielni ogółem występują w zakresie wszystkich analizowanych czynników:

- osoby fizyczne jako założyciele spółdzielni,
- organizacje nie nastawione na zysk jako założyciele spółdzielni,
- administracja samorządowa jako założyciele spółdzielni,
- obszar działalności,
- usieciwienie,
- demokratyczne zarządzanie,
- wsparcie z OWES (tak/nie),
- wsparcie szkoleniowe z OWES,
- wsparcie z projektów EFS,
- występowanie pomocy publicznej.

Nie występują istotnie statystycznie zależności pomiędzy liczbą osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę a:

- innowacyjnością działań (tak/nie),
- liczbą innowacji,
- dominującym źródłem finansowania,
- działaniem według strategii,
- wsparciem doradczym z OWES.

Analizując liczbę osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę przy uwzględnieniu podziału na typ spółdzielni zaobserwować można następujące zależności:

- **w spółdzielniach pracy** występuje zależność pomiędzy liczbą osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę a obszarem działalności – spółdzielnie pracy, które miały najszerszy zasięg działalności (kraj, zagranica) zatrudniały dużo więcej pracowników (działające na terenie kraju – 2-krotnie, na terenie Polski i zagranicy – 3-krotnie) niż spółdzielnie pracy działające na terenie gminy, powiatu, województwa.
- **w spółdzielniach inwalidów i niewidomych** występuje zależność pomiędzy liczbą osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę a założycielami – osobami fizycznymi.
- w przypadku **spółdzielni socjalnych** zależność między liczbą osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę wiąże się z takimi czynnikami jak:



- udział osób fizycznych oraz administracji samorządowej w strukturach członkowskich (z tabeli krzyżowej wynika, że wyższą średnią liczbę pracowników mają spółdzielnie socjalne, w których istnieją dodatkowe osoby, poza osobami fizycznymi, w strukturach spółdzielni oraz występuje udział JST w strukturach założycielskich spółdzielni),
- korzystanie ze wsparcia OWES,
- korzystanie ze wsparcia szkoleniowego OWES,
- korzystanie ze wsparcia projektów EFS,
- występowanie pomocy publicznej.

### Liczba osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych

Istotne statystycznie zależności dotyczące liczby osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych dla zbiorowości spółdzielni ogółem występują w zakresie poniższych czynników:

- administracja samorządowa jako założyciele spółdzielni,
- usieciwienie,
- istnienie dominującego źródła przychodów,
- występowanie pomocy publicznej.

W pozostałych wymiarach nie występują istotne statystycznie zależności pomiędzy liczbą osób pracujących na podstawie umów cywilnoprawnych.

Analizując średnią liczbę osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych przy uwzględnieniu podziału na typ spółdzielni zaobserwować można następujące zależności:

- **w spółdzielniach pracy** nie występuje istotna statystycznie zależność pomiędzy uwarunkowaniami a liczbą umów cywilnoprawnych.
- **w spółdzielniach inwalidów i niewidomych**, w których występuje niski udział umów cywilnoprawnych, obserwowana jest zależność między obszarem działania a liczbą umów (największe średnie liczby osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych występują w spółdzielniach działających na terenie województwa, czyli o relatywnie małym zasięgu).
- **w spółdzielniach socjalnych** występuje zależność między strukturą założycielską, a liczbą umów cywilnoprawnych (najwyższe średnie liczby osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne występują w spółdzielniach, w których osoby fizyczne założyły spółdzielnię łącznie z innymi typami założycieli (osobami prawnymi)).

### Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracujących na podstawie stosunku pracy i umów cywilnoprawnych

Istotne statystycznie zależności dotyczące liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczących pracę na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej dla zbiorowości spółdzielni ogółem występują w niemal wszystkich analizowanych czynnikach:

- osoby fizyczne jako założyciele spółdzielni,
- organizacje nie nastawione na zysk jako założyciele spółdzielni,
- administracja samorządowa jako założyciele spółdzielni,
- obszar działalności,
- usieciwienie,
- innowacyjność działań (tak/nie),
- dominujące źródło,
- demokratyczne zarządzanie,
- wsparcie z OWES (tak/nie),
- wsparcie szkoleniowe z OWES,
- wsparcie z projektów EFS,

- występowanie pomocy publicznej.

Nie występują istotne statystycznie zależności pomiędzy liczbą osób zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczących pracę na podstawie umowy o pracę a:

- liczbą innowacji,
- działaniem wg strategii,
- wsparciem doradczym z OWES.

Analizując liczbę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczących pracę na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych przy uwzględnieniu podziału na typ spółdzielni zaobserwować można następujące zależności:

- **w spółdzielniach pracy** występuje zależność między liczbą pracujących osób wykluczonych społecznie a obszarem działalności – relatywnie najwięcej pracowników wykluczonych społecznie znajduje się w spółdzielniach działających maksymalnie na terenie województwa oraz kraju,
- **w spółdzielniach inwalidów i niewidomych** występuje zależność pomiędzy rodzajem założycieli a liczbą osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym wypadku osób niepełnosprawnych). Z tabeli krzyżowej wynika, że wyższą średnią liczbę pracujących osób wykluczonych społecznie mają spółdzielnie z udziałem osób prawnych.
- **w spółdzielniach socjalnych** również występuje zależność między typem założyciela spółdzielni a liczbą pracujących osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Udział administracji samorządowej zwiększa średnią liczbę osób długotrwale bezrobotnych oraz wykluczonych z innego powodu blisko dwukrotnie w stosunku do spółdzielni socjalnych założonych tylko przez osoby fizyczne. Wpływ udziału organizacji non-profit jako jedynych założycieli na zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest 2-krotnie mniejszy niż administracji samorządowej, ale również minimalnie mniejszy niż przy spółdzielniach założonych wyłącznie przez osoby fizyczne.

Ponadto, wpływ na liczbę pracowników należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym występuje w przypadku usieciowienia, dominującego źródła założycielskiego, demokratycznego zarządzania, wsparcia z OWES, w tym szkoleń oraz wsparcia z projektów EFS i korzystania z pomocy publicznej.

### Rotacja osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę (w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym)

W przypadku tzw. rotacji pracowników zależność istotna statystycznie w podziale na typy spółdzielni ujawnia się jedynie w przypadku spółdzielni socjalnych. Występuje ona tylko w przypadku jednego czynnika – faktu korzystania ze wsparcia OWES.

### Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które po opuszczeniu spółdzielni znalazły pracę

Na liczbę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które po opuszczeniu spółdzielni znalazły pracę wpływ w spółdzielniach socjalnych (tylko dla tego typu spółdzielni mogły zostać wyliczone zależności) ujawnia się w przypadku korzystania ze wsparcia OWES. W spółdzielniach korzystających ze wsparcia OWES średnia liczba osób wykluczonych, które znalazły zatrudnienie była wyższa niż w spółdzielniach nie korzystających ze wsparcia OWES.

### Liczba subsydiowanych miejsc pracy

Wpływ uwarunkowań na liczbę subsydiowanych miejsc pracy został obliczony dla spółdzielni ogółem i spółdzielni socjalnych. W przypadku ogółu spółdzielni dostrzec można zależność pomiędzy liczbą subsydiowanych miejsc pracy a rodzajem założycieli spółdzielni, obszarem działalności, usieciowieniem, demokratycznym zarządzaniem, wsparciem z OWES.

W przypadku spółdzielni socjalnych znaczenie mają natomiast takie czynniki jak: rodzaj założyciela, dominujące źródło finansowania w procesie powstawania spółdzielni socjalnej, wsparcie z OWES.

### **Kwoty wydatkowane na stworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej ze środków publicznych i środków własnych**

Jedyną zależność, jakie można zaobserwować w przypadku analizy kwot wydatkowanych na stworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej występują w sytuacji wydatkowania środków własnych (brak istotnych zależności w przypadku wydatkowania środków publicznych). Nieco inne czynniki są istotne w przypadku ogółu spółdzielni (tu zależność występuje pomiędzy kwotą a obszarem działalności, usieciowieniem, działaniami strategicznymi, wsparciem z OWES), a inne w przypadku spółdzielni socjalnych. W przypadku spółdzielni socjalnych znaczenie ma założyciel (organizacja non-profit, administracja samorządowa) oraz poziom usieciowienia.

## 2. Metodologia pracy badawczej

### 2. *Research work methodology*

#### 2.1 Wybór źródeł danych administracyjnych i pozaadministracyjnych do naliczenia zmiennych i wskaźników określających uwarunkowania rozwojowe i efekty działania spółdzielni

##### 2.1. *Selection of administrative and non-administrative data sources to calculating the variables and indicators defining developmental conditions and effects of activity the cooperatives*

W ramach pierwszego etapu pracy badawczej dokonano szczegółowego przeglądu źródeł administracyjnych i pozaadministracyjnych źródeł danych oraz badań prowadzonych przez Prezesa GUS poruszających problematykę wybranych typów spółdzielni. Szczególną uwagę przyłożono do tych źródeł, które dotyczyły społecznych i ekonomicznych aspektów ich działalności spółdzielni. Przegląd źródeł obejmował analizę zakresu podmiotowego i przedmiotowego badania, zasięgu terytorialnego, sposobu jego realizacji oraz zastosowanych metod badawczych. W dalszej kolejności przeprowadzono analizę jakości danych oraz dokonano oceny możliwości wykorzystania ich w kolejnym etapie badania. W wyniku tych działań pozytywnie zweryfikowano 13 źródeł, które stanowiły podstawę dla utworzenia wstępnej listy zmiennych i wskaźników opisujących efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni. Ocena ich jakości została przeprowadzona w oparciu o kryteria zawarte w Zarządzeniu wewnętrznym nr 35 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie pomiaru, oceny oraz monitorowania jakości badań statystycznych w służbach statystyki publicznej. Uwzględniając specyfikę każdego ze źródeł danych, opisano podstawowe komponenty jakości takie jak m.in. przydatność, dokładność, terminowość i punktualność, dostępność i przejrzystość danych, porównywalność, spójność. Przegląd źródeł danych pozwolił także na zidentyfikowanie braków i niedoskonałości w funkcjonujących systemach gromadzenia danych. W ramach pracy badawczej przygotowano krótkie rekomendacje i zalecenia dla różnego typu instytucji publicznych odpowiedzialnych za gromadzenie danych, celem zwiększenia ich przydatności przy monitorowaniu działalności spółdzielni.

W celu przygotowania ostatecznych zmiennych i wskaźników monitorujących społeczne i ekonomiczne efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni dokonano wyboru źródeł danych, które umożliwiają systematyczne pozyskiwanie najbardziej wartościowych informacji. W wyniku przeprowadzonej selekcji postawiono na następujące źródła, których dokładną charakterystykę opisano w załącznikach nr 1.

- dane pochodzące z formularzy podatkowych CIT-8 – Zeznanie o wysokości osiągniętego dochodu lub poniesionej straty przez podatnika podatku dochodowego od osób prawnych;
- Centralny Rejestr Płatników Składek oraz Centralny Rejestr Ubezpieczonych prowadzone przez Zakład Ubezpieczeń społecznych (ZUS);
- Centralny System Teleinformatyczny SL2014;
- Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej (SHRIMP);
- SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw;
- Roczna ankieta przedsiębiorstwa SP.

Ponadto, na potrzeby niniejszej pracy badawczej, przeprowadzono pilotażowe badanie wybranych typów spółdzielni, którego celem było sprawdzenie możliwości zbierania danych dotyczących obszarów działalności spółdzielni niemających pokrycia w źródłach administracyjnych i pozaadministracyjnych. Szczegółowa charakterystyka badania pilotażowego została zaprezentowana w kolejnym podrozdziale.

## 2.2 Badanie pilotażowe wybranych typów spółdzielni

### 2.2. Pilot study of selected types of cooperatives

Rozpoczynając pracę nad metodyką badania pilotażowego spółdzielni i formularzem *ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych*, zwanego dalej formularzem ES-S, członkowie zespołu badawczego odbyli konsultacje z przedstawicielami m.in. MRPiPS oraz ROPS, celem dokładnego zidentyfikowania potrzeb informacyjnych instytucjonalnych użytkowników danych oraz określenia priorytetowych zmiennych, które miałyby stać się przedmiotem projektowanego badania. Odbyte konsultacje, analiza przeprowadzonych dotychczas badań oraz diagnoza luk informacyjnych w administracyjnych i pozaadministracyjnych źródłach danych stanowiły punkt wyjścia do opracowania głównego narzędzia badawczego.

**Zakres podmiotowy badania:** do udziału w badaniu zaproszono 1738 spółdzielni, w tym: 524 spółdzielnie pracy, 1070 spółdzielni socjalnych oraz 144 spółdzielni inwalidów i niewidomych.

**Zakres przedmiotowy badania:** ostatecznie objął takie zagadnienia jak: aktywność, rodzaj i zasięg działalności, odbiorcy działań spółdzielni, członkostwo i praca społeczna, zarządzanie spółdzielnią, zatrudnienie i kondycja finansowa.

**Zakres terytorialny:** Badanie dotyczyło całego terytorium RP i umożliwiała przegląd danych w podziale na województwa oraz jednostki NUTS 2 (według NUTS 2016).

**Zakres czasowy:** Zgromadzone dane obejmują lata 2016-2017.

**Narzędzie do badania:** formularz *ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych*.

**Metody zbierania danych:** jedną z form zbierania danych był formularz elektroniczny zamieszczony w Portalu Sprawozdawczym (PS) na stronie internetowej GUS. Ponadto, spółdzielnie nieposiadające aktywnego konta osoby zarządzającej sprawozdawczością (OZS) w PS, mogły przekazać dane w formie papierowej, przysyłając wypełnione sprawozdanie na adres US Kraków lub w formie elektronicznej, przysyłając je na adres e-mail pracownika realizującego badanie. Istniała również możliwość pozyskania danych na podstawie wywiadu telefonicznego. W trakcie rozmowy statystyk wprowadzał dane bezpośrednio do PS na konto podmiotu sprawozdawczego albo rejestrował je w Systemie Informatycznym Badania (SIB).

#### 2.2.1 Dobór spółdzielni do badania

##### 2.2.1. Selection of cooperatives for study

Operat do badania obejmował spółdzielnie zarejestrowane w rejestrze REGON i występujące w Bazie Jednostek Statystycznych (BJS) pod szczególną formą prawną spółdzielnie FPN=140 według stanu na 23 maja 2018 r. Liczba spółdzielni uczestniczących w doborze do kartoteki badania została przedstawiona w tablicy 2.1.

**Tablica 2.1 Liczba spółdzielni w doborze do kartoteki**

Liczba spółdzielni w operacie <sup>a</sup>	Aktywne spółdzielnie ustalone na podstawie informacji z:			Liczba spółdzielni w kartotece
	KRS, ZUS, MF, SP, SP-3, Z-06	weryfikacji	powstałe w 2017 r.	
2071	1403	143	192	1738

<sup>a</sup> Z pominięciem spółdzielni zlikwidowanych w BJS.

Źródło: opracowanie własne

Początkowo liczba spółdzielni w operacie zawierała 2071 aktywnych spółdzielni. Z uwagi na to, że dane zawarte w BJS nie pozwoliły na precyzyjne określenie całkowitej liczby jednostek, które powinny zostać objęte badaniem posłużono się dodatkowymi informacjami z Krajowej Rady Spółdzielczej (KRS), ZUS i Ministerstwa Finansów (MF). Otrzymane dane sparowano z jednostkami występującymi w BJS i uzupełniono ewentualne braki.

Do wstępnego ustalenia aktywności spółdzielni, na podstawie danych z ww. źródeł, wykorzystano następujące zmienne:

- APE – aktywność prawna i ekonomiczna,
- KRS (branże) – Krajowa Rada Spółdzielcza (spółdzielnie aktywne i zlikwidowane na dzień 31.01.2017 r.),
- Z\_ZUS2016 – zatrudnienie na podstawie stosunku pracy z ZUS na dzień 31.12.2016 r.,
- CP\_ZUS2016 – zatrudnienie w formie umów cywilnoprawnych na dzień 31.12.2016 r.,
- CIT\_PCH2016 – przychody wykazane w MF za 2016 r.,
- CIT\_KO2016 – koszty wykazane w MF za 2016 r.

oraz informacje na temat występowania spółdzielni z innych kartotek do badań za 2016 r. i 2017 r., tj. *SP Roczna ankieta przedsiębiorstwa, SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw i Z-06 Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy*. Jeżeli ustalono, że spółdzielnia posiadała dane z wymienionych źródeł, była włączana do kartoteki badania. Na tej podstawie do badania zaklasyfikowano 1403 spółdzielni.

W drugiej kolejności, dla 633 spółdzielni, które nie figurowały w wymienionych powyżej źródłami danych, w okresie od 22 grudnia 2017 r. do 16 stycznia 2018 r., została przeprowadzona weryfikacja ich stanu aktywności przez osoby realizujące badanie – pracowników Ośrodka Badania Gospodarki Społecznej (GS) US Kraków. Przeglądu spółdzielni dokonano na podstawie informacji dostępnych w Internecie oraz w drodze kontaktu telefonicznego. Dzięki tej pracy pozyskano informacje na temat aktywności spółdzielni i do kartoteki włączono 143 spółdzielnie. Dodatkowo kartotekę uzupełniono o 192 jednostki powstałe w 2017 r.<sup>25</sup>

Ostateczna liczba spółdzielni objętych badaniem ES-S na dzień 23 maja 2018 r. wyniosła 1738 spółdzielni.

<sup>25</sup> Z wyjątkiem 30 spółdzielni powstałych na przełomie listopada i grudnia, które jeszcze nie rozpoczęły regularnej aktywności i znajdowały się na etapie budowy i organizacji swojej działalności.

Tablica 2.2 Liczba spółdzielni w kartotece badania ES-S za 2017 r. według typów spółdzielni i województwa siedziby spółdzielni

Województwo	Ogółem	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie socjalne	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych
Ogółem	1738	524	1070	144
Dolnośląskie	127	46	67	14
Kujawsko-pomorskie	77	19	50	8
Lubelskie	89	28	52	9
Lubuskie	95	13	78	4
Łódzkie	88	24	55	9
Małopolskie	143	67	61	15
Mazowieckie	208	98	93	17
Opolskie	51	11	37	3
Podkarpackie	96	21	66	9
Podlaskie	53	16	31	6
Pomorskie	101	39	48	14
Śląskie	186	55	124	7
Świętokrzyskie	43	11	31	1
Warmińsko-mazurskie	99	15	75	9
Wielkopolskie	204	37	155	12
Zachodniopomorskie	78	24	47	7

Źródło: opracowanie własne

### 2.2.2 Realizacja badania pilotażowego

#### 2.2.2. Implementation of pilot study

W trakcie przygotowania pilotażowego badania wybranych typów spółdzielni zrealizowano następujące czynności:

- opracowano kartotekę do badania wraz z pełną bazą teleadresową,
- opracowano papierowy wzór formularza,
- przeprowadzono testy formularza w spółdzielniach działających na terenie województwa małopolskiego, mazowieckiego i śląskiego,
- opracowano oraz zweryfikowano założenia do aplikacji on-line, za pomocą której sprawozdawcy mieli możliwość wypełnienia formularza,
- przygotowano oraz przetestowano wersję on-line formularza,
- przeprowadzono instruktaż dla osób realizujących badanie.

Formularz ES-S jako główne narzędzie badawcze był skierowany do całej badanej zbiorowości. Praca nad formularzem i treścią poszczególnych pytań była wieloetapowa, a przed rozpoczęciem ogólnopolskiego badania przetestowano i skonsultowano ich treść z grupą podmiotów reprezentujących wybrane typy spółdzielni. Formularz składał się z pytań zamkniętych, polegających na wyborze jednej lub kilku odpowiedzi oraz pytań półotwartych, wymagających najczęściej wpisania wartości liczbowej. W niektórych przypadkach,

obok zaznaczenia jednej lub kilku odpowiedzi, sprawozdawca miał możliwość wpisania innej kategorii odpowiedzi, nieuwzględnionej w formularzu (np. pytanie 6<sup>26</sup> dział I).

Struktura formularza objęła:

- informacje ewidencyjne w postaci danych telefonicznych oraz adresu poczty elektronicznej,
- przedmiotowy zakres badania podzielony na sześć działów tematycznych:
  - rodzaj i zasięg działania oraz sposób zarządzania spółdzielnią (dział I i IV),
  - beneficjenci jednostki sprawozdawczej (dział II),
  - członkowie spółdzielni, jej wolontariusze i pracownicy (działy III i V),
  - kondycja finansowa (dział VI).

W celu zapewnienia właściwego wypełniania formularzy, zarówno od strony technicznej jak i merytorycznej (właściwa interpretacja zadawanych pytań), opracowane zostały objaśnienia do formularza ES-S.

Wzór formularza ES-S stanowi załącznik nr 3 do niniejszego Raportu końcowego.

Realizację badania rozpoczęto od wysłania powiadomienia o realizacji pilotażowego badania wybranych typów spółdzielni do wszystkich spółdzielni posiadających aktywne konto OZS w PS GUS. NW okresie od 13 czerwca 2018 r. do 13 lipca 2018 r. na PS jednostki mogły wypełnić formularz ES-S w wersji on-line. Do spółdzielni nieposiadających konta na PS drogą elektroniczną został wysłany wzór formularza oraz pismo przewodnie. Dla wypełnienia formularza przewidziano formę elektroniczną, z możliwością przekazania danych w formie tradycyjnej, tj. papierowej (wliczając skan formularza wypełnionego ręcznie) oraz telefonicznej. Spółdzielnie, dla których nie udało się ustalić adresu poczty elektronicznej, poinformowano o badaniu za pomocą zwykłego listu. Przesyłka zawierała list przewodni oraz papierowy formularz ES-S z objaśnieniami.

Celem optymalizacji formularza elektronicznego wprowadzono szereg filtrów upraszczających i ograniczających czas jego wypełniania. Dla spółdzielni powstałych w 2017 r. celowo zablokowano możliwość udzielania odpowiedzi na pytania dotyczące 2016 r. Ponadto, jednostki uczestniczące w badaniu realizowanym na formularzu SP za 2016 r., zostały zwolnione od udzielania odpowiedzi na część pytań dotyczących zatrudnienia i kondycji finansowej. Dane te wykazane na formularzu SP zostały przeniesione do bazy danych ES-S. Podobną procedurę zastosowano w przypadku informacji przekazanych na sprawozdaniach SP-3 i Z-06. Kilka pytań dedykowano wyłącznie spółdzielniom socjalnym i dzięki zastosowanym filtrom możliwość ich wypełnienia dostępna była tylko dla tej grupy jednostek.

Po upływie wyznaczonego terminu przekazania formularzy kompletność badania wyniosła 30%. Badanie miało charakter dobrowolny, jednak mając na uwadze jakość wyników, poproszono pozostałe jednostki o złożenie sprawozdań w wydłużonym terminie, kontaktując się z nimi zarówno telefonicznie, jak i drogą elektroniczną. W wyniku tych działań otrzymano wypełnione formularze od:

- 68,9% spółdzielni pracy objętych badaniem,
- 39,9% spółdzielni socjalnych objętych badaniem,
- 78,5% spółdzielni inwalidów i niewidomych objętych badaniem.

Ostatecznie pozyskano sprawozdania od 901 jednostek, co oznacza łączną kompletność badania na poziomie 51,8%.

Dane pozyskane w badaniu podlegały kilkuetapowej weryfikacji pod względem kompletności i poprawności.

---

<sup>26</sup> Pytanie 6. Kto założył spółdzielnię? • osoby fizyczne, • istniejące już spółdzielnie (w tym przekształcenia, podziału, lub połączenia się innych spółdzielni), • organizacje nie nastawione na zysk, • administracja samorządowa, • inny założyciel – Jaki? • brak wiedzy.



Pierwszy etap kontroli kompletności i spójności danych stanowił sam formularz elektroniczny, zawierający odpowiednie kontrole logiczno-rachunkowe. W przypadku wprowadzenia niespójnych odpowiedzi, sprawozdawcy wyświetlane były komunikaty, tłumaczące na czym polega problem. System wyświetlał zarówno informacje o błędach, które musiały zostać poprawione (symbol ✖), jak i ostrzeżenia, gdy istniało duże prawdopodobieństwo wprowadzenia niepoprawnych danych (symbol ⚠). W przypadku wątpliwości związanych z wypełnianiem formularza, sprawozdawca mógł za pomocą systemu wysłać wiadomość z opisem występującego problemu, która trafiała do jednej z osób odpowiedzialnych za realizację badania. Dodatkowym udogodnieniem były pola z oznaczeniem ⓘ zawierające informacje uzupełniające, np. definicje stosowanych pojęć, sposób udzielania odpowiedzi.

Drugi etap polegał na kontroli kompletności oraz spójności udzielonych odpowiedzi. Formularze, w których stwierdzono występowanie braków danych lub wartości skrajnych, były na bieżąco wyjaśniane i uzupełniane poprzez bezpośredni kontakt pracowników realizujących badanie z osobą, która wypełniła sprawozdanie. Szczegółowe informacje na temat jakości, kompletności i spójności danych, pozyskanych w badaniu pilotażowym oraz o napotkanych błędach, przedstawiono w rozdziale Ocena jakości badania pilotażowego ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych.

## 2.3 Zmienne i wskaźniki określające uwarunkowania rozwojowe i efekty działania spółdzielni

### 2.3. Variables and indicators defining developmental conditions and effects of activity the cooperatives

Głównym założeniem procesu tworzenia zmiennych i wskaźników określających uwarunkowania rozwojowe i efekty działania spółdzielni było oparcie wskaźników na danych, które są możliwe do regularnego pozyskiwania z istniejących, lecz w niewielkim stopniu lub w ogóle niewykorzystywanych danych administracyjnych oraz na danych statystyki publicznej – zarówno tych już istniejących, jak i tych, których regularne pozyskiwanie będzie rekomendacją niniejszego projektu.

Punktem wyjścia w wyborze ostatecznych wskaźników była ich wstępna lista opracowana w ramach Raportu metodycznego. Składała się ona z 33 zmiennych i wskaźników określających ekonomiczne efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni oraz 19 zmiennych i wskaźników charakteryzujących społeczny wymiar ich działalności. Po pomyślnym zakończeniu analizy i weryfikacji źródeł danych administracyjnych i pozaadministracyjnych oraz danych z pilotażowego badania wybranych typów spółdzielni, dokonano testowego naliczenia zmiennych i wskaźników, wprowadzono niezbędne modyfikacje w stosunku do pierwotnej wersji i ustalono ich ostateczną listę. Usystematyzowano ją według dwóch obszarów: majątek i kapitał oraz jobmachine (tworzenie miejsc pracy oraz inwestycje w kapitał ludzki). Każdy z obszarów podzielono na podobszary, do których przyporządkowano odpowiednie zmienne i wskaźniki, opisane szczegółowo w dalszej części raportu.

Przeprowadzona praca badawcza pozwoliła także na rozpoznanie uwarunkowań, które mogą mieć wpływ na rozwój działalności badanych typów spółdzielni, takich jak:

- czynniki związane z powstaniem spółdzielni,
- finanse spółdzielni,
- zdolność prowadzenia działalności gospodarczej przez spółdzielnię,
- kapitał ludzki spółdzielni,

- otoczenie spółdzielni,
- znaczenie wsparcia publicznego w działalności spółdzielni,
- styl zarządzania spółdzielnią.

Szerszej prezentacji uwarunkowań dokonano w Raporcie Metodycznym podsumowującym efekty pierwszego etapu pracy badawczej.

## Lista zmiennych i wskaźników określających efekty funkcjonowania wybranych typów spółdzielni

Tablica 2.3 Lista zmiennych i wskaźników określających efekty ekonomiczne funkcjonowania wybranych typów spółdzielni

Nr	Nazwa wskaźnika	Formuła wskaźnika	Jednostka pomiaru	Opis z interpretacją wartościującą	Źródła danych
PODOB SZAR: Aktywa (majątek)					
1D <sup>27</sup>	Wskaźnik dynamiki majątku	aktywa razem [stan na koniec roku] / aktywa razem [stan na początek roku]	proporcja	Wzrost poziomu wskaźnika interpretuje się jako rozwój przedsiębiorstwa, powiększenie jego zdolności produkcyjnych. Natomiast spadek wskazuje na zawężenie działalności oraz ograniczenie posiadanych zdolności produkcyjnych.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Aktywa_Razem_poczatek_roku_SP_2015 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Aktywa_Razem_poczatek_roku_SP_ESS_2016 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Aktywa_Razem_poczatek_roku_SP_ESS_2017 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2017
2D	Wskaźnik unieruchomienia majątku	udział majątku trwałego w majątku obrotowym; stan na koniec roku: [aktywa trwałe] / [aktywa obrotowe]	proporcja	Im wyższa wartość majątku trwałego w relacji do majątku obrotowego, tym struktura majątkowa przedsiębiorstwa jest sztywniejsza i trudniejsza do ewentualnych korekt i zmian. Wskaźnik powyżej 1 oznacza nadwyżkę majątku trwałego nad obrotowym, czyli małą elastyczność w dostosowywaniu się do zmian rynkowych.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2015 - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2016 - Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2017 - Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2017

<sup>27</sup> Oznaczenie D wprowadzono dla rozróżnienia wskaźników dynamiki od pozostałych wskaźników.

3D	Wskaźnik dynamiki wartości brutto środków trwałych <sup>28</sup>	$\frac{\text{[wartość brutto środków trwałych według stanu na koniec roku sprawozdawczego]}}{\text{[wartość brutto środków trwałych według stanu na koniec roku poprzedzającego rok sprawozdawczy]}}$	proporcja	Wielkość, której dynamika jest mierzona, to suma wartości środków trwałych brutto, co oznacza, że dodaje się do siebie wartość nieruchomości, maszyn i urządzeń technicznych, środków transportu, inwentarza żywego itp., środków mających służyć przedsiębiorstwu powyżej 1 roku. Wszystkie te wartości przyjmuje się w cenach, po jakich zostały nabyte lub wytworzone dla własnego użytku. Można przyjąć, że wartość wskaźnika dynamiki poniżej 1 jest oznaką złej sytuacji przedsiębiorstwa, w której traci ono środki trwałe, natomiast wartość znacznie powyżej 1 – świadczyć może o skłonności do rozwoju spółdzielni.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Srodki_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Srodki_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Srodki_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2017
<b>PODOB SZAR: Pasywa (kapitał)</b>					
4D	Wskaźnik dynamiki kapitału własnego	$\frac{\text{[kapitał własny według stanu na koniec roku]}}{\text{[kapitał własny według stanu na początek roku]}}$	proporcja	Kapitał własny jest rozumiany jako zainwestowane w działalność fundusze własne jednostki. Wzrost wskaźnika oznacza wzrost kapitałów własnych w przedsiębiorstwie, tj. poprawę podstawy finansowania i bezpieczeństwa działalności gospodarczej. Malejący udział kapitałów własnych obniża zabezpieczenie kapitału obcego.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Kapital_wlasny_poczatek_roku_SP_2015 - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_poczatek_roku_SP_ESS_2016 - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_poczatek_roku_SP_ESS_2017 - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2017
5D	Wskaźnik dynamiki kapitału obcego	$\frac{\text{[kapitał obcy według stanu na koniec roku]}}{\text{[kapitał obcy według stanu na początek roku]}}$	proporcja	Kapitał obcy to wszystkie zobowiązania i rezerwy na zobowiązania ciężące na przedsiębiorstwie. Wzrost wskaźnika wskazuje na wzrost kapitałów w przedsiębiorstwie, co oznacza występowanie i wzrost kredytów oraz innych zobowiązań, które mogą świadczyć o trudnościach finansowych jednostki gospodarczej, jednak utrzymywanie kapitału obcego	<u>2015 (formularz SP)</u> - Kapital_obcy_poczatek_roku_SP_2015 - Kapital_obcy_koniec_roku_SP_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Kapital_obcy_poczatek_roku_SP_ESS_2016

<sup>28</sup> Przez wartość brutto środków trwałych w bieżących cenach ewidencyjnych według stanu na dzień 31.12 od 1995 r. należy rozumieć:

- w zakresie środków trwałych przekazanych do eksploatacji:
- przed 01.01.1995 r. — wartość w cenach odtworzenia z września 1994 r.,
- po 01.01.1995 r. — wartość w cenach bieżących nabycia lub wytworzenia;
- w podmiotach stosujących Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), wprowadzone od 01.01.2005 r. — również wycenę według wartości godziwej.

				na odpowiednim poziomie w strukturze pasywów pozwala na podjęcie i realizację przedsięwzięć przekraczających własne możliwości finansowe przedsiębiorstwa.	- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - Kapital_obcy_poczatek_roku_SP_ESS_2017 - Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2017
6	Wskaźnik skali samofinansowania	stan na koniec roku: [kapitał własny] / [kapitał obcy]	proporcja	Wynik wskazuje na wyższy bądź niższy poziom samofinansowania, czyli niezależności finansowej. Ustalenie optymalnego poziomu skali samofinansowania będzie wyznaczało granicę bezpieczeństwa finansowego. Wysokość wskaźnika skali samofinansowania można porównać z wysokością wskaźnika przedsiębiorstwa działającego w tej samej branży, a najlepiej lidera w branży lub z wysokością tego wskaźnika na przestrzeni czasu (w okresach porównywalnych). Im wyższy poziom kapitałów własnych w relacji do kapitałów obcych, tym droższe finansowanie, ale i bezpieczniejsze. Odwrotna sytuacja skutkuje finansowaniem tańszym, ale bardziej ryzykownym.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_2015 - Kapital_obcy_koniec_roku_SP_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2016 - Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2017 - Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2017
7D	Dynamika wskaźnika skali samofinansowania	[wskaźnik skali samofinansowania za rok sprawozdawczy] / [wskaźnik skali samofinansowania za rok poprzedni]	proporcja	Wynik powyżej 1 wskazuje na poprawę bezpieczeństwa, ale też na droższe finansowanie działalności, zaś poniżej 1 – pogorszenie bezpieczeństwa, przy jednoczesnym tańszym finansowaniu.	Wskaźnik_7D_2017 / Wskaźnik_7D_2016
<b>PODOBSZAR: Relacje między kapitałem i majątkiem</b>					
8	Wskaźnik finansowania majątku kapitałem własnym	stan na koniec roku: [kapitał własny] / [aktywa razem]	proporcja	Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższy poziom bezpieczeństwa, czyli stopień niezależności finansowej przedsiębiorstwa. Jednak rozpatrując ten problem od strony skuteczności i efektywności zarządzania nie powinno się rozpatrywać wysokiego zabezpieczenia spłaty zobowiązań jako pożądanego w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo się rozwija, ponieważ finansowanie własne jest droższe.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_2015 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2016 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2017 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2017
9D	Dynamika wskaźnika finansowania majątku kapitałem własnym	[wskaźnik finansowania majątku kapitałem własnym za rok sprawozdawczy] / [wskaźnik finansowania	proporcja	Wynik powyżej 1 wskazuje na poprawę bezpieczeństwa, ale też droższe finansowanie działalności, zaś poniżej 1 – odwrotnie.	<u>2016</u> Wskaźnik_8_2016 / Wskaźnik_8_2015 <u>2017</u>

		majątku kapitałem własnym za rok poprzedni]			Wskaźnik_8_2017 / Wskaźnik_8_2016
10	Wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa	stan na koniec roku: wskaźnik_6 / wskaźnik_2	proporcja	Wzrost poziomu wskaźnika interpretuje się jako poprawę ogólnej sytuacji finansowej (wynikającej z poprawy dopasowania struktury kapitałów do struktury majątku), natomiast spadek jako pogorszenie ogólnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Wskaźnik_6_2015 - Wskaźnik_2_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Wskaźnik_6_2016 - Wskaźnik_2_2016 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - Wskaźnik_6_2017 - Wskaźnik_2_2017
10D	Dynamika wskaźnika ogólnej sytuacji finansowej	stosunek wskaźnika ogólnej sytuacji finansowej za rok sprawozdawczy do analogicznego wskaźnika z roku go poprzedzającego	proporcja	Wzrost poziomu wskaźnika interpretuje się jako poprawę ogólnej sytuacji finansowej, wynikającej z poprawy dopasowania struktury kapitałów do struktury majątku,, natomiast spadek jako pogorszenie ogólnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.	<u>2016:</u> Wskaźnik_10_2016 / Wskaźnik_10_2015 <u>2017:</u> Wskaźnik_10_2017 / Wskaźnik_10_2016

Nr	Nazwa wskaźnika	Formuła wskaźnika	Jednostka pomiaru	Opis z interpretacją wartościującą	Źródło danych
<b>PODOBSZAR: Sprawność (rotacja)</b>					
11	Wskaźnik rotacji majątku trwałego	stan na koniec roku: [przychody netto ze sprzedaży] / [wartość aktywów trwałych netto]	proporcja	Jest to jeden ze wskaźników sprawności zarządzania aktywami przedsiębiorstwa służący do określenia efektywności używania majątku, czyli stopnia generowania przychodów przez środki trwałe. Użycie tego wskaźnika przydatne jest do oceny przedsiębiorstw o wysokim udziale środków trwałych w majątku. W przypadku gdy przedsiębiorstwo posiada stary, już zamortyzowany majątek trwały wartość wskaźnika będzie zawyżona. Definiuje się go jako iloraz wielkości sprzedaży do środków trwałych netto, czyli po amortyzacji.	<u>2015 (formularz SP)</u> - Przych_sprzedaz_SP_2015 - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2015 <u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Przychody_sprzedaz_SP_ESS_2016 - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Przychody_sprzedaz_SP_ESS_2017 - Aktywa_Trwałe_koniec_roku_SP_ESS_2017

PODOBSZAR: Zadłużenie					
12	Wskaźnik ogólnego zadłużenia	stan na koniec roku: [zobowiązania ogółem] / [aktywa razem]	proporcja	<p>Obrazuje poziom zadłużenia przedsiębiorstwa, tj. w jakim stopniu aktywa jednostki finansowane są kapitałami obcymi. Przyjmuje się, że powinien wynosić nie więcej niż 0,67. Ze względu na specyfikę działalności spółki możliwe jest, że wyższy poziom zadłużenia nie będzie stanowił zagrożenia. Możliwa jest także sytuacja odwrotna – specyfika działalności sprawi, że wskaźnik zadłużenia ogólnego nawet na poziomie niższym niż 0,67 będzie niepożądany. Przedział optymalny: &lt;0,57- 0,67&gt;</p>	<p><u>2015 (formularz SP)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_2015</li> <li>- Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_2015</li> </ul> <p><u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> <li>- Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> </ul> <p><u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> <li>- Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> </ul>
13	Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego	stan na koniec roku: [zobowiązania ogółem] / [kapitał własny]	liczba	<p>Wskaźnik informuje o tym, jaka kwota zobowiązań przypada na 1 złotówkę kapitału własnego. Ma szczególne znaczenie przy ocenie zdolności kredytowej przedsiębiorstwa. Wartość optymalna powinna oscylować wokół 1.</p>	<p><u>2015 (formularz SP)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_2015</li> <li>- Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_2015</li> </ul> <p><u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> <li>- Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> </ul> <p><u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kapital_obcy_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> <li>- Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> </ul>
PODOBSZAR: Rentowność					
14A	Wskaźnik płynności bieżącej	stosunek aktywów bieżących (obrotowych) do pasywów bieżących (zobowiązań krótkoterminowych) na koniec roku obrotowego		<p>Wskaźnik płynności bieżącej (według terminologii GUS „wskaźnik płynności III stopnia”) informuje o potencjalnej zdolności do spłaty bieżących zobowiązań za pomocą krótkoterminowych aktywów. Za optymalną wartość tego wskaźnika przyjmuje się wartości od 1,5 do 2. Jeśli jego wartość spadnie poniżej 1 może być to sygnał o problemach z płynnością.</p>	<p><u>2015 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2015</li> <li>- Zobowiaz_Krotkotermin_koniec_roku_SP_ESS_2015</li> </ul> <p><u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> <li>- Zobowiaz_Krotkotermin_koniec_roku_SP_ESS_2016</li> </ul> <p><u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Aktywa_obrot_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> <li>- Zobowiaz_Krotkotermin_koniec_roku_SP_ESS_2017</li> </ul>
14D	Dynamika wskaźnika płynności bieżącej				<p><u>2016</u></p> <p>Wskaźnik_14A_2016 / Wskaźnik_14A_2015</p> <p><u>2017</u></p> <p>Wskaźnik_14A_2017 / Wskaźnik_14A_2016</p>

15	Wskaźnik rentowności sprzedaży netto ROS	stan na koniec 2016 r.: [zysk netto-strata netto / przychody netto ze sprzedaży]	proporcja	Wskaźnik wskazuje na obciążenie przychodów ze sprzedaży netto wszystkimi kosztami działalności (w tym również obciążeniami podatkowymi). Informuje o tym ile groszy zysku przyniosła przedsiębiorstwu jedna złotówka sprzedaży. Wysokie wartości wskaźnika oraz wzrost jego poziomu w czasie wskazują na zwiększającą się przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwa.	<u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2016 - Strata_Netto_SP_ESS_2016 - Przych_sprzedaz_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2017 - Strata_Netto_SP_ESS_2017 - Przychody_sprzedaz_SP_ESS_2017
16A	Wskaźnik dochodowości obrotu	stan na koniec roku: [różnica między przychodami ogółem a kosztami ogółem] / [przychody ogółem]	proporcja	Wskaźnik alternatywny wobec wskaźnika rentowności sprzedaży netto ROS.	<u>Formularz CIT-8</u> przychód podatkowy: - Przychody_CIT_2010_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2011_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2012_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2013_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2014_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2015_JednProwadz_Szkoly - Przychody_CIT_2016_JednProwadz_Szkoly koszty uzyskania przychodów: - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2010_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2011_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2012_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2013_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2014_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2015_JednProwadz_Szkoly - Koszty_Uzyskania_Przychodow_CIT_2016_JednProwadz_Szkoly <u>2017 (formularz ES-S)</u> - Przychody_Całkowite_SP_ESS_2017 - Koszty_Całkowite_SP_ESS_2017
17	Wskaźnik rentowności majątku ROA	stan na koniec roku: [zysk netto] / [aktywa razem]	proporcja	Jest to miernik oceny efektywności zarządzania przedsiębiorstwem. Wskaźnik informuje o zdolności aktywów przedsiębiorstwa do generowania zysku, tj. ile groszy zysku przedsiębiorstwo jest w stanie wygenerować z 1 złotówki majątku. Wysokie wartości wskaźnika oraz wzrost poziomu wskaźnika w czasie oceniane są pozytywnie.	<u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2016 - Strata_Netto_SP_ESS_2016 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2017 - Strata_Netto_SP_ESS_2017 - Aktywa_Razem_koniec_roku_SP_ESS_2017
18	Wskaźnik rentowności kapitału własnego ROE	stan na koniec roku:	proporcja	Wskaźnik wskazuje na efektywność wykorzystania kapitałów własnych w przedsiębiorstwie. Informuje o tym ile groszy zysku przedsiębiorstwo jest w stanie	<u>2016 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2016 - Strata_Netto_SP_ESS_2016



		[zysk netto] / [kapitał własny]		wygenerować z 1 złotówki zaangażowanego kapitału własnego. Wysokie wartości wskaźnika oraz wzrost poziomu wskaźnika w czasie oceniane są pozytywnie.	- Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2016 <u>2017 (formularz SP lub formularz ES-S)</u> - Zysk_Netto_SP_ESS_2017 - Strata_Netto_SP_ESS_2017 - Kapital_wlasny_koniec_roku_SP_ESS_2017
19E	Rentowność zatrudnienia	stan na koniec roku: [wynik finansowy (zysk lub strata)] / [przeciętne zatrudnienie (liczba etatów w ramach stosunku pracy)]	liczba	Wskaźnik ten jest tym wyższy im mniejsze zatrudnienie (liczba etatów) lub jego koszt (wynagrodzenia) w stosunku do uzyskiwanych przychodów, co w zwykłych przedsiębiorstwach świadczy o sprawności zarządzania, natomiast w spółdzielniach socjalnych, pracy, inwalidów i niewidomych, dla których celem społecznym jest zaspokajanie potrzeb swoich członków w zakresie zatrudnienia (dobra praca i płaca), interpretacja tego wskaźnika musi uwzględniać, że realizacja celów społecznych związanych z zatrudnieniem wpływa na obniżenie niniejszego wskaźnika.	<u>2016 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętne zatrudnienie w etatach w roku</i> - d5_12_1 <i>wynik finansowy (zysk lub strata) za dany rok</i> - d6_2_16z   d6_2_16s (dane w tys.) <u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętne zatrudnienie w etatach w roku</i> - d5_12_2 <i>wynik finansowy (zysk lub strata) za dany rok</i> - d6_2_17z   d6_2_17s (dane w tys.)  Formuła: za 2016 r.: jeżeli: d5_12_1>0 to: ((d6_2_16z-d6_2_16s)*1000) / d5_12_1 za 2017 r.: jeżeli: d5_12_2>0 to: ((d6_2_17z-d6_2_17s)*1000) / d5_12_2
19W	Rentowność wynagrodzeń	stan na koniec roku: [wynik finansowy netto (zysk lub strata)] / [suma wynagrodzeń (etatowe i pozaetatowe)]	proporcja	Wskaźnik ten jest tym wyższy im mniejsze wynagrodzenia w stosunku do uzyskiwanych przychodów, co w zwykłych przedsiębiorstwach świadczy o sprawności zarządzania, natomiast w spółdzielniach socjalnych, pracy, inwalidów i niewidomych, dla których celem społecznym jest zaspokajanie potrzeb swoich członków w zakresie zatrudnienia (dobra płaca), interpretacja tego wskaźnika musi uwzględniać, że realizacja celów społecznych związanych z zatrudnieniem wpływa na obniżenie niniejszego wskaźnika.	<u>2016 (formularz ES-S)</u> <i>koszty wynagrodzeń na podstawie stosunku pracy i umów cywilnoprawnych</i> - (d7_9_16wo + d7_9_16wb) dane w tys. <i>wynik finansowy (zysk lub strata) za dany rok:</i> - (d6_2_16z - d6_2_16s) dane w tys. <u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>koszty wynagrodzeń na podstawie stosunku pracy i umów cywilnoprawnych</i> - (d7_9_17wo + d7_9_17wb) dane w tys. <i>wynik finansowy (zysk lub strata) za dany rok:</i> - (d6_2_17z - d6_2_17s) dane w tys.  Formuła: za 2016 r.: jeżeli: d5_12_1>0 to: (d6_2_16z-d6_2_16s) / (d7_9_16wo+d7_9_16wb)

					za 2017 r.: jeżeli: $d5_{12\_2} > 0$ to: $(d6_{2\_17z} - d6_{2\_17s}) / (d7_{9\_17wo} + d7_{9\_17wb})$
19KP	Rentowność kosztów pracy	stan na koniec 2017 r.: [wynik finansowy netto (zysk lub strata)] / [koszty pracy dla pracodawcy]	proporcja	Wskaźnik ten jest tym wyższy im mniejsze koszty pracy (nie tylko wynagrodzenia ale też ubezpieczenia i inne koszty związane z zatrudnieniem) w stosunku do uzyskiwanych przychodów, co w zwykłych przedsiębiorstwach świadczy o sprawności zarządzania, natomiast w spółdzielniach socjalnych, pracy, inwalidów i niewidomych, dla których celem społecznym jest zaspokajanie potrzeb swoich członków w zakresie zatrudnienia (dobre warunki pracy), interpretacja tego wskaźnika musi uwzględniać, że realizacja celów społecznych związanych z zatrudnieniem wpływa na obniżenie niniejszego wskaźnika.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>koszty wynagrodzeń dla pracodawcy</i> - d7_8_5 wynik finansowy (zysk lub strata) za dany rok: - (d6_2_17z - d6_2_17s) dane w tys.
<b>PODOBSZAR: Zatrudnienie</b>					
20	Wskaźnik średniego zatrudnienia etatowego w roku z tytułu umów o pracę (łącznie ze spółdzielczymi umowami o pracę)	średnia suma etatów w badanych spółdzielniach	średnia	Poziom tego wskaźnika, przy którym można mówić o przejściu z fazy stabilności do fazy ekspansji to liczba 5 w przypadku spółdzielni socjalnych, a w przypadku dwóch pozostałych typów spółdzielni – liczba 15.	<u>2016 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w 2016 r. w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w etatach</i> - d5_12_1 <u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w 2017 r. w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w etatach</i> - d5_12_2
21D	Wskaźnik dynamiki zatrudnienia etatowego z tytułu umów o pracę na koniec roku	suma etatów przeliczeniowych na koniec roku sprawozdawczego w stosunku do analogicznej sumy na koniec roku poprzedzającego	proporcja	Wartość powyżej 1 wskazuje na rozwój spółdzielni, zaś poniżej 1 – na redukcję skali działalności i osiągniętych efektów.	<u>2016 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w 2016 r. w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w etatach</i> - d5_12_1 <u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w 2017 r. w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w etatach</i> - d5_12_2
22	Wskaźnik średniego zatrudnienia w ramach umów cywilnoprawnych w ciągu roku	relacja wynagrodzeń z umów cywilnoprawnych do wynagrodzeń z umów o pracę pomnożona przez przeciętne zatrudnienie etatowe w ramach umów o pracę	szacunkowa liczba etatów przeliczeniowych	Wskaźnik należy interpretować łącznie z analogicznymi wskaźnikami dotyczącymi zatrudnienia w ramach umów o pracę.	<u>formularz ES-S</u> Formuły: za 2016 r.: $(d7_{9\_16wb} / d7_{9\_16wo}) * d5_{12\_1}$ za 2017 r.: $(d7_{9\_17wb} / d7_{9\_17wo}) * d5_{12\_2}$

22D	Dynamika średniego zatrudnienia w ramach umów cywilnoprawnych	relacja wynagrodzeń z umów cywilnoprawnych do wynagrodzeń z umów o pracę pomnożona przez przeciętne zatrudnienie etatowe w ramach umów o pracę	proporcja		<u>2017</u> Wskaźnik_29_2017 / Wskaźnik_29_2016
23	Średnie wynagrodzenie	wynagrodzenie osobowe za rok sprawozdawczy podzielone przez 12 i przeciętne w roku wymiar etatu w ramach umów o pracę w tym samym roku	liczba (w zł)		<u>2016 (formularz ES-S)</u> wartość całkowita wynagrodzeń BRUTTO osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2016 r. - d7_9_16wo przeciętna liczba pełnych etatów na podstawie umowy o pracę w 2016 r. - d5_12_1 płaca minimalna w 2016 r.: 1850 zł brutto <u>2017 (formularz ES-S)</u> wartość całkowita wynagrodzeń BRUTTO osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2017 r. - d7_9_17wo przeciętna liczba pełnych etatów na podstawie umowy o pracę w 2017 r. - d5_12_2 płaca minimalna w 2017 r.: 2000 zł brutto Formuły: za 2016 r.: $d7_9_16wo/12/d5_12_1$ za 2017 r.: $d7_9_17wo/12/d5_12_2$
23PM	Wskaźnik średniego wynagrodzenia w ramach umowy o pracę w stosunku do płacy minimalnej		liczba (w tys.)	Wskaźnik o wartości 1 będzie symptomem trudnej sytuacji spółdzielni i słabych efektów ekonomicznych działania spółdzielni.	<u>2016 (formularz ES-S)</u> wartość całkowita wynagrodzeń BRUTTO osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2016 r. - d7_9_16wo przeciętna liczba pełnych etatów a podstawie umowy o pracę w 2016 r. - d5_12_1 płaca minimalna w 2016 r.: 1850 zł brutto <u>2017 (formularz ES-S)</u> wartość całkowita wynagrodzeń BRUTTO osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2017 r. - d7_9_17wo przeciętna liczba pełnych etatów na podstawie umowy o pracę w 2017 r. - d5_12_2

					<p>płaca minimalna w 2017 r.: 2000 zł brutto</p> <p>Formuły:</p> <p>za 2016 r.: <math>(d7\_9\_16wo/d5\_12\_1)/12/1,85</math></p> <p>za 2017 r.: <math>(d7\_9\_17wo/d5\_12\_2)/12/2,00</math></p>
24	Wskaźnik średniego wynagrodzenia w ramach umowy o pracę w stosunku do średniego wynagrodzenia w branży gospodarki		liczba (w tys.)	Wskaźnik zbliżający się do 1 będzie świadectwem wysokiej jakości tworzonych miejsc pracy i zarazem dobrych efektów ekonomicznych działania spółdzielni.	<p><u>2017 (formularz ES-S)</u></p> <p>wartość całkowita wynagrodzeń BRUTTO osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2017 r.</p> <p>- d7_9_17wo</p> <p>przeciętna liczba pełnych etatów na podstawie umowy o pracę w 2017 r.</p> <p>- d5_12_2</p> <p>płaca minimalna w 2017 r.: 2000 zł brutto</p> <p>Formuła:</p> <p>za 2016 r.: <math>(d7\_9\_16wo/d5\_12\_1)/12/1,85</math></p> <p>za 2017 r.: <math>(d7\_9\_17wo/d5\_12\_2)/12/2,00</math></p>
25D	Wskaźnik dynamiki relacji średniego wynagrodzenia w ramach umowy o pracę w stosunku do średniego wynagrodzenia w branży gospodarki	relacja wskaźnika średniego wynagrodzenia w ramach umowy o pracę w stosunku do średniego wynagrodzenia w branży gospodarki za rok sprawozdawczy do analogicznego wskaźnika za rok poprzedzający rok sprawozdawczy	liczba (w tys.)	Wskaźnik powyżej 1 oznacza tendencję rozwojową, zaś wartości wskaźnika poniżej 1 – pogarszanie się efektów ekonomicznych działalności spółdzielni.	Formuła: $Wskaźnik_{31\_2017} / Wskaźnik_{31\_2016}$
26	Udział kosztów pracy w kosztach ogółem	stan na koniec 2017 r. [koszty pracy dla pracodawcy] / [koszty pracy ogółem]	proporcja	Wskaźnik określa jaki procent kosztów działalności spółdzielni stanowią koszty pracy obejmujące nie tylko wynagrodzenia, ale wszystkie koszty pochodne (ubezpieczenia, inne świadczenia).	<p><u>2017 (formularz ES-S lub SP)</u></p> <p>- Koszty_wynagrodzeń_SP_ESS_2017 (w tys.)</p> <p>- Koszty_Całkowite_SP_ESS_2017 (w tys.)</p> <p>Formuła:</p> <p>za 2017 r.: jeżeli: <math>Koszty\_wynagrodzeń\_SP\_ESS\_2017 &gt; 0</math> to: <math>\frac{Koszty\_wynagrodzeń\_SP\_ESS\_2017}{Koszty\_Całkowite\_SP\_ESS\_2017}</math></p>

Źródło: opracowanie własne

**Tablica 2.4 Lista zmiennych i wskaźników określających efekty społecznych funkcjonowania wybranych typów spółdzielni**

Nr	Nazwa wskaźnika <sup>29</sup>	Definicja/algorytm/zmienne	Jednostka pomiaru	Opis z interpretacją wartościującą	Źródła danych
PODOBSZAR: Zatrudnienie					
1.1.1	Liczba osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę <sup>30</sup>	Liczba osób ogółem zatrudnionych na podstawie umowy o pracę na koniec roku. Dekompozycja wartości wskaźnika na: a) pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym i pozostałych, b) zatrudnienie subsydiowane/zatrudnienie niesubsydiowane.	liczba	Wskaźnik informuje o skali zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, z uwzględnieniem udziału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wysoka wartość wskaźnika pozytywnie świadczy o wysokim wkładzie spółdzielni w szeroko rozumiany obszar zatrudnienia w Polsce – jest to jeden z wymiarów oceny spółdzielni integrujących poprzez pracę (tzw. Work Integration Social Enterprise). Dodatkowo wysoka wartość wskaźnika świadczy o stabilności zatrudnienia w spółdzielni, która przekłada się na jakość pracy.	<u>ZUS</u> - stos_pracy_ZUS2012_Jedn Prowadz_Szkoly - stos_pracy_ZUS2013_Jedn Prowadz_Szkoly - stos_pracy_ZUS2014_Jedn Prowadz_Szkoly - stos_pracy_ZUS2015_Jedn Prowadz_Szkoly - stos_pracy_ZUS2016_Jedn Prowadz_Szkoly - stos_pracy_ZUS2017_Jedn Prowadz_Szkoly
1.1.2	Liczba osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych	Liczba osób ogółem świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych na koniec roku. Dekompozycja wskaźnika na pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym i pozostałych.	liczba	Wskaźnik informuje o skali zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, z uwzględnieniem udziału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wysoka wartość wskaźnika negatywnie świadczy o stabilności zatrudnienia, która przykłada się na niską jakość pracy. Im niższa wartość wskaźnika, tym wyższa nota na tym wymiarze oceny spółdzielni integrujących poprzez pracę (tzw. Work Integration Social Enterprise).	<u>ZUS</u> - cywilno_prawne_ZUS2012_JednProwadz_Szkoly - cywilno_prawne_ZUS2013_JednProwadz_Szkoly - cywilno_prawne_ZUS2014_JednProwadz_Szkoly - cywilno_prawne_ZUS2015_JednProwadz_Szkoly - cywilno_prawne_ZUS2016_JednProwadz_Szkoly - cywilno_prawne_ZUS2017_JednProwadz_Szkoly
1.1.3	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na pracujących	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które na koniec roku pracują na podstawie umowy o pracę	liczba	Wskaźnik informuje o skali integracji poprzez pracę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższa nota na tym wymiarze oceny spółdzielni integrujących poprzez pracę (tzw. Work Integration Social Enterprise).	<u>2016 (formularz ES-S)</u> <i>pytania dotyczące głównego miejsca pracy</i> d5_7_1_16 + d5_7_2_16 + d5_7_3_16 <u>2017 (formularz ES-S)</u>

<sup>29</sup> Prezentowane w tabeli wskaźniki dotyczą wybranych typów spółdzielni.

<sup>30</sup> Świadczenie pracy na podstawie umowy o pracę w nomenklaturze GUS nazywa się zatrudnieniem.

	podstawie umowy o pracę oraz umów cywilnoprawnych	oraz umów cywilnoprawnych. Dekompozycja wartości wskaźnika na: a) umowy o pracę / umowy cywilnoprawne b) zatrudnienie subsydiowane/zatrudnienie niesubsydiowane.			pytania dotyczące głównego miejsca pracy d5_7_1_17 + d5_7_2_17 + d5_7_3_17
1.1.3a	W tym osoby niepełnosprawne (zatrudnione na podstawie umów o pracę)		liczba		<u>ZUS</u> - Niepełnosprawność_ZUS2012 - Niepełnosprawność_ZUS2013 - Niepełnosprawność_ZUS2014 - Niepełnosprawność_ZUS2015 - Niepełnosprawność_ZUS2016 - Niepełnosprawność_ZUS2017
1.1.4a	Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty (w tym zatrudnionych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym)	Liczba miejsc pracy na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na pełne etaty na koniec roku rozliczeniowego.	liczba	Praca na podstawie umowy o pracę wskazuje wymiar zatrudnienia pracowników. Im wyższa wartość wskaźnika tym większa nota na tym wymiarze oceny spółdzielni integrujących poprzez pracę (tzw. Work Integration Social Enterprise).	2016 (formularz ES-S) <i>liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, główne miejsce pracy</i> - d5_6_16l <u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, główne miejsce pracy</i> - d5_6_17l
1.1.4b	Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba miejsc pracy na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na pełne etaty dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	liczba		<u>2016 (formularz ES-S)</u> - d5_7_1_16 - d5_7_2_16 - d5_7_3_16 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - d5_7_1_17 - d5_7_2_17 - d5_7_3_17
1.1.5	Zmiana liczby osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę (w tym osób zagrożonych	Liczba osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę na koniec roku sprawozdawczego w stosunku do liczby osób, z którymi rozwiązano	liczba	Przebieg zatrudnienia w spółdzielniach opisują zmiany zachodzące w zasobach ludzkich spółdzielni w danym momencie czasu (np. roku sprawozdawczym). Fluktuacja osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę stanowi o kondycji przedsiębiorstwa. Wartość wskaźnika	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, koniec 2017 r.</i> - d5_1_17l

	wykluczeniem społecznym)	stosunek pracy w spółdzielni (odeszły dobrowolnie lub na skutek zwolnień) w danym roku sprawozdawczym. Dekompozycja wskaźnika musi identyfikować osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.		należy interpretować w połączeniu z wartością wskaźnika 1.1.6.	<i>liczba osób kończących pracę w 2017 r.</i> - d5_14_l Formuła: d5_1_17l / d5_14_l
1.1.5b	Zmian liczby osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę (dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym)	Formuła: d5_1_17l / d5_14_z	liczba		<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, koniec 2017 r.</i> - d5_1_17l <i>liczba osób kończących pracę w 2017 r.</i> - d5_14_z
1.1.6	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym po opuszczeniu spółdzielni, które znalazły zatrudnienie	Sytuacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym po zaprzestaniu stosunku pracy w spółdzielni (liczba osób, które znalazły zatrudnienie na otwartym rynku, samozatrudnionych, bezrobotnych).	liczba	Informacje o dalszych losach osób, które realizowały aktywność ekonomiczną w ramach spółdzielni ukazują skuteczność procesu reintegracji zawodowej. Im wyższy udział osób zatrudnionych (i samozatrudnionych) w zbiorowości osób, które zaprzestały świadczenia pracy w spółdzielni tym lepiej.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> - d5_15_z
1.1.7	Liczba subsydiowanych miejsc pracy	Liczba pracowników, do których spółdzielnia otrzymuje dofinansowanie do zatrudnienia (z PFRON lub Funduszu Pracy).	liczba	Wskaźnik ukazuje zakres wsparcia jakie spółdzielnie otrzymują w związku z zatrudnianiem pracowników spółdzielni (udział subsydiów w kosztach zatrudnienia pracowników).	<u>2016 (formularz ES-S)</u> - d5_10_1_16 - d5_10_2_16 - d5_10_3_16 - d5_10_4_16 <u>2017 (formularz ES-S)</u> - d5_10_1_17 - d5_10_2_17 - d5_10_3_17 - d5_10_4_17
1.1.9	Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby	Szacunkowe koszty poniesione przez spółdzielnię ze środków własnych na stworzenie jednego miejsca pracy	proporcja	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w tworzenie dogodnych warunków pracy dla osoby niepełnosprawnej z ich środków własnych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższa dbałość o komfort pracy osoby niepełnosprawnej.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba niepełnosprawnych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, dla których było to główne miejsce pracy</i> - d5_7_1_16

	niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków własnych spółdzielni	dostosowanego do potrzeb i ograniczeń osoby niepełnosprawnej.			koszty związane z utworzeniem miejsc pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych - d7_10_3sz Formuła: za 2017 r.: $d7\_10\_3sz/d5\_7\_1\_16$
1.1.10	Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków publicznych	Szacunkowe koszty poniesione przez spółdzielnię ze środków publicznych na stworzenie jednego miejsca pracy dostosowanego do potrzeb i ograniczeń osoby niepełnosprawnej	proporcja	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w tworzenie dogodnych warunków pracy dla osoby niepełnosprawnej z środków publicznych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższa dbałość o komfort pracy osoby niepełnosprawnej, ale też wyższa umiejętność spółdzielni do uzyskania należnych dofinansowań na utworzenie miejsca pracy dla osoby niepełnosprawnej.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba niepełnosprawnych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, dla których było to główne miejsce pracy</i> - d5_7_1_16 <i>koszty związane z utworzeniem miejsc pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych ze środków publicznych</i> - d7_10_3dp Formuła: za 2017 r.: $d7\_10\_3dp/d5\_7\_1\_16$
1.1.11	Liczba pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym (zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, dla których jednostka była głównym miejscem pracy) w stosunku do całkowitej liczby pracowników (zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, dla których było to główne miejsce pracy)	2016 $(d5\_7\_1\_16 + d5\_7\_2\_16 + d5\_7\_3\_16)/d5\_1\_16$ 2017 $(d5\_7\_1\_17 + d5\_7\_2\_17 + d5\_7\_3\_17)/d5\_1\_17$ Wskaźnik obliczony na bazie spółdzielni, w których wystąpiło zjawisko, czyli: $(d5\_7\_1\_17 + d5\_7\_2\_17 + d5\_7\_3\_17 + d5\_1\_17) > 0$	%		<u>2016 (Wskaźnik 1 1 11 2016)</u> <i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, dla których było to główne miejsce pracy</i> - d5_1_16l <i>niepełnosprawni</i> - d5_7_1_16 <i>długotrwali bezrobotni</i> - d5_7_2_16 <i>inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym</i> - d5_7_3_16 <u>2017 (Wskaźnik 1 1 11 2017)</u> <i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, dla których było to główne miejsce pracy</i> - d5_1_17l <i>niepełnosprawni</i> - d5_7_1_17 <i>długotrwali bezrobotni</i> - d5_7_2_17 <i>inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym</i> - d5_7_3_17

PODOBSZAR: Inwestycje w kapitał ludzki (w tym integracja społeczno-zawodowa)



1.2.1	Odsetek pracowników biorących udział w formach kształcenia (ogółem)	Liczba pracowników biorących udział w formach kształcenia organizowanych przez spółdzielnię do liczby osób zatrudnionych	proporcja	Wskaźnik ilustruje zasięg inwestycji w kapitał ludzki spółdzielni, który nie należy do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Warto pokazać wartość tego wskaźnika w podziale na poziom wykształcenia pracowników spółdzielni.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba pracowników ogółem</i> - d5_1_17l <i>liczba pracowników biorących udział w szkoleniach</i> - d5_3_1 Formuła: d5_3_1/d5_1_17l
1.2.2	Kwota wydana na jednego pracownika na kształcenie ze środków własnych spółdzielni	Szacunkowe koszty ogółem poniesione przez spółdzielnię na doskonalenie zawodowe pracowników do ogólnej liczby pracowników	liczba (w tys.)	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni z ich środków własnych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższe inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni. W interpretacji wartość wskaźnika warto zestawić z wartością wskaźnika 1.2.4.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba pracowników ogółem</i> - d5_1_17l <i>koszty szkolenia pracowników w tys. środki własne</i> - d7_10_15w Formuła: d7_10_15w/d5_1_17l
1.2.3	Kwota wydana na jednego pracownika na kształcenie z funduszy publicznych	Szacunkowe koszty ogółem poniesione przez spółdzielnię na doskonalenie zawodowe pracowników ze źródeł publicznych (dofinansowanie publiczne) do ogólnej liczby pracowników.	liczba (w tys.)	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni ze środków publicznych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższe inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni. W interpretacji wartość wskaźnika warto zestawić z wartością wskaźnika 1.2.3.	2017 (formularz ES-S) <i>liczba pracowników ogółem</i> - d5_1_17l <i>koszty szkolenia pracowników w tys. z dotacji publicznych</i> - d7_10_1dp Formuła: d7_10_1dp/d5_1_17l
1.2.4	Proporcja pracowników, którzy skorzystali z działań w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej realizowanych w spółdzielni (ogółem)	Liczba pracowników objętych wsparciem z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej do ogólnej liczby pracowników spółdzielni (z podziałem na różne formy wsparcia).	proporcja	Wskaźnik ilustruje zasięg inwestycji w kapitał ludzki spółdzielni.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba osób, które wzięły udział w różnych formach doszkalania</i> - d5_3_1 <i>liczba pracowników ogółem</i> - d5_1_17l Formuła: (d5_1_17l-d5_3_1)*100/d5_1_17
1.2.5	Kwota wydana na jednego pracownika na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej (inne niż szkolenia) ze środków własnych	Szacunkowe koszty ogółem poniesione przez spółdzielnię na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej ze środków własnych (poza wydatkami na szkolenia) do ogólnej liczby pracowników.	proporcja	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni z ich środków własnych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższe inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni. W interpretacji wartość wskaźnika warto zestawić z wartością wskaźnika 1.2.7.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, stan koniec 2017 r.</i> - d5_1_17 <i>koszty ze środków własnych</i> - d7_10_25w Formuła: d7_10_25w / d5_1_17
1.2.6	Kwota wydana na jednego pracownika	Szacunkowe koszty ogółem poniesione przez	proporcja	Wskaźnik pokazuje wartość nakładów na inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni ze środków publicznych.	<u>2017 (formularz ES-S)</u>

	na reintegrację zawodową i społeczną (działania inne niż szkolenia) z funduszy publicznych	spółdzielnię na reintegrację zawodową i społeczną pracowników (działania inne niż szkolenia) ze środków publicznych (dofinansowanie publiczne) do ogólnej liczby pracowników.		Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższe inwestycje w kapitał ludzki spółdzielni. W interpretacji wartość wskaźnika warto zestawić z wartością wskaźnika 1.2.6.	<i>liczba pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, stan koniec 2017 r.</i> - d5_1_17 <i>reintegracja miejsca pracy, dotacje publiczne</i> - d7_10_2dp Formuła: $d7_{10\_2dp} / d5_{1\_17}$
1.2.7	Proporcja, którą koszty reintegracji stanowiły w zysku spółdzielni	Szacunkowe koszty ogółem poniesione przez spółdzielnię na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej do wartości nadwyżki bilansowej	proporcja	Wskaźnik pokazuje zakres redystrybucji nadwyżki bilansowej na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym większy nacisk spółdzielni na działania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej.	<u>2017 (formularz ES-S)</u> <i>nadwyżka bilansowa za 2017 r.</i> - d6_2_17z <i>koszty reintegracji zawodowej, wartość szacunkowa</i> - d7_10_2sz Formuła: $(d6_{2\_17z} - d7_{10\_3sz}) * 100 / d6_{2\_17z}$

Źródło: opracowanie własne

### 3. Ocena jakości badania pilotażowego ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych

#### 3. *Quality assessment of pilot study ES-S Report on the activity of cooperatives: labor, social, invalids and the blind*

W celu wykorzystania poszczególnych źródeł danych do zaprojektowania zestawu wskaźników dotyczących kondycji spółdzielni, oceniono ich precyzję oraz użyteczność. Ocena jakości źródeł została przeprowadzona w oparciu o kryteria zawarte w zarządzeniu wewnętrznym nr 35 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie pomiaru, oceny oraz monitorowania jakości badań statystycznych w służbach statystyki publicznej. Dla badania pilotażowego rozpatrzono następujące komponenty jakości: przydatność danych, dokładność danych, porównywalność danych, spójność danych. Z przeprowadzonego na formularzu *ES-S Sprawozdanie o działalności spółdzielni: pracy, socjalnych, inwalidów i niewidomych* badania pilotażowego został sporządzony obszerny raport jakości, który charakteryzuje się wysokim stopniem szczegółowości rozpatrywanych zagadnień. Wynika to z faktu, że badaniem pilotażowym został objęty obszar tematyczny, który dotąd nie stanowił przedmiotu zainteresowania polskiej statystyki publicznej. Ocena jakości pozostałych źródeł danych została przedstawiona w załączniku nr 1 *Źródła danych administracyjnych i pozaadministracyjnych wraz z oceną ich jakości i stopnia przydatności*.

#### 3.1. Przydatność danych

##### 3.1. Usefulness of data

Uzasadnieniem realizacji badania pilotażowego była konieczność zebrania danych brakujących w źródłach administracyjnych i pozaadministracyjnych oraz innych badaniach GUS, umożliwiającym naliczenie wskaźników i zmiennych potrzebnych/niezbędnych do analizy danych w ramach pracy badawczej.

Otrzymane w badaniu pilotażowym informacje są użyteczne przede wszystkim dla krajowych odbiorców danych, takich jak: władze publiczne, badane spółdzielnie i organizacje je zrzeszające oraz środowiska naukowe i media. Władze publiczne odpowiedzialne za politykę społeczną, w tym politykę rynku pracy i politykę spójności społecznej, są zainteresowane prowadzeniem analiz dotyczących rozwoju oraz efektów działalności wybranych typów spółdzielni uprawnionych do korzystania ze wsparcia publicznego. Dlatego też do badania zostały wskazane trzy typy spółdzielni: spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz spółdzielnie socjalne. Zostały one uznane za podmioty ekonomii społecznej uprawnione do korzystania ze wsparcia publicznego ze względu na to, że celem ich funkcjonowania jest odpowiednio zatrudnienie, zatrudnienie osób niepełnosprawnych i innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz w przypadku spółdzielni socjalnych – posiadanie cech przedsiębiorstwa społecznego, takich jak demokratyczne zarządzanie czy zakaz dystrybucji zysku.

Dzięki badaniu możliwe będzie opracowanie wskaźników statystycznych opisujących kondycję spółdzielni, które będą mogły służyć do oceny oraz planowania krajowych i regionalnych polityk publicznych. Natomiast dostęp do danych/wskaźników na poziomie województw ułatwi tworzenie instytucjonalnych warunków dla efektywnego i skutecznego prowadzenia zaplanowanych polityk.

## 3.2. Dokładność danych

### 3.2. Accuracy of data

Badanie pilotażowe zrealizowane zostało w oparciu o dobór celowy, obejmujący wybrane typy spółdzielni: spółdzielnie pracy, spółdzielnie socjalne oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych. Ponieważ nie otrzymano danych dla wszystkich aktywnych spółdzielni, wyniki uzyskane w badaniu zostały przygotowane z wykorzystaniem wag analitycznych. W analizie zostały pominięte błędy próby, a analiza dokładności danych opiera się na błędach niezwiązanych z próbą, tj. błędach pokrycia, pomiaru, przetwarzania i braku odpowiedzi.

**Błędy próby:** nie mają zastosowania przy badaniach pełnych i dotyczą jedynie badań reprezentacyjnych, które nie obejmują wszystkich jednostek populacji docelowej.

#### 3.2.1. Błędy pokrycia

##### 3.2.1. Coverage errors

Analizując zagadnienie błędów pokrycia na uwagę zasługuje fakt, iż w kartotece znalazły się spółdzielnie, które w BJS na dzień 23.05.2018 r. miały oznaczoną aktywność prawno-ekonomiczną (APE) następującymi symbolami: APE = 11, 13, 14, 21, 23, 24, 25, tzn. były aktywne i nieaktywne. Szczegółowy opis wymienionych symboli został ujęty w tablicy 3.1.

Tablica 3.1 Symbole stanu aktywności prawno-ekonomicznej (APE) stosowane w badaniu ES-S

Symbol APE	Opis
1	Podmiot aktywny
11	wadzący działalność
13	w stanie likwidacji
14	w stanie upadłości
2	Podmiot nieaktywny
21	jeszcze nie podjął działalności
23	w stanie likwidacji
24	w stanie upadłości
25	z zawieszoną działalnością

Źródło: opracowanie własne na podstawie nomenklatury: *Stan aktywności prawno-ekonomicznej* stosowanej w BJS.

Wśród błędów pokrycia, jakie wystąpiły podczas badania pilotażowego odnotowano błędy nadmiernego pokrycia oraz błędy niedostatecznego pokrycia.

**Błędy nadmiernego pokrycia:** W kartotece badania zostały ujęte spółdzielnie, które w praktyce nie istniały, tj. zostały zawieszony, zlikwidowane, lecz nie były wykreślone w BJS.

**Wskaźnik błędów nadmiernego pokrycia** wyniósł 14%.

Liczba błędów nadmiernego pokrycia została przedstawiona w tablicy 3.2.

**Tablica 3.2 Błędy nadmiernego pokrycia według stanu aktywności APE na dzień 23.05.2018 r.**

Wyszczególnienie	Aktywność prawno-ekonomiczna (APE)			
	razem	%	w tym spółdzielnie	
			aktywne (APE = 11, 13, 14)	nieaktywne (APE = 21, 23, 24, 25)
Liczba spółdzielni w kartotece	1738	100	1713	25
w tym				
Błędy nadmiernego pokrycia	243	14,0	224	19
w tym bezpośrednie <sup>a</sup> źródło kontaktu braku aktywności	159	9,1	149	10

<sup>a</sup> Za bezpośrednie źródło kontaktu zostały uznane: złożenie przez spółdzielnię sprawozdania, nadesłanie pisemnej informacji oraz ustalenie aktywności na podstawie kontaktu telefonicznego z przedstawicielem spółdzielni.

Źródło: opracowanie własne

Błędy nadmiernego pokrycia dotyczyły w większości spółdzielni oznaczonych w BJS jako aktywne (224 jednostki), które jak się udało ustalić w drodze bezpośredniego kontaktu ze spółdzielnią, nie były aktywne (149).

**Błędy niedostatecznego pokrycia:** W kartotece badania nie zostały ujęte spółdzielnie, które powstały w listopadzie i grudniu 2017 r. <sup>31</sup>

Szczegółowy opis doboru jednostek do badania został opisany w podrozdziale 2.2.1 Dobór spółdzielni do badania.

### 3.2.2. Błędy pomiaru

#### 3.2.2. Measurement errors

##### Błędy kwestionariusza

Błędy kwestionariusza zostały odnotowane jedynie w pytaniu 4 w dziale 7 – ze względu na złą redakcję lub nieczytelność pytania, respondenci nie mieli pewności, czy wykazane przez nich przychody z krajowych środków publicznych zostały poprawnie wykazane w odpowiednich kategoriach. Skutkowało to brakiem podania danych ze strony respondentów lub koniecznością udzielania dodatkowych informacji ze strony osób realizujących badanie.

Dzięki udzielonym w trakcie rozmów telefonicznych wyjaśnieniom, udało się poprawnie uzupełnić dane przez respondentów. W związku z tym istnieje potrzeba doprecyzowania pytania i dołączenia dodatkowych wyjaśnień.

<sup>31</sup> Przyjęto założenie że podmioty które powstały w listopadzie i grudniu 2017 nie rozpoczęły działalności która mogła być istotna z punktu widzenia przedmiotu pracy badawczej.

### Błędy respondenta

Błędy popełniane przez respondentów wynikały przede wszystkim z nieuważnego czytania pytań sprawozdania i objaśnień. Często zdarzały się przypadki, że respondenci dopytywali o te zagadnienia, które były dokładnie opisane w sprawozdaniu, np. w pytaniu 5 w dziale 1 podanie *przeważającego rodzaju działalności gospodarczej w 2017 r.* (5,5% udzielonych odpowiedzi). Kolejnym przykładem było wpisywanie w kategorii *inne – jakiej/jaki* odpowiedzi występującej w kafeterii odpowiedzi, np. w pytaniu 6 w dziale 1 (2,2% udzielonych odpowiedzi) lub w pytaniu 4 i 5 w dziale 7 (8,0% udzielonych odpowiedzi). Innym przykładem były podawane w pełnych zł, a nie jak było wymagane w tys. zł, *kwoty aktywów, pasywów* w dziale 6 (14,5% udzielonych odpowiedzi), *przychodów i kosztów* w dziale 7 (2,7% udzielonych odpowiedzi). Błędną interpretacją pytania ze strony respondentów było również pytanie 2 w dziale 7 – respondenci nie do końca zrozumieli, że przychody z OWES powinny być wykazywane wyłącznie jako przychody z funduszy europejskich (14,1% udzielonych odpowiedzi).

Istnieje przypuszczenie, że niektóre pytania były świadomie pomijane przez respondentów, np. w dziale 6 na temat *aktywów i pasywów* (28,5%) lub w dziale 7 dotyczącym *przychodów i kosztów* spółdzielni (11,2%). Można odnieść wrażenie, że respondenci celowo nie chcieli podawać danych dotyczących zagadnień finansowych. W przypadku niektórych spółdzielni, informacje potrzebne do wypełnienia sprawozdania były zbierane z wielu komórek organizacyjnych – zapytania rozsyłane do poszczególnych osób nie zawierały dokładnych wyjaśnień, dlatego też osoby udzielające częściowych, nie znając całej zawartości formularza, nie zawsze robiły to zgodnie z objaśnieniami.

Liczbę błędów popełnionych przez respondentów według rodzajów błędów przedstawia tablica 3.3.

Tablica 3.3. Błędy popełnione przez respondentów

Rodzaj błędu	Liczba błędów	Sprawozdania złożone, w których wystąpił błąd	
		liczba	% <sup>c</sup>
Ogólna liczba błędów	615	255	28,3
w tym			
brak wpisanej wartości	130	73	8,1
nieprawidłowej wartości – niepoprawne znaki, format, jednostki miary	110	60	6,7
brak wpisanej wartości przy zaznaczonej odpowiedzi <i>tak</i>	258	80	8,9
niespełniony warunek matematyczny, logiczny	117	42	4,7

<sup>c</sup> Udział do złożonych pozytywnych sprawozdań (901).

Źródło: opracowanie własne

Analiza poprawności każdego sprawozdania w SIB wykazała, iż 28% spółdzielni przesłało sprawozdania z błędami. Najwięcej błędów dotyczyło braku wpisania wartości przy zaznaczonej odpowiedzi *tak* (ok. 9% sprawozdań) oraz braku wpisanej wartości (8% sprawozdań).

### Błędy ankietera

Pomimo przeprowadzonego przed rozpoczęciem badania instruktażu, zidentyfikowano występowanie błędów ankietera. Błędy te w głównej mierze wynikały z niedostatecznej wiedzy osób realizujących badanie lub braku wyczerpujących wytycznych na temat danych finansowych i występowały w następujących pytaniach:

- dział 6 *kondycja finansowa* – kategorie *aktywów i pasywów, środki trwałe brutto i netto, nadwyżka bilansowa i strata bilansowa* – dla osób realizujących badanie definicje tych pojęć nie były do końca zrozumiałe;
- dział 7 *przychody i koszty* – *przychody z funduszy europejskich, rodzaje krajowych środków publicznych* – dla osób realizujących badanie definicje tych pojęć nie były do końca zrozumiałe oraz nie potrafili oni jednoznacznie wskazać, do jakiej kategorii można przyporządkować poszczególne źródła przychodów.

W celu wyeliminowania tego rodzaju błędów proponuje się przeprowadzenie szkolenia dla osób realizujących badanie z zakresu metodologii badania oraz dotyczącego rachunkowości badanych spółdzielni.

### Błędy w metodzie zbierania danych

Należy podkreślić, iż istotne znaczenie na etapie realizacji badania, miały błędy związane z niepoprawnymi zapisami danych teleadresowych w kartotece badania, m.in. adresy e-mail, adresy siedziby lub do korespondencji czy numery telefonów. Rodzaje błędów w sposobie zbierania danych zostały przedstawione w tablicy 3.4.

Tablica 3.4 Rodzaje błędów w metodzie zbierania danych

Rodzaj błędu/błędny:							
brak dostępu do PS		adres e-mail		adres siedziby i do korespondencji		numer telefonu	
liczba	% <sup>e</sup>	liczba	% <sup>f</sup>	liczba	% <sup>f</sup>	liczba	% <sup>f</sup>
1068	61,4	182	16,9	25	1,4	156	11,9

<sup>e</sup> Udział do wszystkich jednostek w kartotece (1738).

<sup>f</sup> Udział do występujących danych w kartotece, tj. odpowiednio: adres e-mail (1078), adres siedziby i do korespondencji (1738), numery telefonów (1310).

Źródło: opracowanie własne

Respondenci najchętniej przekazywali dane przez PS (55,8%). Ponadto, z uwag zgłaszanych telefonicznie przez respondentów wynika, że zdecydowana większość z nich wyraża chęć składania sprawozdania na PS - pozwala im to zaoszczędzić czas, który mogą przeznaczyć na inne zadania i nie powoduje konieczności przepisywania danych na formularz papierowy lub na formularz w formacie pliku tekstowego Word (doc). Jedyłą wadą tej metody były sporadycznie zgłaszane przez respondentów braki sprawnego sprzętu komputerowego.

Kolejnym sposobem realizacji badania było przesłanie sprawozdań ES-S pocztą elektroniczną. 32,6% respondentów przesłało uzupełnione sprawozdania za pośrednictwem poczty e-mail. Korzyścią tej metody była szybkość dostarczenia informacji o badaniu do respondentów i otrzymanie informacji zwrotnej o wypełnieniu sprawozdania, natomiast wadą – zgłaszane przez respondentów braki sprawnego sprzętu

komputerowego. Ponadto, informacje o badaniu wysyłane do spółdzielni pocztą elektroniczną, często nie trafiały do respondentów, ze względu na nieaktualne adresy e-mail w kartotece do badań.

Sprawozdania pocztą tradycyjną przekazało 11,5% respondentów. Powodem wybrania przez nich tej metody były: brak aktywnego konta OZS lub brak bądź awaria sprzętu komputerowego. Wadą tej metody były nieaktualne adresy siedziby i do korespondencji i spółdzielni (w przypadku ośmiu spółdzielni wysłana korespondencja została zwrócona do US Kraków).

**Tablica 3.5** Kompletność według metod pozyskania złożonych sprawozdań według stanu na dzień 10.08.2018 r.

Sprawozdania złożone pozytywne <sup>d</sup>	Metoda pozyskania sprawozdań					
	PS		poczta elektroniczna		poczta tradycyjna	
liczba	liczba	%	liczba	%	liczba	%
901	503	55,8	294	32,6	104	11,5

<sup>d</sup> Jednostki, które wypełniły sprawozdanie, z wyłączeniem tych, które zaznaczyły wyłącznie informację o braku aktywności.

Źródło: opracowanie własne

### 3.2.3. Błędy przetwarzania

#### 3.2.3. Processing errors

W celu zredukowania liczby powstałych błędów, na PS oraz w SIB zostały zastosowane założenia do kontroli logiczno-rachunkowej – błędy były sygnalizowane w przypadku pominięcia odpowiedzi na pytanie lub udzielenia sprzecznych odpowiedzi (aplikacja kontrolowała zależności, zarówno pomiędzy pytaniami w dziale, jak i między działami, a także sprawdzała liczbę wpisywanych znaków przy danych ilościowych). Dodatkowo dla części spółdzielni, które brały udział w badaniach GUS za 2016 r., były wyświetlane informacje pochodzące z badań SP, SP-3, Z-06 za 2016 r. na temat przychodów i kosztów oraz zatrudnienia. Dla tych jednostek zostały celowo zablokowane do uzupełnienia przez respondentów niektóre pytania dotyczące 2016 roku, ponieważ te dane zostały już zebrane w sprawozdaniach SP, SP-3, Z-06 i zostały dopisane do bazy danych ES-S.

Na etapie analizy danych z pierwszego transferu danych z PS, zidentyfikowano puste pola dla zmiennych ilościowych w pytaniu 1 w dziale 6 - *kwota środków trwałych brutto i środków trwałych netto na koniec 2017 r.* Błąd został skorygowany przez programistę, a kolejny transfer danych z PS nie zawierał już błędu tego typu.

Korekty danych w SIB zostały wprowadzane w przypadkach, gdy:

- sprawozdania zawierały niekompletne zapisy w zmiennych dla sprawozdań przesłanych pocztą elektroniczną i pocztą tradycyjną,
- respondenci zgłaszali przypadki podania na sprawozdaniu błędnych danych i prosili o ich korektę,
- zostały zidentyfikowane rozbieżności między danymi wprowadzonymi na formularzu a danymi pochodzącymi ze źródeł administracyjnych ZUS i MF.

Konieczność wprowadzenia korekt była każdorazowo konsultowana ze sprawozdawcami.



### 3.2.4. Błędy braku odpowiedzi

#### 3.2.4. Non-response errors

W trakcie realizacji badania ES-S wystąpiły dwa rodzaje braków odpowiedzi, tj. podmiotowy brak odpowiedzi i przedmiotowy brak odpowiedzi.

**Podmiotowy brak odpowiedzi:** nie wypełniono sprawozdania przez spółdzielni, które były aktywne.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** nie udzielono odpowiedzi na konkretne pytania ze sprawozdania.

Tablica 3.6 Ostateczna kompletność badania według typów spółdzielni na dzień 10.08.2018 r.

Wyszczególnienie	Liczba spółdzielni w kartotece	Sprawozdania złożone pozytywnie <sup>d</sup>			Sprawozdania niezłożone					
		razem			w tym					
					nieaktywne		aktywne, które odmówiły udziału w badaniu		brak kontaktu	
liczba	% <sup>a</sup>	% <sup>b</sup>	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
Ogółem	1738	901	51,8	60,3	243	14,0	400	23,0	188	10,8
spółdzielnie inwalidów i niewidomych	144	113	78,5	83,1	8	5,6	20	13,9	2	1,4
spółdzielnie pracy	524	361	68,9	76,3	51	9,7	78	14,9	29	5,5
spółdzielnie socjalne	1070	427	39,9	48,2	184	17,2	302	28,2	157	14,7

<sup>a</sup>Nieważony podmiotowy wskaźnik odpowiedzi z uwzględnieniem jednostek nadmiernego pokrycia

<sup>b</sup>Nieważony podmiotowy wskaźnik odpowiedzi z pominięciem jednostek nadmiernego pokrycia

Źródło: opracowanie własne

**Nieważony podmiotowy wskaźnik odpowiedzi z uwzględnieniem jednostek nadmiernego pokrycia wyniósł 51,8%.**

**Nieważony podmiotowy wskaźnik odpowiedzi z pominięciem jednostek nadmiernego pokrycia wyniósł 60,3%.**

Podczas badania zidentyfikowano 14% nieaktywnych spółdzielni, tj. które zostały zawieszono, były w likwidacji bądź zostały zlikwidowane. Ponadto, 23% spółdzielni potwierdziło swoją aktywność, ale odmówiło udziału w badaniu. Nie udało się nawiązać kontaktu z respondentem w przypadku ok.11% spółdzielni.

Ze względu na to, że kompletność badań nie wyniosła 100%, do zbioru wynikowego zostały skonstruowane wagi, które umożliwiły uogólnienie pozyskanych danych na całą populację aktywnych jednostek. Dla wszystkich spółdzielni dobranych do badania waga wyniosła 1. Zostały wydzielone następujące warstwy –

województwa (16), rodzaje branż (3) oraz klasy zatrudnienia (5). Ze względu na brak pełnej kompletności badania, konieczne było skorygowanie pierwotnych wag. Przed przystąpieniem do pierwszej korekty każdej jednostce biorącej udział w badaniu nadano symbol oznaczający uczestnictwo w badaniu lub stan aktywności.

Stworzono cztery kategorie (ra):

- a) ra<sub>1</sub>, gdy jednostka była aktywna i złożyła sprawozdanie,
- b) ra<sub>2</sub>, gdy jednostka była aktywna, ale nie złożyła sprawozdania,
- c) ra<sub>3</sub>, gdy jednostka była nieaktywna,
- d) ra<sub>4</sub>, gdy nie udało się z jednostką nawiązać kontaktu.

W zakresie jednostek, z którymi nie nawiązano kontaktu, symbolizowanych jako ra<sub>4</sub> przyjęto taką samą proporcję jednostek aktywnych i nieaktywnych jak dla całej populacji.

Pierwsza korekta wag została przeprowadzona w każdej warstwie według następującego wzoru:

$$w' = waga \times f_A$$

gdzie:

f<sub>A</sub> – współczynnik korekty aktywności

waga – pierwotna waga warstwy x wynikająca, z doboru jednostek do badania (opis powyżej).

Współczynnik korekty aktywności został obliczony dla każdej warstwy w oparciu o wzór:

$$f_A = \frac{1}{n} \left\{ (ra_1 + ra_2) \times \left( 1 + \frac{ra_4}{n - ra_4} \right) \right\}$$

gdzie:

n – liczba jednostek danej warstwy

Druga korekta była dokonana ze względu na braki odpowiedzi w poszczególnych warstwach. Do korekty wag zastosowano następujący wzór:

$$w'' = w' \times \frac{\sum w'}{\sum_{ra=1} w'}$$

w' = waga warstwy x po pierwszej korekcie

$\sum w'$  = suma wag warstwy x po pierwszej korekcie

$\sum_{ra=1} w'$  = suma wag warstwy x dla jednostek, którym został przypisany kod ra<sub>1</sub>.

Wagi były korygowane tylko dla tych jednostek, którym przypisano ra<sub>1</sub>, czyli dla jednostek aktywnych, które złożyły sprawozdanie. Opisana metoda konstruowania i korygowania wag jest stosowana także w innych badaniach GUS.

Przedmiotowy brak odpowiedzi dotyczył spółdzielni, w których respondenci ze względu na brak wiedzy niezbędnej do poprawnego wypełnienia sprawozdania lub celowe ominięcie pytań, nie udzielili odpowiedzi. Dla poprawy jakości danych i w celu uzupełnienia informacji, osoby realizujące badanie kontaktowały się z respondentami, niemniej jednak nie wszyscy respondenci byli w stanie podać niezbędne dane. Dlatego też

w SIB została wprowadzona funkcjonalność oznaczania braków danych symbolem -9, który oznaczał, iż występowało dane zjawisko, ale nie było możliwości ustalenia wartości.

Braki danych wystąpiły w następujących działach:

- dział 1: pytanie 12 – brak podania szacunkowej wartości środków w procesie założycielskim (17 braków odpowiedzi) oraz pytanie 13 – brak podania źródła pochodzenia tych środków (6 braków odpowiedzi);
- dział 3: pytanie 2 – brak podania liczby członków osób fizycznych w roku 2016 i 2017 w tym kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (7 braków odpowiedzi);
- dział 5: pytanie 2 – brak podania liczby osób ze względu na poziom wykształcenia w roku 2016 i 2017 (4 braki odpowiedzi), pytanie 5 – brak podania liczby osób, które otrzymały wynagrodzenie nie przekraczające w 2016 r. 1850 zł brutto i w 2017 r. 2000 zł brutto (7 braków odpowiedzi), pytanie 6 – brak podania liczby osób zatrudnionych na umowę o pracę, dla których spółdzielnia była głównym miejscem pracy na dzień 31.12.2016 r. i 31.12.2017 r. (7 braków odpowiedzi), a także pytanie 7 – brak podania pracowników należących do grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na dzień 31.12.2016 r. i 31.12.2017 r. (6 braków odpowiedzi) oraz pytanie 12 – brak podania przeciętnej liczby zatrudnionych w 2016 i 2017 roku (4 braki odpowiedzi);
- dział 6: pytanie 1 – brak podania wartości aktywów i pasywów na początek i koniec 2016 r. (40 braków odpowiedzi) i na koniec 2017 r. (6 braków odpowiedzi), pytanie 2 – brak podania kwoty zysku lub straty za 2016 i 2017 r. (6 braków odpowiedzi) oraz pytanie 4 i 5 – brak podania kwoty pożyczki, kredytu i wkładów od członków (4 braki odpowiedzi);
- dział 7: pytanie 1 – brak podania kwoty przychodów ogółem (16 braków odpowiedzi), pytanie 2 – brak podania kwoty przychodów z funduszy europejskich i publicznych środków zagranicznych (6 braków odpowiedzi), pytanie 3 – brak podania kwoty przychodów z krajowych źródeł publicznych (4 braki odpowiedzi), pytanie 5 – brak podania kwoty przychodów z krajowych niepublicznych źródeł (20 braków odpowiedzi), pytanie 6 – brak podania kwoty kosztów ogółem (16 braków odpowiedzi), pytanie 8 – brak podania kwoty kosztów działalności operacyjnej (45 braków odpowiedzi), pytanie 9 – brak podania kwoty wynagrodzeń brutto w 2016 i 2017 r. (44 braków odpowiedzi) oraz pytanie 10 – brak podania kwoty kosztów związanych ze szkoleniami dla pracowników, z reintegracją społeczno-zawodową, utworzeniem miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych (16 braków odpowiedzi).

W celu ograniczenia ilości przedmiotowych błędów odpowiedzi, zastosowano imputację danych dla spółdzielni, które złożyły sprawozdania SP, SP-3 i Z-06 za 2017 r.

Imputacją danych objęto następujące zmienne w badaniu:

- *d5\_5\_2 - liczba osób, które otrzymały wynagrodzenie nie przekraczające w 2017 r. 2000 zł brutto;*
- *d5\_12\_2 - przeciętna liczba zatrudnionych w 2017 r.;*
- *d6\_1\_1\_3k÷d6\_1\_12\_3k - wartość aktywów i pasywów na koniec 2017 r.;*
- *d6\_2\_17z i d6\_2\_17s - kwota zysku lub straty za 2017 r.;*
- *d7\_9\_17o, d7\_9\_17wo - kwota wynagrodzeń brutto, w tym wynagrodzenie osobowe w 2017 r.*

- **Szacunkowy wskaźnik imputacji danych wyniósł ok. 0,8%**

### 3.3. Porównywalność

#### 3.3. Comparability

Badanie realizowane było po raz pierwszy, w związku z czym nie ma możliwości porównania uzyskanych danych w czasie. Wyjątek stanowią zmienne, które były analogiczne te stosowane jak w sprawozdaniach GUS o symbolach SP, SP<sub>3</sub> i Z-06.

### 3.4. Spójność

#### 3.4. Coherence

Spójność zmiennych z innymi sprawozdaniami GUS, tj.:

- SP Roczna ankieta przedsiębiorstwa w zakresie danych na temat przeciętnej liczby zatrudnionych (pytanie 12 w dziale 5), aktywów i pasywów, środków trwałych brutto i netto (pytanie 1 w dziale 6), nadwyżki lub straty bilansowej (pytanie 2 w dziale 6), przychodach (pytanie 1 w dziale 7), kosztach (pytanie 6 w dziale 7) oraz wynagrodzenia brutto ogółem i w tym wynagrodzenia osobowego (pytanie 9 w dziale 7);
- SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw w zakresie danych o przeciętnej liczbie zatrudnionych (pytanie 12 w dziale 5) oraz przychodach (pytanie 1 w dziale 7) i kosztach (pytanie 6 w dziale 7);
- Z-06 Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy w zakresie danych dotyczącej przeciętnej liczby zatrudnionych (pytanie 12 w dziale 5) i liczbie osób zatrudnionych, którzy otrzymali wynagrodzenie nie przekraczające w 2016 r. 1850 zł brutto (pytanie 5 w dziale 5).

### 3.5. Poufność, transparentność i bezpieczeństwo danych

#### 3.5. Confidentiality, transparency and data security

Respondenci zostali poinformowani listownie pocztą tradycyjną, pocztą elektroniczną lub za pomocą PS o podstawie realizowania badania, tj. że jest prowadzone w ramach projektu: „Statystyka dla polityki spójności. Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz programowania i monitorowania polityki spójności po 2020 roku”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Ponadto zostali zapewnieni listownie lub za pomocą PS, iż *dane uzyskane w badaniu objęte są tajemnicą statystyczną i będą wykorzystane wyłącznie do opracowań zbiorczych* (art. 10 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz. U. 2018 r. poz. 997).

Dodatkowo respondenci korzystający z PS GUS zostali poinformowani o zmianach w zakresie przetwarzania danych osobowych, jakie zostały wprowadzone *rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (w skrócie RODO)*.

Wszystkie osoby mające dostęp do SIB i PS GUS oraz zajmujące się tworzeniem tablic wynikowych do badania, zostały poinformowane o zasadach ochrony danych w procesie zbierania, przetwarzania i rozpowszechniania danych.

Dane przesłane pocztą elektroniczną lub tradycyjną były na bieżąco rejestrowane w SIB. Sprawozdania przesłane elektronicznie w formacie (doc.) lub (.pdf) były zapisywane na serwerze komputera do momentu wprowadzenia danych do SIB, a następnie kasowane, natomiast sprawozdania przesłane w wersji papierowej

zostały odpowiednio zabezpieczone, tj. były przechowywane w zamkniętych szafach bez możliwości dostępu dla niepowołanych osób.

### 3.6. Wnioski na podstawie raportu jakości badania pilotażowego

#### *3.6. Conclusions on the basis of a quality report of pilot study*

Na podstawie uwag otrzymanych od respondentów i osób zaangażowanych w realizację badania, a także oceny zbioru danych otrzymanych w rezultacie przeprowadzonego badania, opracowano rekomendacje, służące poprawie jakości badania w przyszłości:

- proponuje się rozważenie włączenia sprawozdania ES-S (w ograniczonym zakresie) do PBSSP, co umożliwiłoby systematyczne pozyskiwanie danych o spółdzielniach, które nie są dostępne w administracyjnych źródłach danych;
- rekomenduje się ponowną weryfikację danych teleadresowych wybranych typów spółdzielni;
- w przypadku kontynuowania możliwości uzupełniania sprawozdania w formie elektronicznej, rekomenduje się utworzenie kont dla jednostek, które jeszcze nie działają w PS. Bieżąca kontrola logiczno-rachunkowa danych pozwoli zminimalizować liczbę błędów i usprawni pracę. Dodatkowo część pytań zostanie automatycznie zablokowanych i respondenci unikną konieczności ponownego wpisywania danych, które przekazali uprzednio za pośrednictwem innych formularzy;
- w odniesieniu do terminu przekazania sprawozdania do urzędu konieczne jest uwzględnienie pracochłonności, tj. czasu, jaki sprawozdawca musi poświęcić na przygotowanie danych i wypełnienie ankiety.
- konieczne jest zapewnienie odpowiedniego przygotowania merytorycznego pracowników zaangażowanych w realizację badania, m.in. poprzez przeprowadzenie szkoleń, w trakcie których zostanie opracowana i omówiona lista pojęć, zwłaszcza z zakresu rachunkowości, które sprawiają największą trudność sprawozdawcom i są przedmiotem zdecydowanej większości ich zapytań. Ponadto, z uwagi na wysoki procent spółdzielni, które nie wyraziły zgody na udział w badaniu (18,6%), zaleca się popularyzację wiedzy na temat badania, w tym szersze informowanie o celach jego realizacji;
- rekomenduje się testowanie i konsultowanie formularza sprawozdania przed przeprowadzeniem kolejnych edycji badania pod kątem merytorycznym i technicznym;
- zasadne jest dalsze wykorzystanie danych administracyjnych i danych archiwalnych do tworzenia kartoteki do badania oraz do kontroli danych.

## 4. Rekomendacje

### 4. *Recommendations*

#### 4.1. Rekomendacje dotyczące włączenia do statystyki publicznej sprawdzonych metod pozyskiwania danych i ich opracowywania oraz potrzeb dalszych badań i analiz w zakresie wybranych typów spółdzielni

#### 4.1. *Recommendations regarding inclusion methods of data collection and compilation to the official statistics and need for more research and analysis in terms of selected types of cooperatives*

- W pierwszej kolejności doświadczenia z analiz przeprowadzonych w ramach pracy badawczej należy uwzględnić w pracach prowadzonych przez GUS w partnerstwie z MRPiPS w projekcie Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego z środków UE. W ramach tego projektu GUS do 2020 r. tworzy zestaw kluczowych wskaźników służących monitorowaniu rozwoju sektora ekonomii społecznej. Ze względu na to, że omawiane w tym raporcie trzy typy spółdzielni zaliczane są do sektora ekonomii społecznej, należy przeanalizować wyniki niniejszej pracy badawczej pod kątem spójności ze wskaźnikami, opracowywanymi dla innych typów podmiotów ekonomii społecznej, np. stowarzyszeń i fundacji. Szczególnie zakres danych spójny dla całego sektora non-profit w kolejnych latach powinien być gromadzony.
- Za dobrą praktykę w gromadzeniu i opracowywaniu danych, którą rekomenduje się kontynuować w razie potrzeby w kolejnych latach, należy uznać maksymalne wykorzystanie źródeł administracyjnych, a przede wszystkim danych pozyskanych z funkcjonujących już sprawozdań GUS (SP, SP<sub>3</sub>, Z-06). Podejście modułowe, uwzględniające pytania już stosowane przez statystykę publiczną i zbieranie odpowiedzi w tym zakresie wyłącznie od spółdzielni, które nie znalazły się w kartotekach klasycznych badań statystyki przedsiębiorstw, znacznie zmniejsza obciążenie respondentów i pozytywnie wpływa na wizerunek statystyki publicznej.
- Innym czynnikiem koniecznym do uwzględnienia w planowaniu przyszłych badań spółdzielni jest niska kompletność uzyskanych wyników, związana nie tylko z dobrowolnym udziałem w tym badaniu, ale też z obszernością i złożonością zastosowanego w badaniu pilotażowym sprawozdania. Rekomenduje się więc znaczne ograniczenie zakresu sprawozdania, a także przemyślenie cyklu gromadzenia poszczególnych danych, uwzględniając niską dynamikę niektórych zjawisk, np. zmian w sposobach zarządzania w poszczególnych spółdzielniach.
- Ponadto, w kontekście opracowywania danych o spółdzielniach jako podmiotach ekonomii społecznej, należy szczególną uwagę poświęcić społecznym aspektom ich funkcjonowania. Biorąc pod uwagę, z jednej strony prowadzoną już przez GUS statystykę przedsiębiorstw, a z drugiej potrzeby głównych odbiorców związane z monitorowaniem polityki społecznej, gromadzone w przyszłości dane koncentrować powinny się na takich zagadnieniach jak np. zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, działania integracyjne wobec pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym czy mechanizmy związane z demokratycznym zarządzaniem.
- Należy też dążyć do maksymalnego uproszczenia prezentacji danych, czyli wybrania kluczowych wskaźników, które są proste i łatwo interpretowalne przez użytkowników, ażeby publikacja danych nie musiała wiązać się ze złożonymi wyjaśnieniami metodycznymi oraz koniecznością opracowywania obszernych opisów analitycznych. Docelowo wskaźniki powinny być możliwe do

umieszczenia w bankach i bazach danych i pozwalać odbiorcom danych na samodzielne ich wykorzystanie.

- Warto też większą uwagę poświęcić specyficje spółdzielni socjalnych, jako podmiotów objętych odrębną ustawą, a ponadto będących jedyną grupą spośród omawianych trzech typów, w której w ostatnich latach powstaje dużo nowych jednostek. Ekspertzy zwracają uwagę na potrzebę dostarczenia danych m.in. na temat przeżywalności nowopowstałych spółdzielni socjalnych, a także zakresu korzystania przez nie ze wsparcia publicznego.
- Wdrożenie powyższych rekomendacji można próbować dokonać przez rozszerzenie działań w ramach projektu Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej, o kolejną edycję badania pilotażowego w zmodyfikowanej formie. Po doświadczeniach drugiej edycji badania pilotażowego, w kolejnych latach, należy rozważyć wdrożenie cyklicznego badania spółdzielni sprzyjających włączeniu społecznemu do statutowej działalności statystyki publicznej.
- Myśląc o kolejnych pracach badawczych w ramach POPT warto rozważyć całościowe spojrzenie na sektor spółdzielczy, a więc na wszystkie typy tych przedsiębiorstw. Dotychczas nie prowadzone były w ramach statystyki publicznej żadne badania i analizy obejmujące społeczne aspekty działania sektora spółdzielczego.

## 4.2. Rekomendacje dotyczące udoskonaleń systemów zbierania danych administracyjnych i pozaadministracyjnych

### 4.2. *Recommendations for improvement of systems for collecting administrative and non-administrative data*

- W zakresie źródeł danych: CIT-8 – podatek dochodowy od osób prawnych oraz niektórych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, Centralnego Rejestru Płatników Składek oraz Centralnego Rejestru Ubezpieczonych, Centralnego Systemu Teleinformatyczny SL2014 rekomendacje zostały umieszczone w załączniku nr 1 *Źródła danych administracyjnych i pozaadministracyjnych wraz z oceną ich jakości i stopnia przydatności.*



## Załącznik nr 1 Źródła danych administracyjnych i pozaadministracyjnych wraz z oceną ich jakości i stopnia przydatności

### *Annex 1 Administrative and non-administrative data sources along with assessment of their quality and usability*

Dane pochodzące z formularzy podatkowych CIT-8 – Zeznanie o wysokości osiągniętego dochodu lub poniesionej straty przez podatnika podatku dochodowego od osób prawnych

#### PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** CIT-8 – podatek dochodowy od osób prawnych oraz niektórych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej

**Gestor:** MF – Departament Podatków Dochodowych

**Dostępne od roku:** 2010

**Jednostka obserwacji:** Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1036 z późn. zm.) deklaracje podatkowe CIT-8 zobowiązane są składać: osoby prawne, spółki kapitałowe, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (z wyjątkiem spółek niemających osobowości prawnej). Ze składania deklaracji CIT-8, a co za tym idzie, z płacenia podatku dochodowego zwolnione są:

- jednostki budżetowe,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- kościelne osoby prawne uzyskujące dochody z niegospodarczej działalności statutowej (prowadzące działalność gospodarczą powinny składać),
- związek działkowców z dochodów uzyskanych z tytułu prowadzenia działalności statutowej.

Podmioty realizujące działalność statutową w obrębie działań znajdujących się w sferze pożytku publicznego, według zapisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450 z późn. zm.), zwolnione są od obowiązku płacenia podatku dochodowego, ale pomimo tego powinny składać deklaracje CIT-8 i wykazywać wartość uzyskanych przychodów.

#### Stopień pokrycia:

Spółdzielnie	CIT-8 – występowanie w 2016 r. (%)
OGÓŁEM	80,7
spółdzielnie socjalne	73,1
spółdzielnie pracy	90,1
spółdzielnie inwalidów i niewidomych	96,1

**Okres referencyjny:** Podatnicy podatku dochodowego składają zeznanie podatkowe CIT-8 po zakończeniu roku podatkowego, w terminie do końca trzeciego miesiąca roku następnego. Jeśli u danego podatnika rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, termin ten upływa 31 marca.





**Zakres zmiennych:** Zbiór danych jednostkowych CIT-8 trafiający z MF do GUS obejmuje podstawowe dane dotyczące wartości uzyskanych przychodów oraz kosztów uzyskania przychodów w danym roku podatkowym. W bazie danych znajdują się następujące zmienne:

- REGON,
- NIP,
- TERYT – 7-cyfrowy kod miejscowości (województwa, gminy, powiatu), w którym znajdowała się siedziba danej organizacji,
- Przychód podatkowy – wartość przychodów pieniężnych uzyskanych w danym roku podatkowym na terenie Polski. Do kategorii przychodu podatkowego zalicza się również wartość otrzymanych darów rzeczowych oraz usług nieodpłatnych. Ich wartość powinna być wyceniana po cenach rynkowych w chwili uzyskania,
- Koszty uzyskania przychodów – wartość kosztów poniesionych w danym roku podatkowym zakwalifikowanych do kategorii podatkowej kosztów uzyskania przychodów zmniejszających podstawę opodatkowania. Nie w każdym przypadku są to wszystkie poniesione koszty w danym roku podatkowym,
- Dochód – różnica pomiędzy przychodami i kosztami uzyskania przychodów stanowiąca podstawę do obliczenia kwoty podatku do zapłacenia,
- Strata (ujemny wynik finansowy) odnotowana w poprzednim roku podatkowym,
- Podatek należny – wartość podatku dochodowego należnego do zapłacenia.

**Sposób zbierania danych:** Dane pochodzą ze składanych corocznie (obowiązkowo) deklaracji podatkowych CIT-8. Podmioty, które zatrudniają do 5 osób i nie korzystają z usług biura podatkowego, mogą składać deklaracje podatkowe w formie papierowej. W innym przypadku zeznanie podatkowe powinno być przesłane przez Internet za pomocą formularza interaktywnego poprzez program e-Deklaracje. Formularz interaktywny zawiera algorytmy kontroli logicznej spójności wpisywanych wartości.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** W oparciu o PBSSP dane za poprzedni rok podatkowy przesyłane są z MF do GUS co roku (do końca października) w formie pliku tekstowego. Podlegają archiwizacji na serwerze Operacyjnej Bazy Mikrodanych (OBM), z którego następnie udostępniane są uprawnionym pracownikom GUS. Dostęp do bazy danych odbywa za pomocą programu MS SQL Server lub MS Excel.

**Wykaz tabel danych wejściowych:** Zbiory danych za każdy poszczególny rok podatkowy przechowywane są w pojedynczych tablicach.

## RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność danych:** Ze względu na zakres czasowy (od 2010 r.) i podmiotowy (prawie wszystkie podmioty gospodarcze działające w Polsce) mogą być wykorzystywane do szacowania przychodów i kosztów podmiotów, dla których nie ma bardziej precyzyjnych danych pochodzących z innych sprawozdań oraz badań statystycznych.



**Dokładność danych:** W przypadku podmiotów komercyjnych, działających dla osiągnięcia zysku, zeznania podatkowe cechują się dużą dokładnością, co wynika z faktu, że w zdecydowanej większości korzystają one z profesjonalnych usług księgowych i są zobowiązane do płacenia podatku dochodowego. Z tego względu administracja skarbowa przykłada wielu starań do kontroli ich sprawozdań. Poza tym zdecydowaną większość kosztów ponoszonych przez tego rodzaju podmioty stanowią koszty uzyskania przychodów, które należy wpisywać na deklaracjach podatkowych CIT-8. Niższą dokładnością cechują się sprawozdania organizacji pozarządowych i wyznaniowych nie działających w celu osiągnięcia zysku, które w większości zwolnione są z obowiązku płacenia podatku dochodowego od osób prawnych (jeśli cały uzyskany przychód wydany zostanie na działalność statutową mieszczącą się w sferze pożytku publicznego). Wynika to z faktu, że podmioty te bardzo często nie korzystają z profesjonalnych usług księgowych i są w mniejszym stopniu kontrolowane przez urzędy skarbowe.

#### **Błędy pomiaru:**

**Błędy kwestionariusza:** nie zidentyfikowano.

**Błędy respondenta:** na formularzach powinno deklarować się wartość wszystkich uzyskanych przychodów w danym roku podatkowym plus wartość otrzymanych darowizn rzeczowych i otrzymanych nieodpłatnie świadczeń, które też uważane są za przychód. Niektóre podmioty mogą popełniać błąd polegający na niewliczaniu wartości tych elementów do sumy wszystkich uzyskanych przychodów. Dodatkowo niektóre osoby sprawozdające się za podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które nie mają profesjonalnych kompetencji z zakresu księgowości, w ogóle nie wykazują żadnych uzyskanych przychodów na formularzu CIT-8, ponieważ mylnie zakładają, że skoro wszystkie ich przychody są zwolnione z podatku, to nie trzeba ich wykazywać. Błędne interpretacje mogą dotyczyć także zaklasyfikowania określonego rodzaju kosztów do kategorii kosztów uzyskania przychodów (zmniejszających podstawę opodatkowania), których definicja znajduje się w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.

**Błędy w metodzie zbierania danych:** nie zidentyfikowano.

#### **Błędy braku odpowiedzi:**

**Podmiotowy brak odpowiedzi:** w przypadku niektórych podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, całkowicie zwolnionych z płacenia podatku dochodowego, zdarza się, że osoby odpowiedzialne za sprawozdawczość w ogóle nie składają formularza CIT-8, ponieważ mylnie zakładają, że ten obowiązek ich nie dotyczy.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** może pojawić się na poziomie wpisywania kosztów uzyskania przychodów. Urzędy Skarbowe nie weryfikują deklaracji podatkowych podmiotów zwolnionych z obowiązku opłacania podatku dochodowego.

**Terminowość i punktualność danych:** Dane z MF w oparciu o PBSSP dostarczane są terminowo do końca października każdego roku za poprzedni rok podatkowy.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Dostęp do danych jest zastrzeżony tylko dla osób, które na mocy zapisów w PBSSP pracują przy badaniach, na potrzeby których dane są dostarczane z MF. Zbiory danych CIT cechują się łatwością w przekształcaniu i analizie z wyjątkiem podmiotów, w stosunku do których występują powtarzające się rekordy w zbiorze danych.

#### **Porównywalność:**



**Porównywalność czasowa danych:** zbiory danych CIT-8 są przekazywane do GUS w takiej samej strukturze od 2010 r.

**Porównywalność przestrzenna danych:** ten sam wzór formularza podatkowego CIT-8 oraz te same reguły jego wypełniania obowiązują na terenie całego kraju. Uwzględnienie w bazie identyfikatorów TERYT pozwala na analizy przestrzenne.

**Spójność:** Ze względu na fakt, że do wartości przychodów wykazywanych na deklaracji CIT-8 należy także wliczyć wartość darów rzeczowych otrzymanych w danym roku podatkowym, deklarowana wartość przychodów może się różnić od wartości przychodów deklarowanych na innych sprawozdaniach i w badaniach statystycznych, w których zbiera się informacje tylko i wyłącznie o przychodach pieniężnych. Podobny brak spójności może wystąpić w przypadku porównywania wartości kosztów. Koszty deklarowane na deklaracji podatkowej CIT-8 są kosztami uzyskania przychodów, czyli nie stanowią sumy wszystkich kosztów poniesionych w danym roku podatkowym, jeśli koszty danego podmiotu w całości nie mieszczą się w definicji kosztów uzyskania przychodów.

#### PODSUMOWANIE

**Ogólna ocena:** Z uwagi na fakt, że deklaracje CIT-8 zawierają informacje o przychodach podawanych wraz z wartością otrzymanych darów rzeczowych, a wpisywane koszty są kosztami uzyskania przychodów, co nie zawsze stanowi rzeczywistą ich sumę, dane CIT-8 (w stosunku do części podmiotów) nie są zbyt precyzyjnym źródłem informacji.

**Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** W celu uniknięcia błędów dotyczących merytorycznej interpretacji danych należałoby do zbiorów CIT dołączać pola z informacjami:

- za jaki okres podatkowy pochodzą kwoty przychodów i kosztów przedstawione w danym rekordzie w zbiorze danych,
- czy dany rekord w zbiorze danych jest pierwotną deklaracją podatkową, czy korektą do uprzednio złożonej deklaracji podatkowej.

Źródło: opracowanie własne

#### Centralny Rejestr Płatników Składek oraz Centralny Rejestr Ubezpieczonych prowadzone przez ZUS

##### PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** ZUS – Dane o płatnikach składek oraz osobach ubezpieczonych

**Gestor:** ZUS

**Dostępne od roku:** 2012

**Jednostka obserwacji:** przedsiębiorstwa prywatne i państwowe, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, spółdzielnie będące płatnikami składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe oraz emerytalne i rentowe oraz wszystkie osoby ubezpieczone w ZUS.



### Stopień pokrycia:

Spółdzielnie	ZUS – występowanie w 2016 r. (%)
OGÓŁEM	75,7
spółdzielnie socjalne	66,3
spółdzielnie pracy	86,4
spółdzielnie inwalidów i niewidomych	98,0

**Okres referencyjny:** Dane przedstawiają stan rejestru ubezpieczonych ZUS za grudzień każdego roku.

### Zakres zmiennych:

- NIP – numer NIP płatnika składek,
- REGON – numer REGON płatnika składek,
- Data rozpoczęcia opłacania składek – data rozpoczęcia płacenia składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe oraz rentowe i emerytalne za daną osobę zatrudnioną przez danego płatnika składek. W tym kontekście można tę informację utożsamiać z datą rozpoczęcia pracy u danego pracodawcy przez danego pracownika, ale w przypadku zmiany rodzaju umowy z danym pracodawcą, umieszczona w tym polu data pokazuje nie początek rozpoczęcia pracy u danego pracodawcy, ale początek obowiązywania nowej umowy dotyczącej świadczenia składek u danego pracodawcy (datę przyznania nowego tytułu ubezpieczenia),
- Kod TERYT – kod TERYT płatnika składek,
- Rok urodzenia – rok urodzenia osoby ubezpieczonej,
- Płeć – płeć osoby ubezpieczonej,
- Kod tytułu ubezpieczenia – najważniejsza zmienna. To 6-cyfrowy kod, którego pierwsze cztery cyfry wskazują z jakiego tytułu za daną osobę są odprowadzane składki. Piąta cyfra w tym numerze oznacza nabycie prawa do pobierania renty lub emerytury. Natomiast szósta cyfra określa stopień niepełnosprawności [od 0 (brak niepełnosprawności) do 4],
- Miesięczny wymiar czasu pracy – zakres etatu zatrudnienia danej osoby; dotyczy to osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Zakres danych wpisywany jest w formacie 1/1 (cały etat), 1/2 (pół etatu), 1/4 (jedna czwarta etatu). Podobna notacja jest wprowadzona w przypadku niestandardowych wymiarów zatrudnienia,
- Rodzaj ubezpieczenia – wskazuje, czy za daną osobę opłacane są składki na ubezpieczenie zdrowotne, na ubezpieczenie emerytalno-rentowe lub na oba te rodzaje ubezpieczeń jednocześnie,
- Kod pracy – kod pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze,
- Kod świadczenia/przerwy – kod świadczenia lub przerwy w płaceniu składek ZUS,
- Ubezpieczenie rentowo-emerytalne podstawa – podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Podstawę wymiaru składki stanowi przychód pracownika,



- Ubezpieczenie chorobowe podstawa – podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe. Podstawę wymiaru składki stanowi przychód pracownika,
- Kod TERYT zamieszkania – kod TERYT miejsca zamieszkania osoby ubezpieczonej.

**Sposób zbierania danych:** Dane pochodzą z formularza papierowego lub z formularza elektronicznego, prowadzanego za pomocą programu PŁATNIK w postaci comiesięcznych raportów. Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778 z późn. zm.) płatnik składek jest zobowiązany do przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych w formie elektronicznej, jeśli odprowadza składki ubezpieczeniowe za więcej niż 5 osób.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** Dane na podstawie zapisów PBSSP przesyłane są przez ZUS do GUS (do końca stycznia) w formie plików tekstowych. Następnie pliki przekazywane są do Urzędu Statystycznego w Warszawie, gdzie przeprowadza się uzupełnianie brakujących numerów REGON i NIP (w oparciu o dane z BJS), a także łączenie otrzymanych danych w dwie tabele. Jedna z nich zawiera informacje zarówno o płatnikach składek, jak i o osobach prawnych oraz osobach, za które były przez nich odprowadzane składki ubezpieczeniowe. Z kolei druga tablica zawiera informacje o płatnikach, osobach fizycznych oraz osobach przez nich ubezpieczanych. W dalszej kolejności dane z Urzędu Statystycznego w Warszawie przekazywane są ponownie do CIS na serwer OBM.

**Wykaz tabel danych wejściowych:** Zbiory danych za każdy poszczególny rok przechowywane są w dwóch tablicach. Jedna z nich zawiera informacje zarówno o płatnikach składek, jak i o osobach prawnych oraz osobach, za które były odprowadzane składki ubezpieczeniowe. Druga zawiera informacje o płatnikach, osobach fizycznych oraz osobach przez nich ubezpieczanych.

## RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność:** Dane mogą dobrze służyć do szacowania poziomu zatrudnienia i jego charakterystyki oraz, ze względu na stały i systematyczny sposób przekazywania danych do GUS, do budowania szeregów czasowych pokazujących zmiany poziomu zatrudnienia pomiędzy latami.

**Dokładność danych:** Zbiór ZUS jest zbiorem danych jednostkowych. Znajdują się w nim informacje o wszystkich płatnikach składek oraz o wszystkich osobach, za które za grudzień były odprowadzane składki na ubezpieczenie zdrowotne lub/i emerytalne. Nie znajdują się tu informacje o osobach zatrudnionych, za które nie trzeba odprowadzać żadnych składek do ZUS.

### **Błędy pomiaru:**

**Błędy kwestionariusza:** nie zidentyfikowano.

**Błędy respondenta:** mogą pojawić się błędy popełniane przez osoby wprowadzające dane do programu PŁANTIK lub sprawozdające się do ZUS na formularzach papierowych. Błędy najczęściej dotyczą: wpisywania nieprawidłowego wymiaru czasu pracy (etatu), podawania danych identyfikacyjnych (REGON, NIP, PESEL) niezgodnych z danymi w dokumentach zgłoszeniowych, stosowania nieprawidłowych kodów tytułu ubezpieczenia, podawania nieprawidłowej kwoty podstawy składek, nieskładania zerowej deklaracji rozliczeniowej za osobę, która w danym miesiącu nie pobierała żadnego wynagrodzenia u płatnika.

**Błędy w metodzie zbierania danych:** nie zidentyfikowano.

### **Błędy braku odpowiedzi:**



**Podmiotowy brak odpowiedzi:** nie został zidentyfikowany. W zbiorze danych znajdują się informacje za wszystkie podmioty, za które został złożony i prawidłowo wypełniony raport miesięczny za grudzień danego roku.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** brak informacji o niektórych osobach zatrudnionych na podstawie umów, za które nie trzeba odprowadzać składek do ZUS. Do tej kategorii zaliczają się uczniowie, studenci i doktoranci. Brak dostatecznej kontroli nad regułami wprowadzania wymiaru czasu pracy osoby ubezpieczonej.

**Terminowość i punktualność danych:** Zbiory danych dostarczane są do GUS zgodnie z PBSSP terminowo, do końca lutego każdego roku za grudzień roku poprzedniego.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Dostęp do danych jest zastrzeżony tylko dla osób, które na mocy zapisów w PBSSP pracują przy badaniach, na potrzeby których dane są dostarczane. Dane przed analizą właściwą wymagają agregacji na poziomie płatnika składek.

#### **Porównywalność:**

**Porównywalność czasowa danych:** dane ZUS przekazywane do GUS, przetworzone i przygotowane do analizy, są dostępne od 2012 r. Zakres zmiennych dostarczanych przez ZUS do GUS nie zmienił się.

**Porównywalność przestrzenna danych:** Te same reguły przekazywania raportów do ZUS za pomocą programu PŁATNIK obowiązują na terenie całego kraju wszystkich płatników składek ubezpieczeniowych. Zbiór danych zawiera kod TERYT płatników składek oraz adresy zamieszkania osób ubezpieczonych.

**Spójność:** Dane z ZUS przedstawiają stan za miesiąc, a nie za rok. Dodatkowo w rejestrze ZUS nie ma informacji o osobach, za które nie trzeba odprowadzać składek do ZUS. Z przywołanych przyczyn informacje z tego źródła mogą nie być spójne z wynikami innych badań statystycznych dotyczących zatrudnienia.

## **PODSUMOWANIE**

**Ogólna ocena:** Dane mogą dobrze służyć do szacowania poziomu zatrudnienia i jego charakterystyki oraz, ze względu na stały i systematyczny sposób przekazywania danych do GUS, do budowania szeregów czasowych pokazujących zmiany poziomu zatrudnienia pomiędzy latami.

**Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** Należałoby zwrócić się do ZUS z prośbą:

- o położenie większego nacisku na kontrolę danych wprowadzanych do programu PŁATNIK w zakresie etatu osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Część informacji wprowadzana jest w formie niestandardowej, stwarzającej wątpliwości interpretacyjne podczas analizy,
- o wprowadzenie rubryki (do zbioru przekazywanemu do GUS) informującej o przekroczeniu przez danego płatnika 30-krotności podstawy wymiaru składek, co przyczyni się do polepszenia jakości oszacowań poziomu płac.

Źródło: opracowanie własne

## PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** Centralny System Teleinformatyczny SL2014

**Gestor:** MR

**Dostępne od roku:** Od 2015 r. informacje gromadzone są w Centralnym Systemie Teleinformatycznym SL2014, stanowiącym zmodernizowaną wersję SIMIK. Modernizacja obejmowała m.in. rozbudowę i modyfikację istniejących modułów zgodnie z wymogami na nowy okres programowania. Do 2015 r. funkcję SL2014 pełnił Krajowy System Informatyczny SIMIK 07-13 gromadzący podstawowe dane dotyczące programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej na lata 2007-2013.

**Jednostka obserwacji:** Beneficjenci projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych finansowanych z Funduszy Europejskich, w tym w ramach regionalnych programów operacyjnych (RPO).

**Stopień pokrycia:** Według stanu na dzień 31.12.2016 r. w systemie SL2014 zidentyfikowano dane o 28 projektach realizowanych przez 20 spółdzielni, w tym: 3 spółdzielnie pracy, 12 spółdzielni socjalnych oraz 3 spółdzielnie inwalidów i niewidomych. Wśród odbiorców wsparcia z EFS (uczestników instytucjonalnych) zidentyfikowano natomiast 309 spółdzielni socjalnych, 1 spółdzielnię pracy oraz 5 spółdzielni inwalidów i niewidomych.

**Okres referencyjny:** Dane w systemie są wprowadzane na bieżąco zgodnie z wytycznymi w zakresie warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2014-2020. GUS otrzymuje dane roczne.

**Zakres zmiennych:** Pozyskane dane z SL2014, od początku okresu programowania 2014-2020, według stanu na 31.12.2016 r. pochodzą ze wszystkich programów operacyjnych, w tym RPO i obejmują:

- podstawowe informacje o projektach realizowanych przez wybrane grupy beneficjentów<sup>32</sup>, m.in. numer umowy, nazwa, forma prawna, NIP i REGON beneficjenta,
- dane o wskaźnikach w projektach realizowanych w ramach PI og(v) Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia, w tym sześciu wskaźnikach kluczowych,
- dane o personelu projektów, w tym stanowisko, forma zaangażowania, wymiar czasu pracy, okres zaangażowania,
- dane o ostatecznych odbiorcach projektów – uczestnikach indywidualnych, m.in.: rodzaj uczestnika, płeć, wiek, wykształcenie, status osoby na rynku pracy w chwili przystąpienia do projektu, w tym wykonywany zawód, rodzaj przyznanego wsparcia, kwota środków przyznaných na założenie działalności gospodarczej,
- dane o ostatecznych odbiorcach projektów – uczestnikach instytucjonalnych, m.in. nazwa i NIP instytucji, typ instytucji, adres, rodzaj przyznanego wsparcia.

---

<sup>32</sup> Fundacje, Kościół Katolicki, pozostałe kościoły albo związki wyznaniowe, inne organizacje społeczne lub zawodowe, spółdzielnie, stowarzyszenia, związki stowarzyszeń.



**Sposób zbierania danych:** Dane dotyczące projektów gromadzone są w Centralnym Systemie Teleinformatycznym SL2014 (wcześniej SIMIK 2007-2013), którego zadaniem jest wsparcie realizacji programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020. System SL2014 dostępny jest pod adresem: <https://sl2014.gov.pl>. Zgodnie z informacjami prezentowanymi na stronie internetowej MR System spełnia wymogi UE stawiane systemom teleinformatycznym, w tym wymogi dotyczące ułatwienia beneficjentom wymiany informacji z właściwymi instytucjami.

SL2014 służy m.in do:

- obsługi projektów od momentu podpisania umowy o dofinansowanie w ramach:
  - krajowych programów operacyjnych,
  - programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, dla których Instytucja Zarządzająca została ustanowiona na terytorium Polski,
  - regionalnych programów operacyjnych – w zależności od decyzji Instytucji Zarządzającej danym programem;
- gromadzenia danych dotyczących realizacji programów operacyjnych;
- sprawdzenia, czy wydatki poniesione przez beneficjentów są prawidłowe i zgodne z prawem krajowym i unijnym.

Najistotniejszą aplikacją dla beneficjentów, wchodzącą w skład SL2014, jest *Aplikacja obsługi wniosków o płatność*, stanowiąca część aplikacji głównej systemu. Umożliwia dostęp do informacji o realizowanych projektach, składanie wniosków o płatność drogą elektroniczną oraz komunikowanie się z instytucją udzielającą wsparcia.

Beneficjenci uzyskują dostęp do systemu w momencie rejestracji ich umowy/decyzji o dofinansowaniu w systemie przez instytucję udzielającą wsparcia. Zawarta umowa o dofinansowanie zobowiązuje beneficjenta, aby w ramach procesu rozliczania realizowanego projektu wykorzystywał SL2014. Dzięki systemowi może on m.in. składać wnioski o płatność, prowadzić korespondencję z instytucją odpowiedzialną za ich weryfikację czy przekazywać dane niezbędne do realizacji projektu.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** Wybrane dane jednostkowe o beneficjentach pozyskiwane są na podstawie PBSSP. Pozostałe dane o wskaźnikach i odbiorcach instytucjonalnych i indywidualnych wsparcia pozyskane dodatkowo od gestora danych.

#### **Wykaz tabel danych wejściowych:**

##### **Zakres zmiennych pozyskiwanych w oparciu o PBSSP:**

- Status,
- Nazwa wnioskodawcy,
- Tytuł projektu,
- Okres realizacji od (RRRR-MM-DD)
- Okres realizacji do (RRRR-MM-DD)
- Cały Kraj,
- Województwo,
- Powiat,
- Gmina (nazwa gminy miejska, wiejska),
- Nazwa instytucji,
- Oś priorytetowa,





- Działanie,
- REGON wnioskodawcy (9 lub 14 cyfr),
- NIP wnioskodawcy (10 cyfr),
- Forma prawna,
- Ulica,
- Nr budynku;
- Nr lokalu;
- Kod pocztowy (XX-XXX),
- Miejscowość,
- Telefon,
- Adres email,
- Budżet,
- Koszty ogółem,
- Koszty ogółem – kwalifikowane,
- Wkład własny,
- Wkład własny – kwalifikowany.

***Dane pozyskane poza PBSSP:***

Projekty realizowane przez wybrane grupy beneficjentów:

- Program operacyjny – kod,
- Poddziałanie – kod,
- Numer umowy/decyzji/aneksu,
- Beneficjent Nazwa beneficjenta,
- Beneficjent forma prawna beneficjenta,
- Beneficjent NIP,
- Beneficjent REGON,
- Projekt partnerski,
- Beneficjent Partner Wiodący.

Wskaźniki w projektach realizowanych w ramach PI og(v) Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia:

- Program operacyjny – kod,
- Oś priorytetowa – kod,
- Oś priorytetowa – nazwa,
- Działanie – kod,
- Działanie – nazwa,
- Poddziałanie – kod,
- Poddziałanie – nazwa,
- Numer umowy/decyzji/aneksu,
- Beneficjent wiodący – nazwa,
- Beneficjent NIP,
- Beneficjent REGON,
- Nazwa wskaźnika,
- Jednostka miary,
- Wartość docelowa,



- Wartość osiągnięta od początku realizacji projektu.

Personel projektów:

- Projekt,
- Stanowisko,
- Forma zaangażowania,
- Wymiar czasu pracy: Wymiar etatu,
- Wymiar czasu pracy: Liczba godzin w miesiącu,
- Planowany okres zaangażowania od,
- Planowany okres zaangażowania do.

Zestawienie uczestników projektów (uczestnicy indywidualni):

- Numer umowy,
- Wniosek za okres,
- Rodzaj uczestnika,
- Nazwa instytucji,
- Płeć,
- Wiek w chwili przystąpienia do projektu,
- Wykształcenie,
- Województwo,
- Powiat,
- Gmina,
- Miejscowość,
- Obszar według stopnia urbanizacji,
- Data rozpoczęcia udziału w projekcie,
- Data zakończenia udziału w projekcie,
- Status osoby na rynku pracy w chwili przystąpienia do projektu, w tym wykonywany zawód,
- Zatrudniony w:
- Sytuacja (1) osoby w momencie zakończenia udziału w projekcie,
- Sytuacja (2) osoby w momencie zakończenia udziału w projekcie,
- Inne rezultaty dotyczące osób młodych (dotyczy IZM),
- Zakończenie udziału osoby w projekcie zgodnie z zaplanowaną dla niej ścieżką uczestnictwa,
- Rodzaj przyznanego wsparcia, w tym: data rozpoczęcia udziału we wsparciu, data zakończenia udziału we wsparciu,
- Data założenia działalności gospodarczej,
- Kwota środków przyznaných na założenie działalności gospodarczej,
- PKD założonej działalności gospodarczej,
- Osoba należąca do mniejszości narodowej lub etnicznej, migrant, osoba obcego pochodzenia,
- Osoba bezdomna lub dotknięta wykluczeniem z dostępu do mieszkań,
- Osoba z niepełnosprawnościami,
- Osoba przebywająca w gospodarstwie domowym bez osób pracujących w tym: w gospodarstwie domowym z dziećmi pozostającymi na utrzymaniu,
- Osoba żyjąca w gospodarstwie składającym się z jednej osoby dorosłej i dzieci pozostających na utrzymaniu,
- Osoba w innej niekorzystnej sytuacji społecznej (inne niż wymienione powyżej).

Dane o instytucjach objętych wsparciem (uczestnicy instytucjonalni):

- Numer wniosku o płatność Beneficjenta,
- Numer wersji,
- Kraj,
- Nazwa instytucji,
- NIP,
- Typ instytucji,
- Typ instytucji (w tym),
- Województwo,
- Powiat,
- Gmina,
- Miejscowość,
- Ulica,
- Nr budynku,
- Nr lokalu,
- Kod pocztowy,
- Nr budynku,
- Nr lokalu,
- Kod pocztowy,
- Obszar wg stopnia urbanizacji,
- Telefon kontaktowy,
- Adres e-mail,
- Data rozpoczęcia udziału w projekcie,
- Data zakończenia udziału w projekcie,
- Czy wsparciem zostali objęci pracownicy instytucji,
- Rodzaj przyznanego wsparcia,
- Rodzaj przyznanego wsparcia (w tym),
- Data rozpoczęcia udziału we wsparciu,
- Data zakończenia udziału we wsparciu.

#### RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność danych:** Dane są przydatne dla użytkowników krajowych, przede wszystkim użytkowników wewnętrznych, w tym statystyków prowadzących badania wtórne w obszarze gospodarki społecznej. Ze względu na obowiązek wykorzystania systemu SL2014 w procesie rozliczania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020 gromadzone dane cechuje wysoka jakość i kompletność. Dzięki temu mogą one zostać wykorzystane do konstrukcji wskaźników.

Po opracowaniu źródła przez statystykę publiczną głównych użytkowników stanowiąc będą:

- ministerstwa i urzędy centralne, wśród nich: MRPiPS, MR,
- urzędy terenowe (administracja rządowa i samorządowa), m.in. ROPS, PUP, OPS,
- placówki naukowe i edukacyjne, pracownicy naukowcy, studenci – prowadzący badania w obszarze polityki społecznej.

**Dokładność danych:** Dane gromadzone w SL2014 mają charakter pełny i dotyczą wszystkich beneficjentów realizujących projekty w ramach programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020. Obowiązek korzystania z systemu SL2014 w procesie rozliczania projektu zawarty jest w umowie o dofinansowanie.

#### **Błędy pomiaru:**

**Błędy kwestionariusza:** Ryzyko wystąpienia błędów kwestionariusza jest niewielkie ze względu na wieloetapową kontrolę danych wprowadzonych do SL2014. Poza kontrolą logiczno-rachunkową, istniejącą w systemie, dane weryfikowane są na poszczególnych etapach realizacji projektu przez różne podmioty, m.in. opiekuna projektu, audytorów wewnętrznych, a także kontrole zewnętrzne. Ze względu na ściśle określone zasady dotyczące kwalifikowalności wydatków, dane finansowe podlegają szczególnej kontroli.

**Błędy respondenta:** Ewentualne błędy wynikające np. z nieuważnego czytania objaśnień, niezrozumienia pytania, ominięcia pytania, braku wiedzy niezbędnej do poprawnego wypełnienia kwestionariusza weryfikowane są dzięki wieloetapowej kontroli danych wprowadzanych do SL2014. Wsparciem dla beneficjentów korzystających z SL2014 jest „Podręcznik beneficjenta” stanowiący instrukcję pracy w SL2014, której celem jest przybliżenie funkcjonalności systemu.

**Błędy w metodzie zbierania danych:** Nie zidentyfikowano błędów w metodzie pozyskiwania danych. Wykorzystanie elektronicznej formy przekazywania danych pozwala na ich sprawne gromadzenie, a zastosowana wieloetapowa metoda kontroli przekłada się na ich wysoką jakość.

#### **Błędy braku odpowiedzi:**

**Podmiotowy brak odpowiedzi:** nie zidentyfikowano. Gromadzone dane dotyczą wszystkich beneficjentów realizujących projekty w ramach programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** analiza zgromadzonych na podstawie sprawozdań danych pozwala stwierdzić ich wysoką kompletność. Wynika ona m.in. z zastosowanych kontroli logiczno-rachunkowych oraz szczegółowej kontroli realizowanej na kilku etapach.

**Terminowość i punktualność danych:** Dane z SL2014 przekazywane są w wybranym, wąskim zakresie na podstawie PBSSP. Zgodnie z PBSSP dane za 2016 r. miały zostać przekazane do 16 stycznia 2017 r. W tym terminie przekazano jednak niekompletne dane. Ostateczny, prawidłowy zbiór danych dostarczono w grudniu 2017 r. Dane z SL2014 dotyczące spółdzielni nie były dotychczas pozyskiwane na podstawie PBSSP, zatem nie ma możliwości oceny ich terminowości i punktualności. Na potrzeby realizacji pracy badawczej zawnioskowano do gestora o przekazanie danych zgodnie ze zgłoszonym zapotrzebowaniem. Zostały one przekazane w kilku etapach, co wynikało z konieczności kilkukrotnego uzupełniania brakujących informacji.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Zarówno na etapie pozyskiwania danych od gestora, jak i ich przetwarzania, zidentyfikowano szereg trudności. Istotnym problemem komplikującym proces przetwarzania danych są przede wszystkim ograniczone możliwości eksportu danych z systemu. Dostęp do danych wymaga przygotowania odpowiedniego zgłoszenia do jednostki odpowiedzialnej za przechowywanie danych. Zgłoszenie zawierać musi tzw. mapowanie danych analizy określające m.in. zakres danych do wygenerowania, przy czym istnieje szereg technicznych ograniczeń, które istotnie utrudniają ich eksport. Co więcej, nie wszystkie dane dostępne są w układzie przekrojowym (np. dla określonych poziomów wdrażania czy typów beneficjentów), w tym dane o ostatecznych odbiorach wsparcia (instytucjonalnych i indywidualnych). Jediną możliwością ich pozyskania jest utworzenie raportu

dla pojedynczego projektu, co istotnie zwiększa czasochłonność przetwarzania danych. Podsumowując, zarówno generowanie danych (przygotowywanie mapowania, testowanie warunków, przygotowanie kompletnego raportu), jak i ich przetwarzanie (w tym łączenie różnych obszernych zbiorów) są zadaniami skomplikowanymi i czasochłonnymi. Dodatkowo w systemie nie zawsze stosowane są słowniki, np. kluczowe wskaźniki są opisami słownymi, wprowadzanymi nie zawsze identycznie przez beneficjentów, co utrudnia ich identyfikację i analizę. Z kolei istniejące słowniki czasem posiadają nierozłączne kategorie, a są stosowane przy polach jednokrotnego wyboru (np. typ instytucji).

#### Porównywalność:

**Porównywalność czasowa danych:** Dane o projektach współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020 gromadzone są w Centralnym Systemie Teleinformatycznym SL2014 od 2015 r. Dane w zakresie podstawowych informacji o projekcie, wskaźnikach projektowych, personelu i uczestnikach (instytucjonalnych i indywidualnych) pozyskane zostały według stanu na 31.12.2016 r., zatem nie ma możliwości porównywania ich w czasie. Ze względu na złożoną i czasochłonną procedurę eksportowania danych z systemu, dane w tak szerokim zakresie za wcześniejsze lata nie były pozyskiwane.

Przed 2015 r. do obsługi projektów wykorzystywany był System Teleinformatyczny SIMIK 07-13. Na potrzeby realizacji pracy badawczej pozyskane zostały dane dla wybranych typów spółdzielni zarówno z SIMIK 07-13, jak i SL2014, jednak w znacznie węższym zakresie obejmującym wyłącznie podstawowe dane o projektach (np. wartość projektu, okres realizacji). Zakres pozyskanych danych jest zbliżony do zakresu danych pozyskiwanych dotychczas na podstawie PBSSP dla wybranych typów beneficjentów, jednak nie dla spółdzielni. W tym wąskim zakresie istnieje możliwość porównywania danych o projektach realizowanych od 2007 r.

**Porównywalność przestrzenna danych:** Istnieje możliwość geograficznego porównywania danych po uprzednim ich przetworzeniu, tj. połączeniu danych za pomocą NIP beneficjenta z danymi z BJS – w celu pozyskania dodatkowych informacji (gmina, powiat, województwo). Najniższym możliwym poziomem terytorialnej prezentacji danych jest gmina. Należy zwrócić uwagę, że zbiór danych nie zawiera kodów z rejestru TERYT.

**Spójność:** Pozyskane dane pochodzą z pojedynczego źródła, zatem mogą podlegać integracji na różnych płaszczyznach, a podstawowe wyniki mogą podlegać wielu wiarygodnym kombinacjom w celu uzyskania wyników bardziej kompleksowych. Dane o wartości projektów mogą być porównywane z danymi pochodzącymi z systemu SHRIMP, gromadzone w oparciu o *Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej*, obejmującego wszystkich przedsiębiorców będących beneficjentami pomocy publicznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne korzystające ze wsparcia środków publicznych.

#### PODSUMOWANIE

**Ogólna ocena:** Ze względu na szeroki zakres danych gromadzonych w systemie SL2014 źródło to dostarcza cennych informacji o wykorzystaniu funduszy europejskich w ramach realizowanych projektów, w tym o wsparciu kierowanym do sektora spółdzielczego. Analiza przekazanych danych pozwala stwierdzić, że są to dane wysokiej jakości, jednak ograniczona funkcjonalność systemu SL2014 rzutuje na ich dostępność. Proces przetwarzania danych i dostosowania ich na potrzeby pracy badawczej jest pracochłonny i długotrwały. Ze względu jednak na wysoką jakość oraz kompletność danych rekomenduje się wykorzystanie źródła w dalszych pracach nad projektem, w tym na potrzeby konstrukcji wskaźników.

**Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** Ze względu na wysoką jakość danych i ich użyteczność rekomenduje się odpowiednią modyfikację systemu SL2014 w celu usprawnienia procesu



eksportowania danych. Skomplikowany i czasochłonny proces generowania danych na zewnątrz systemu stanowi istotne utrudnienie dla ich przetwarzania i opracowywania. Osobną kwestię stanowią słowniki stosowane w systemie SL2014. W module dotyczącym *uczestników biorących udział w projektach realizowanych w ramach EFS* gromadzone są dane o instytucjach, które otrzymują wsparcie w ramach EFS. Użytkownik systemu określa typ instytucji, której udzielono wsparcia. Wybór rodzaju podmiotu objętego wsparciem z dostępnej kafeterii może rodzić problemy, gdyż kategorie podmiotów nie są rozłączne. Wśród typów instytucji objętych wsparciem pojawia się m.in. „podmiot ekonomii społecznej”, „organizacja pozarządowa”, „ośrodek wsparcia ekonomii społecznej”. Dla użytkownika SL2014 może nie być jasne, do jakiej kategorii przyporządkować wspierany podmiot. Co więcej, uszczegółowienie kategorii „podmiot ekonomii społecznej” również budzi wątpliwość.

Usprawnienia powodowałyby również m.in.:

- wdrożenie słowników w zakresie wskaźników kluczowych w projektach,
- umożliwienie generowania horyzontalnych raportów w zakresie uczestników indywidualnych i instytucjonalnych,
- uczynienie obowiązkowym wypełnienie pola *rodzaj przyznanego wsparcia (w tym)* w zakresie odbiorców instytucjonalnych.

Źródło: opracowanie własne

## Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej (SHRIMP)

### PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej (SHRIMP)

**Gestor:** UOKiK

**Dostępne od roku:** 2004 r. – wejście w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362). Od 2009 r. przy pomocy aplikacji internetowej SHRIMP.

**Jednostka obserwacji:** Każdy przedsiębiorca będący beneficjentem pomocy publicznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne korzystające ze wsparcia środków publicznych (np. z systemu wsparcia OWES – dotacje, wsparcie pomostowe, subsydiowane zatrudnienie itp.).

Obowiązek przystąpienia do aplikacji SHRIMP obejmuje wszystkie podmioty udzielające pomocy publicznej oraz takie, które z racji swoich kompetencji potencjalnie mogą udzielać pomocy. Wynika to z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie przekazywania sprawozdań o udzielonej pomocy publicznej i informacji o nieudzieleniu takiej pomocy z wykorzystaniem aplikacji SHRIMP (Dz. U. z 2014 r. poz. 59, z późn. zm.). Wszystkie podmioty udzielające pomocy, sprawozdają pomoc publiczną oraz pomoc de minimis w sposób ciągły, zgodnie z zasadami i terminami określonymi w rozporządzeniu z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie sprawozdań o udzielonej pomocy publicznej, informacji o nieudzieleniu tej pomocy oraz sprawozdań o zaległościach przedsiębiorców we wpłatach świadczeń należnych na rzecz finansów publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1871 z późn. zm.).

**Stoień pokrycia:**



W zbiorze podmiotów korzystających z pomocy publicznej znajduje się ogółem około 4,2% działających spółdzielni z typów objętych pracą badawczą, w tym:

- 83% spółdzielni inwalidów i niewidomych,
- 44% spółdzielni socjalnych,
- 25% spółdzielni pracy.

**Okres referencyjny:** Dane w systemie wprowadzane są na bieżąco zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie przekazywania sprawozdań o udzielonej pomocy publicznej i informacji o nieudzieleniu takiej pomocy z wykorzystaniem aplikacji SHRiMP (Dz. U. z 2014 r., poz. 59 z późn. zm.). W związku z tym, że w latach 2004–2009 wypełniano formularz sprawozdawczy o udzielonej pomocy publicznej w formacie Excel, dane te zostały zaimportowane i są dostępne w aplikacji SHRiMP.

#### Zakres zmiennych:

W bazie danych pozyskanej z systemu SHRiMP znajdują się następujące zmienne:

- NIP beneficjenta,
- Pełna nazwa beneficjenta,
- Klasa PKD,
- Dzień udzielenia pomocy,
- NIP podmiotu udzielającego pomocy,
- Nazwa podmiotu udzielającego pomocy,
- Podstawa prawna udzielenia pomocy,
- Numer programu pomocowego/pomocy indywidualnej,
- Forma pomocy (np. dotacja, refundacja, ulga podatkowa),
- Wartość otrzymanej pomocy:
  - wartość nominalna pomocy (jako całkowita wielkość środków finansowych będących podstawą do obliczania wielkości udzielonej pomocy, np. kwota udzielonej pożyczki lub kwota odroczonego podatku),
  - wartość brutto (jako ekwiwalent dotacji brutto obliczony zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach (Dz. U. z 2004 r., nr 194, poz. 1983, z późn. zm.),
  - Przeznaczenie pomocy – kod wskazujący przeznaczenie otrzymanej pomocy według tabeli w instrukcji,
- Źródło pochodzenia środków pomocy.

**Sposób zbierania danych:** Dane gromadzone są w aplikacji SHRiMP. Istnieje możliwość generowania raportów według NIP przedsiębiorcy i według NIP podmiotu udzielającego pomocy. W latach 2004–2009 wypełniany był formularz sprawozdawczy w formacie Excel zawierający analogiczne pola do wypełnienia co formularz w aplikacji SHRiMP. Każdy przypadek udzielenia pomocy publicznej należy wprowadzić do systemu (przesłać do UOKiK) w ciągu 7 dni od daty udzielenia pomocy. Wszelkie korekty i uzupełnienia,



dotyczące także lat ubiegłych wprowadza się za pośrednictwem aplikacji SHRIMP w terminie 7 dni od daty kiedy powstała wiedza o konieczności wprowadzenia takiej korekty.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** Dane zostały pozyskane z UOKiK na podstawie wniosku o udostępnienie danych skierowanego do gestora. Pozyskane dane dotyczą pomocy udzielonej spółdzielniom w 2016 r. W związku z tym, że w bazie SHRIMP nie ma przechowywanych cech, na podstawie których można wybrać całą populację spółdzielni korzystających z pomocy publicznej, w celu wyboru spółdzielni należy skorzystać z bazy danych zawierających informacje o działających spółdzielniach. Obie bazy należy połączyć ze sobą używając jako identyfikatora numeru NIP. Powoduje to, że jakość danych dotyczących spółdzielni z systemu SHRIMP uzależniona jest od jakości posiadanej bazy działających spółdzielni.

**Wykaz tabel danych wejściowych:** Dane wejściowe zgromadzone są w jednej tabeli. Tablica zawiera kolumnę z unikalnym identyfikatorem beneficjenta pomocy publicznej – numerem NIP. Beneficjent pomocy może wielokrotnie występować w zbiorze zależnie od tego, ile razy w danym roku została udzielona mu pomoc publiczna.

## RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność danych:** Dane gromadzone w systemie SHRIMP zasilają uruchomiony przez UOKiK System Udostępniania Danych o Pomocy (SUDOP). Jest to wyszukiwarka pomocy publicznej otrzymanej przez danego beneficjenta. System SUDOP pozwala wyszukać beneficjentów danego środka pomocowego oraz realizowane w Polsce środki pomocowe. Zapewnia to wywiązanie się przez Polskę z obowiązków dot. przejrzystości wprowadzonych w rozporządzeniu KE nr 651/2014.

**Dokładność danych:** Dane wprowadzane są na bieżąco zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie przekazywania sprawozdań o udzielonej pomocy publicznej i informacji o nieudzieleniu takiej pomocy z wykorzystaniem aplikacji SHRIMP. Wszystkie dane pochodzą ze sprawozdań podmiotów udzielających pomocy publicznej, zgromadzonych w bazie SHRIMP. Mogą one ulegać zmianom ze względu na możliwość korygowania ich przez podmioty udzielające pomocy, które mają obowiązek na bieżąco aktualizować wysokość realnie przekazanego wsparcia w stosunku do zaplanowanego. W zbiorze występują ujemne wartości pomocy, które oznaczają korekty wartości pomocy udzielonej przez organy skarbowe. Ujemne wartości dotyczą wyłącznie podmiotów administracji skarbowej. Korekty świadczeń wprowadzane są w ciągu 7 dni od wydania decyzji. Ze względu na długość postępowania, mogą wystąpić sytuacje, że wprowadzona korekta dotyczy świadczenia udzielonego w innym roku sprawozdawczym.

### Błędy pomiaru:

**Błędy kwestionariusza:** nie występują lub ich ryzyko jest bardzo niewielkie. Kwestionariusz w aplikacji SHRIMP posiada wbudowane walidacje, np. numer programu pomocowego musi być wypełniony na podstawie wykazu programów umieszczonych na stronie [www.uokik.gov.pl](http://www.uokik.gov.pl), podstawa prawna musi być zgodna z listą kodów z rozporządzenia, forma pomocy wpisana według listy kodów zgodnej z rozporządzeniem. Określone są formaty wprowadzania, np. daty, kodu PKD, sprawdzany jest NIP beneficjenta według sposobu tworzenia NIP (funkcja weryfikacji nie sprawdza, czy wpisany NIP faktycznie należy do beneficjenta). Dodatkowo UOKiK przygotował i cały czas rozwija szczegółową „Instrukcję użytkownika aplikacji SHRIMP”, która wraz ze stopniowym rozwojem systemu także ulega zmianom. Zaleca się, aby korzystać z najnowszej wersji instrukcji pobranej ze strony:

[https://uokik.gov.pl/sporzadzanie\\_sprawozdan\\_z\\_wykorzystaniem\\_aplikacji\\_shrimp.php](https://uokik.gov.pl/sporzadzanie_sprawozdan_z_wykorzystaniem_aplikacji_shrimp.php)



**Błędy respondenta:** Dane pochodzą z bazy SHRIMP, czyli ze sprawozdań podmiotów udzielających pomocy. Niestety rzetelność i dokładność tych podmiotów przy sprawozdawaniu bywa różna. W związku z tym cały czas, pomimo działań weryfikacyjnych zarówno automatycznych, jak i dokonywanych przez pracowników Wieloosobowego Stanowiska ds. Sprawozdawczości Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK, pojawiają się błędy w sprawozdaniach, takie jak: braki danych, powtórzenia przypadków, nieprawidłowy NIP, nieprawidłowa nazwa beneficjenta, niewłaściwa podstawa prawna.

**Błędy w metodzie zbierania danych:** Wartość każdej udzielonej pomocy de minimis (brutto Euro) dla danego beneficjenta jest dodawana do wartości pomocy ze wszystkich przypadków udzielenia pomocy danemu beneficjentowi w okresie ostatnich 3 lat. Suma ta jest liczona dla wszystkich przypadków pomocy, bez względu na to jaki podmiot tej pomocy udzielił. Jeśli wartość przekracza dopuszczalne limity system pokazuje komunikat o błędzie.

**Błędy pomiaru:** nie występują lub ich ryzyko jest bardzo niewielkie. Obliczanie wartości Euro w systemie odbywa się w sposób automatyczny i następuje podczas weryfikacji i przesłania sprawozdania do UOKiK. Kurs Euro to średni kurs tej waluty według NBP. Opublikowanie tego kursu następuje każdego dnia roboczego po godz. 12.00, a import kursu do systemu SHRIMP następuje o godz. 13.00. Stąd też zaleca się, aby sprawozdania wysyłać do UOKiK najwcześniej po godz. 13.15 w dniu udzielenia pomocy lub później w terminie do 7 dni.

**Błędy przetwarzania:** System SHRIMP nie przewiduje automatycznej podmiany danych. Jeśli chce się wprowadzić dane, które zostały już przesłane do systemu, to wcześniej należy je usunąć. W przeciwnym wypadku nastąpi zdublowanie danych.

#### **Błędy braku odpowiedzi:**

**Podmiotowy brak odpowiedzi:** nie stwierdzono. Dane powinny być przekazywane przez wszystkie podmioty udzielające pomocy publicznej na podstawie obowiązku składania sprawozdań.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** nie występuje. System wymusza wypełnienie wszystkich pól.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Dane pozyskane z UOKiK na podstawie wniosku o udostępnienie danych skierowanego do gestora. Poszczególne kolumny tabeli jednoznacznie i jasno opisane, jednak do prawidłowej i szczegółowej interpretacji danych niezbędna jest znajomość aktów prawnych regulujących udzielanie pomocy publicznej. Do analizy zbioru potrzebne są dodatkowe zbiory zawierające wykaz i rodzaj działających spółdzielni.

#### **Porównywalność:**

**Porównywalność czasowa danych:** Biorąc pod uwagę, że podmioty w ciągu roku na bieżąco przekazują dane o udzielonej pomocy publicznej oraz korygują informacje o już udzielonych świadczeniach, należy porównywać wyłącznie dane roczne, tj. po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Na przestrzeni lat formularz co do zakresu merytorycznego nie zmieniał się, aktualizowane były natomiast słowniki programów pomocowych, kody pomocy i poszczególne walidacje sprawdzające. Porównując dane należy wziąć pod uwagę zmieniające się programy pomocowe – podstawy przyznania pomocy, które nierzadko określały także rodzaj pomocy i jej cel. Dane dostępne są od 2004 r., jednak w związku z tym, że procedury przyznawania pomocy publicznej dopiero się tworzyły, zarówno beneficjenci, jak i podmioty udzielające pomocy popełniały dużo błędów. Stąd można przypuszczać, że jakość danych przed wprowadzeniem systemu SHRIMP (do 2009 r.) jest niższa.

**Porównywalność przestrzenna danych:** Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej zobowiązane są składać wszystkie podmioty udzielające pomocy w kraju. Dane pozyskane bezpośrednio z systemu SHRIMP nie zawierają danych pozwalających przyporządkować podmiot do danej jednostki podziału terytorialnego. Aby uzyskać informacje o rozmieszczeniu przestrzennym wspartych pomocą publiczną spółdzielni, należy dokonać parowania zbioru z BJS (po numerze NIP) zawierającą informacje o lokalizacji poszczególnych podmiotów zakodowane według TERYT.

**Spójność:** Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej zawiera informacje na temat wysokości przekazanych/uzyskanych środków finansowych. Dane mogą stanowić uzupełnienie informacji pozyskiwanych ze sprawozdań finansowych, zarówno od beneficjentów pomocy publicznej, jak i podmiotów udzielających pomocy publicznej. W zbiorze danych pozyskanym z systemu SHRIMP nie stosuje się słowników TERYT oraz identyfikatora REGON. Podstawowym identyfikatorem jest numer NIP.

**Koszty i obciążenie respondentów:** Brak informacji, ponieważ nie jest prowadzone badanie obciążenia respondentów.

#### PODSUMOWANIE

**Ogólna ocena:** Sprawozdanie o udzielonej pomocy publicznej (SHRIMP) dostarcza istotnych informacji na temat funkcjonowania spółdzielni w Polsce oraz zaangażowaniu i roli instytucji publicznych w kreowaniu i wspieraniu rozwoju spółdzielczości. Dane o udzielonej pomocy publicznej z systemu SHRIMP można uznać za rzetelne i wiarygodne źródło informacji. Pozyskany zbiór rekomendowany jest do wykorzystania w dalszych etapach pracy badawczej.

**Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** Należy rozważyć wprowadzenie badania obciążenia respondentów.

Źródło: opracowanie własne

### SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw

#### PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw

**Gestor:** GUS

**Dostępne od roku:** 1995 (od roku 1990 prowadzone było badanie DG-3, które zostało przekształcone w SP-3)

**Jednostka obserwacji:** Podmioty prowadzące działalność w formie spółek handlowych (osobowych i kapitałowych), spółek cywilnych, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, oddziałów przedsiębiorców zagranicznych oraz osoby fizyczne, w których liczba pracujących wynosi do 9 osób – prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD do sekcji: A (działy 02 i 03), B-I, J (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), K (działy 64 i 66), L-N, P (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego), Q (z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej), R (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), S (działy 95 i 96); badaniem nie są objęte państwowe jednostki organizacyjne.

**Stopień pokrycia:**

W zbiorze danych znajduje się ogółem 10,6% działających spółdzielni objętych analizą w ramach pracy badawczej, w tym:

- 15,7% spółdzielni socjalnych,
- 5,5% spółdzielni pracy,
- 0,6% spółdzielni inwalidów i niewidomych.

**Okres referencyjny:** Raz w roku

**Zakres zmiennych:**

- Pracujący i wynagrodzenia,
- Wartość brutto środków trwałych i nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych,
- Podatek dochodowy i VAT,
- Przychody i koszty z całokształtu działalności,
- Informacje specjalistyczne dla jednostek handlowych, transportowych i z zakresu ochrony zdrowia,
- „Panelowe badanie przedsiębiorstw”, liczba miejsc prowadzenia działalności, czynniki przedsiębiorczości, napotykanne trudności w prowadzeniu działalności.

**Sposób zbierania danych:** Sprawozdawczość statystyczna przekazywana elektronicznie przez PS GUS, dla podmiotów zatrudniających do 5 osób możliwość przekazania danych w formie papierowej.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** Dane pozyskiwane na formularzu SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Formularz składany elektronicznie przez PS GUS, a ewentualne wersje papierowe do Urzędu Statystycznego w Łodzi; badanie reprezentacyjne, obowiązkowe.

**Wykaz tabel danych wejściowych:** Dane z danego roku zgromadzone są w jednej tabeli. Tablica zawiera dane jednostkowe z numerem REGON oraz zmiennymi TERYT i pozostałymi danymi według działów formularza.

## RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność danych:** Wyniki badania są wykorzystywane na potrzeby rachunków narodowych i regionalnych rachunków narodowych, do opracowywania przez GUS informacji społeczno-gospodarczych, monitoringu sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Z danych korzystają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje UE i OECD. W niniejszej pracy dane ze sprawozdania SP-3 posłużyły głównie do obliczania wskaźników do analizy efektów ekonomicznych w spółdzielniach socjalnych, wśród których kompletność tego badania wyniosła około 16%.

**Dokładność danych:** Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw, realizowane na formularzu SP-3 – Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw, to badanie prowadzone przez GUS na podstawie PBSSP. Jest obowiązkowe, realizowane metodą reprezentacyjną, w formie elektronicznej. Badaniem objętych jest corocznie około 110 tysięcy jednostek dobieranych na podstawie losowania warstwowego (około 4% zbiorowości mikroprzedsiębiorstw). Zakres danych przekazywanych



przez jednostki na sprawozdaniu SP-3 zależy od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej oraz rodzaju stosowanej ewidencji księgowej. Wartość współczynnika zmienności dla estymatora głównej zmiennej „przychody” wynosi 0.021. Błąd nadmiernego pokrycia, kiedy w operacie znajdują się jednostki, które są poza zakresem badania szacuje się na >15%.

#### Błędy pomiaru:

**Błędy kwestionariusza** – nie występują. Formularz sprawozdania SP-3 jest spójny, posiada instrukcję wypełniania.

**Błędy respondenta** – nieistotne. Wysoki poziom kontroli formularza eliminuje błędy na etapie wypełniania. Pozyskany zbiór jest zatwierdzonym zbiorem krajowym ze sprawozdania SP-3. Ewentualne błędy respondenta zostały wyjaśnione i poprawione na etapie zbierania i przetwarzania danych przez służby statystyki publicznej.

**Błędy w metodzie zbierania danych** – nie występują lub ich ryzyko jest bardzo niewielkie.

**Błędy przetwarzania** – nie występują lub ich ryzyko jest bardzo niewielkie.

#### Błędy braku odpowiedzi:

**Podmiotowy brak odpowiedzi** – w badaniu waha się między 20% a 30%. Kompletność danych dla podmiotów posiadających formę prawną spółdzielni wynosi około 75%.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi** – nie występuje. Błędy zostały wyjaśnione na etapie zbierania i przetwarzania danych przez służby statystyki publicznej.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Zbiór danych jednostkowych udostępniony przez CIS. Tabelę z danymi za dany rok należy analizować wraz z odpowiednim formularzem sprawozdania SP-3, aby właściwie zasymbolizować kolumny tabeli. Należy szczególnie monitorować wszelkie zmiany w formularzu w każdej edycji badania, gdyż zmiana formularza zmienia strukturę tabeli danych.

#### Porównywalność:

**Porównywalność czasowa danych:** Od 2009 r. dane prezentowane są w układzie PKD 2007. Wprowadzone zmiany w klasyfikacji PKD 2007 w stosunku do klasyfikacji PKD 2004 wynikają przede wszystkim ze zmian zakresowych, polegających na wprowadzeniu nowych grupowań rodzajów działalności (uwzględnienie nowych, podział lub agregacja dotychczasowych), a także na przesunięciach rodzajów działalności pomiędzy poszczególnymi poziomami klasyfikacyjnymi. W związku z tym, że dane gromadzone są w ramach badania prowadzonego przez GUS, zapewniona jest pełna porównywalność czasowa podstawowych danych ze sprawozdania oraz naliczanych wskaźników. W formularzu za 2013 r. wprowadzono po raz pierwszy pole informujące o liczbie zatrudnionych osób na podstawie umowy o pracę otrzymujących wynagrodzenie brutto powyżej minimalnego wynagrodzenia. W formularzu za rok 2015 zrezygnowano ze zmiennej „wartość brutto zlikwidowanych środków trwałych”, a wprowadzono zmienną „wartość brutto zakupionego oprogramowania komputerowego”.

**Porównywalność przestrzenna danych:** Tablica z danymi ze sprawozdania SP-3 zawiera zmienną numer REGON oraz zmienną TERYT. Zapewnia to porównywalność przestrzenną danych na poziomie województw.

**Spójność:** W związku z tym, że dane gromadzone są w ramach badania prowadzonego przez GUS, zapewniona jest pełna spójność z innymi badaniami statystycznymi oraz rejestrami prowadzonymi przez służby statystyki publicznej.



**Koszty i obciążenie respondentów:** Łączny koszt realizacji badania na formularzu SP-3 w 2015 r., zgodnie z PBSSP, wyniósł 1569900 zł. Liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi, tzn. wypełnili i zatwierdzili sprawozdanie pozytywne wyniosła 73655 jednostek. Średni czas przygotowania danych przez respondenta wyniósł 69 minut, natomiast średni czas wypełnienia sprawozdania to 36 minut.

#### PODSUMOWANIE

**Ogólna ocena:** Ze względu na stopień pokrycia spółdzielni socjalnych, dane ze Sprawozdania o działalności gospodarczej przedsiębiorstw (SP-3) należy uznać za ważne źródło informacji dotyczącej sytuacji finansowej tych podmiotów. Sprawozdanie SP-3 dostarcza szczegółowych informacji o spółdzielniach socjalnych na temat: pracujących i wynagrodzenia, wartości brutto środków trwałych i nakładów na budowę, ulepszenia i zakupu środków trwałych, podatku dochodowego i VAT, przychodów i kosztów z całokształtu działalności, liczby miejsc prowadzenia działalności, czynników przedsiębiorczości, napotykanym trudności w prowadzeniu działalności.

- **Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** brak.

Źródło: opracowanie własne

### Roczna ankieta przedsiębiorstwa SP

#### PODSTAWOWE INFORMACJE O ANALIZOWANYM ŹRÓDLE

**Nazwa źródła:** Roczna ankieta przedsiębiorstwa SP

**Gestor:** GUS

**Dostępne od roku:** 1995

**Jednostka obserwacji:** Podmioty, w których liczba pracujących wynosi 10 osób i więcej, prowadzące działalność zaklasyfikowaną do sekcji PKD:

- A (dział 03), B-I, J (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), L-N, P (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego), Q (z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej), R (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), S (działy 95 i 96) – wypełniają wszystkie informacje.
- A dział 01 i 02 (z wyłączeniem osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), K (z wyłączeniem banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, towarzystw i funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw i funduszy emerytalnych) oraz państwowe jednostki organizacyjne z sekcji: A-N, P-S (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną) – wypełniają dane z zakresu bilansu i rachunku zysków i strat oraz środki trwałe, nakłady na środki trwałe.

**Stopień pokrycia:** W zbiorze znajduje się ogółem 29% działających spółdzielni z typów objętych pracą badawczą, w tym:

- 84% spółdzielni inwalidów i niewidomych,
- 49% spółdzielnie pracy,
- 5% spółdzielni socjalnych.

**Okres referencyjny:** Raz w roku

**Zakres zmiennych:**

- Podstawowe informacje o przedsiębiorstwie (sytuacja prawno-organizacyjna, data wystawienia pierwszej faktury, rok obrotowy, sposób powstania lub zmiany w przedsiębiorstwie, nakłady na działalność badawczo-rozwojową, rodzaje działalności przedsiębiorstwa),
- Bilans i rachunek zysków i strat,
- Wartość brutto środków trwałych oraz nakłady na ich budowę, zakup i ulepszenie,
- „Panelowe badanie przedsiębiorstw”.

**Sposób zbierania danych:** Sprawozdawczość statystyczna przekazywana elektronicznie przez PS GUS.

**Sposób pozyskania danych wejściowych:** Dane pozyskiwane na formularzu SP – Roczna ankieta przedsiębiorstwa. Formularz składany elektronicznie przez PS GUS, metoda pełna; obowiązkowe.

**Wykaz tabel danych wejściowych:** Dane z danego roku zgromadzone są w kilku tablicach – każdy dział sprawozdania SP to osobna tablica danych. Każda z tabel posiada numer REGON jednostki, dzięki czemu możliwe jest łączenie danych z poszczególnych tabel. Tabele zawierają dane jednostkowe. Do analizy danych ze sprawozdania SP należy pozyskać kartotekę badania za dany rok.

## RAPORT JAKOŚCI

**Przydatność danych:** Wyniki badania są wykorzystywane na potrzeby rachunków narodowych i regionalnych rachunków narodowych, do opracowywania przez GUS informacji społeczno-gospodarczych, monitoringu sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Z danych korzystają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje UE i OECD. W niniejszej pracy dane ze sprawozdania SP posłużyły do obliczania szeregu wskaźników do analizy efektów ekonomicznych w spółdzielniach, tj. wskaźników majątkowych i kapitałowych dotyczących m.in. posiadanych aktywów, pasywów, relacji między kapitałem i majątkiem, sprawności, płynności i zadłużenia czy rentowności.

**Dokładność danych:** Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw, realizowane na formularzu SP - Roczna ankieta przedsiębiorstwa, to badanie prowadzone przez GUS na postawie PBSSP. Badanie jest obowiązkowe, realizowane metodą pełną, w formie elektronicznej <5%. Operatem badania jest aktualizowana na bieżąco BJS.

**Błędy pomiaru:**

**Błędy kwestionariusza** – nieistotne. Formularz sprawozdania SP pomimo złożoności jest spójny, posiada instrukcję wypełniania. Formularz elektroniczny jest personalizowany, posiada aktywne objaśnienia, definicje, słowniki, autosumy, przenoszenie danych, pytania filtrujące, kontrolę logiczno-rachunkową.

**Błędy respondenta** – nie występują lub ich ryzyko jest bardzo niewielkie. Pozyskany zbiór jest zatwierdzonym zbiorem krajowym ze sprawozdania SP. Ewentualne błędy respondenta zostały wyjaśnione i poprawione na etapie zbierania i przetwarzania danych przez służby statystyki publicznej.

**Błędy w metodzie zbierania danych** – nie występują.

**Błędy przetwarzania** – nieistotne. Wprowadzane są usprawnienia założeń do kontroli danych na etapie zbierania i analizy.



### Błędy braku odpowiedzi:

**Podmiotowy brak odpowiedzi:** Badanie jest obowiązkowe, realizowane metodą pełną. Błąd podmiotowego braku odpowiedzi waha się między 20% - 30%.

**Przedmiotowy brak odpowiedzi:** Błędy zostały wyjaśnione na etapie zbierania i przetwarzania danych przez służby statystyki publicznej. Szacunkowy odsetek imputacji wynosi około 1,4%, natomiast wskaźnik błędnej edycji, tj. udział rekordów, dla których były sygnalizowane błędy w zbiorze wynosi około 3,6%.

**Dostępność i przejrzystość danych:** Zbiory danych jednostkowych udostępnione przez CIS. Dane zgromadzone w kilku tablicach – każdy dział sprawozdania SP znajduje się w osobnej tabeli. Nazwy kolumn tabeli nie opisują zawierających je zmiennych. Tabele z danymi za dany rok należy analizować wraz z odpowiednim formularzem sprawozdania SP, aby właściwie zasymbolizować kolumny tabeli. Należy szczególnie monitorować wszelkie zmiany w formularzu w każdej edycji badania, gdyż zmiana formularza zmienia strukturę tabeli danych.

### Porównywalność:

**Porównywalność czasowa danych:** Od 2009 r. dane prezentowane są w układzie PKD 2007. Wprowadzone zmiany w klasyfikacji PKD 2007 w stosunku do klasyfikacji PKD 2004 wynikają przede wszystkim ze zmian zakresowych, polegających na wprowadzeniu nowych grupowań rodzajów działalności (uwzględnienie nowych, podział lub agregacja dotychczasowych), a także na przesunięciach rodzajów działalności pomiędzy poszczególnymi poziomami klasyfikacyjnymi. Pojawiające się zmiany w formularzu wynikające m.in. ze zmian ustawy o rachunkowości nie wpływają na porównywalność czasową danych. W związku z tym, że dane gromadzone są w ramach badania prowadzonego przez GUS, zapewniona jest porównywalność czasowa podstawowych danych ze sprawozdania oraz naliczanych wskaźników, dane przeliczono według nowej klasyfikacji za okresy poprzednie.

**Porównywalność przestrzenna danych:** Tabele z danymi z każdego działu sprawozdania SP zawierają zmienną numer REGON. Aby uzyskać informacje o rozmieszczeniu przestrzennym, należy najpierw każdą tabelę połączyć z kartoteką badania, która zawiera zmienną TERYT. Zapewnia to porównywalność przestrzenną danych na poziomie powiatów, miast na prawach powiatu, czy po agregacji, na poziomie województw lub podregionów.

**Spójność:** W związku z tym, że dane gromadzone są w ramach badania prowadzonego przez GUS zapewniona jest pełna spójność z innymi badaniami statystycznymi oraz rejestrami prowadzonymi przez służby statystyki publicznej.

**Koszty i obciążenie respondentów:** Łączny koszt realizacji badania na formularzu SP w 2015 r. zgodnie z PBSSP wyniósł 1569900 zł. Liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi, tzn. wypełnili i zatwierdzili sprawozdanie pozytywne wyniosła 80128 jednostek. Średni czas przygotowania danych do sprawozdania przez respondenta wyniósł 287 minut, natomiast średni czas wypełnienia sprawozdania to 134 minut.

## PODSUMOWANIE

**Ogólna ocena:** Ze względu na bardzo wysoki stopień pokrycia, szczególnie spółdzielni inwalidów i niewidomych (około 93%), oraz dobrą kompletność badania wśród podmiotów posiadających formę prawną spółdzielni, roczną ankietę przedsiębiorstwa SP należy uznać za ważne źródło informacji dotyczącej sytuacji finansowej tych podmiotów. Sprawozdanie SP dostarcza szczegółowych informacji na temat rodzajów prowadzonych działalności, posiadanych zasobów finansowych (bilans aktywów i pasywów) i



środków trwałych oraz pozwala określić efektywność prowadzonej działalności (rachunek zysków i strat) i perspektywy dalszego rozwoju.

- **Rekomendacje dla gestorów związane z poprawą jakości danych:** brak.

Źródło: opracowanie własne

## Załącznik nr 2 Wyjaśnienie podstawowych pojęć

### *Annex 2 Explanation the basic concepts*

**Aktywa (majątek)** – ogół środków gospodarczych (składników majątkowych), którymi rozporządza – w ściśle oznaczonym momencie – jednostka prowadząca księgi rachunkowe. Aktywa stanowią jedną z dwóch części bilansu i dzielą się na: A. Aktywa trwałe, B. Aktywa obrotowe, C. Należne wpłaty na kapitał podstawowy i D. Udziały własne.

**Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym** – do katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zostały włączone osoby zdefiniowane w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020<sup>33</sup>. Uzasadnieniem dla tego wyboru jest dostosowanie całego wsparcia finansowego dla powstających i działających przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni, z unijnych środków<sup>34</sup>.

Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

- osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, tj. spełniające co najmniej jedną z przesłanek określonych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- osoby nieletnie, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- osoby przebywające w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- osoby z niepełnosprawnością – osoby z niepełnosprawnością w rozumieniu Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020;
- rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, o ile co najmniej jeden z rodziców lub opiekunów nie pracuje ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością;

<sup>33</sup> [https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne\\_CT9\\_24.pdf](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne_CT9_24.pdf) (data pobrania: 14.09.2017).

<sup>34</sup> Kompleksową, naukową analizę zjawiska wykluczenia społecznego przedstawia R. Szarfenberg, *Pojęcie wykluczenia społecznego* [http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/pojecie\\_ws.pdf](http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/pojecie_ws.pdf) (data pobrania: 13.09.2017).



- h) osoby, dla których ustalono III profil pomocy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- i) osoby niesamodzielne;
- j) osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań w rozumieniu Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;
- k) osoby odbywające kary pozbawienia wolności;
- l) osoby korzystające z PO PŻ<sup>35</sup>.

**Pasywa (kapitał)** – źródła finansowania środków gospodarczych (składników majątkowych), znajdujących się w ściśle oznaczonym momencie w jednostce prowadzącej działalność gospodarczą. Jest jedną z dwóch części bilansu jednostki. Na pasywa składają się: A. Kapitał (fundusz) własny oraz B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania.

**Produktywność** – zjawisko postrzegane jako relacja ilości wytworzonego produktu i jego sprzedaży w określonych warunkach do ilości wykorzystywanych lub zużytych zasobów wejściowych. Zasoby wejściowe to różne zasilenia systemu i zasoby systemu, które są wykorzystywane do wytworzenia końcowego produktu<sup>36</sup>. Tak więc efektywność pracy to wynik różnicy pomiędzy poniesionymi nakładami, a uzyskanymi efektami. Produktywność pracy to wartość, jaką wytwarza pracownik poprzez nakłady swojej pracy i z wykorzystaniem dostępnych zasobów i technologii<sup>37</sup>.

**Relacje między kapitałem a majątkiem** – każdy składnik aktywów musi mieć swoje źródło pochodzenia, zatem suma aktywów musi być zawsze równa sumie pasywów. Badanie struktury kapitałowo-majątkowej pozwala na sprawdzenie czy metody finansowania aktywów przez przedsiębiorstwo zapewniają jej bezpieczeństwo pod kątem długoterminowej płynności finansowej.

**Reintegracja zawodowa** – zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym to działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (staże, szkolenia, warsztaty kompetencji miękkich niezbędnych do znalezienia i utrzymania zatrudnienia)<sup>38</sup>.

**Reintegracja społeczna** – zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym to działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu (warsztaty motywacyjne, doradztwo zawodowe, terapia)<sup>39</sup>.

**Rentowność** – to parametr odzwierciedlający efektywność posiadanych przez przedsiębiorcę kapitałów oraz efektywność gospodarowania aktywami. Wskaźniki rentowności nazywane są także wskaźnikami zyskowności lub stopami zwrotu. Mierzą one ekonomiczność wyrażaną relacją efektów do nakładów.

**Rozwój** – to bardzo szeroka kategoria opisywana w literaturze ekonomicznej, socjologicznej i filozoficznej. Z punktu widzenia projektu POPT, istotne są następujące kwestie odnoszące się do różnych kategorii rozwoju spółdzielczości:

---

<sup>35</sup> [https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne\\_CT9\\_24.pdf](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27996/wytyczne_CT9_24.pdf), str. 8-9.

<sup>36</sup> D. R. Kamerschen, R. B. McKenzie, C. Nardinelli, *Economics*, Houghton Mifflin College Division, 1989, s. 10-23.

<sup>37</sup> A. Heshmati, *Productivity Growth, Efficiency and Outsourcing in Manufacturing and Service Industries*, „Journal of Economic Surveys”, vol. 17, Issue 1, 2003, s. 81-91.

<sup>38</sup> Art. 2, pkt. 5) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1828, z późn. zm.)

<sup>39</sup> Art. 2, pkt. 4) ibidem.



- Rozwój ma charakter procesowy<sup>40</sup>. Pojęcie procesu zostało wykorzystane do „opisania ciągu, sekwencji następujących po sobie i przyczynowo uwarunkowanych zmian systemu” (nazywanych wtedy fazami lub etapami)<sup>41</sup>.
- Rozwój jest kategorią, którą należy traktować w wymiarze czasowym. Rozwój postępuje wraz z upływem czasu i może istnieć nawet gdy świadomie nie wprowadzamy żadnej zmiany<sup>42</sup>.
- Rozwój to „pozytywna kierunkowa zmiana społeczna” oraz „regularna kierunkowa zmiana, gdzie „regularna” oznacza zachodząca w zgodzie z pewnymi znanymi regularnościami transformacji obiektów danej klasy”<sup>43</sup>, choć możliwe są także inne definicje tego terminu<sup>44</sup>.
- Rozwój może być determinowany przez czynniki wewnętrzne i zewnętrzne (środowiskowe).
- Rozwój ma charakter jakościowy, ale ma również aspekty i skutki ilościowe<sup>45</sup>.

Rozwój może być analizowany w różnych aspektach, tj. istota (przedmiot, zakres), przebieg, uwarunkowania i efekty<sup>46</sup>.

**Spółdzielnie inwalidów i niewidomych** – szczególny rodzaj spółdzielni pracy, których celem jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych przez pracę w prowadzonym wspólnie przedsiębiorstwie<sup>47</sup>.

**Spółdzielnie pracy** – podmioty działające na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, których celem jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków<sup>48</sup>.

**Spółdzielnie socjalne** – działają na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Przedmiotem ich działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, celem ich reintegracji społecznej i zawodowej<sup>49</sup>.

**Sprawność (rotacja)** – wskaźniki z obszaru sprawności działania przedsiębiorstwa mają na celu ocenić efektywność zarządzania majątkiem poprzez zestawienie wyników ze sprzedaży z wielkością zasobów majątku i kapitału wykorzystywanych w przedsiębiorstwie.

**Uwarunkowania i czynniki rozwoju** – uwarunkowania to elementy determinujące kierunki rozwoju spółdzielni, które mają charakter niesterowalny z punktu widzenia władz (członków) spółdzielni. Brak sterowalności wynika przede wszystkim z naturalnego pochodzenia uwarunkowań (np. cykle koniunkturalne, globalne zjawiska gospodarcze), uwarunkowań politycznych (system administracji publicznej, przyjęta polityka względem sektora spółdzielczości), a także uwarunkowań formalnoprawnych<sup>50</sup>.

<sup>40</sup> A. Węgrzecki, *Zarys filozofii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2011.

<sup>41</sup> P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2010.

<sup>42</sup> E. Masłyk, *Zmiana i niepewność w procesach organizacyjnych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1985.

<sup>43</sup> S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.

<sup>44</sup> Ibidem.

<sup>45</sup> J. Hausner, *Zarządzanie publiczne. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2008; A. Stabryła (red), *Doskonalenie struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1991.

<sup>46</sup> A. Pacut, *Rozwój przedsiębiorczości społecznej – istota i kierunki analizy*, „Ekonomia Społeczna”, 2015, nr 1.

<sup>47</sup> Art. 181a. § 1. Ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r., poz. 1285).

<sup>48</sup> Art. 181. Ibidem.

<sup>49</sup> Art. 2. ust. 1-2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1205).

<sup>50</sup> T. Kudłacz, *Programowanie rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 48-55.

Czynniki są sterowalnymi determinantami rozwoju<sup>51</sup>, wskazują na przyczyny, kierunek i charakter najważniejszych procesów rozwojowych. Sterowalność oznacza w tym przypadku możliwość oddziaływania<sup>52</sup> (kreowania, regulowania, stymulowania) czynników przez samą spółdzielnię.

Na potrzeby realizowanego projektu analizie poddano uwarunkowania rozwoju spółdzielczości w Polsce, które podzielono na czynniki (zwane inaczej uwarunkowaniami wewnętrznymi) oraz uwarunkowania zewnętrzne, które mają charakter niesterowalny. Ze względu na dostępność danych i możliwości ich wykorzystania w ramach pracy badawczej przyjmuje się, że główna oś analizy będzie dotyczyć uwarunkowań wewnętrznych (możliwości i bariery rozwoju spółdzielni<sup>53</sup>).

**Zadłużenie** – analiza zadłużenia ma na celu ocenę struktury pasywów przedsiębiorstwa z uwzględnieniem ich źródeł (kapitały własne i obce) oraz okresu na jaki zostały one udostępnione (kapitały krótkoterminowe i długoterminowe).

---

<sup>51</sup> M. Kudłacz, J. Hausner (red.) *Funkcjonowanie metropolii w Polsce. Gospodarka, przestrzeń, społeczeństwo*, CeDeWu, Warszawa 2016, s. 20-21.

<sup>52</sup> Zob. Z. Szymła, *Determinanty rozwoju regionalnego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2000.

<sup>53</sup> M. Kawa, W. Kuźniar, *Rola spółdzielczości jako instytucji w przeciwdziałaniu nierównościom ekonomicznym i społecznym*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Uwarunkowania instytucjonalne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”, 2009, nr 15, s. 315.

## Załącznik nr 3 Tablica zależności na podstawie Testu niezależny chi – kwadrat

*Annex 3 Tables of dependence on the basis The Chi-Square Test of Independence*

**HO: Zmienne X i Y są niezależne**

**HO: Zmienne X i Y nie są niezależne**

przyjęty poziom istotności:  $\alpha = 0,05$

jeżeli  $p\text{-value} > \alpha = 0,05$  to nie ma podstaw do odrzucenia  $H_0$  na poziomie istotności  $\alpha = 0,05$ . Zmienne X i Y są niezależne

jeżeli  $p\text{-value} < \alpha = 0,05$  to odrzucamy  $H_0$  na poziomie istotności  $\alpha = 0,05$ . Zmienne X i Y nie są niezależne

- program nie chce wyliczyć statystyki testowej

\*  $p\text{-value}$  bliskie poziomowi istotności  $\alpha = 0,05$ . Gdyby zwiększyć poziom istotności do  $\alpha = 0,1$  test wskazałby na istnienie różnic

Tablica 1. Liczba osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne*
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	niezależne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie socjalne	zależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne*	niezależne	niezależne	niezależne

**Tablica 1. Liczba osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę cd.**

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	zależne	niezależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	zależne

**Tablica 2. Liczba osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	niezależne	niezależne*	zależne	niezależne*	zależne	niezależne	niezależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie socjalne	zależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne*

**Tablica 2. Liczba osób świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych cd.**

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	niezależne*	niezależne	niezależne*	niezależne*	niezależne	niezależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne*	niezależne	niezależne	niezależne*	niezależne	niezależne	zależne

**Tablica 3. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracujących na podstawie umowy o pracę oraz umów cywilnoprawnych**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	niezależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	niezależne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	-
Spółdzielnie socjalne	zależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	zależne

**Tablica 3. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracujących na podstawie umowy o pracę oraz umów cywilnoprawnych cd.**

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	zależne	niezależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	zależne

Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>

**Tablica 4. Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	niezależne	niezależne	<b>zależne</b>
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	niezależne	niezależne	<b>zależne</b>

**Tablica 4. Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty cd**

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>	niezależne	<b>zależne</b>	<b>zależne</b>

**Tablica 5. Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty w tym zatrudnionych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	niezależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	zależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	niezależne	zależne	zależne

**Tablica 6. Zmiana liczby osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę, w spółdzielni (w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym)**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	niezależne*	zależne	zależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie Pracy i Usług i Spółdzielnie Budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie Inwalidów i Niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie Socjalne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne



Tablica 6. Zmiana liczby osób świadczących pracę na podstawie umowy o pracę, w spółdzielni (w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym) cd.

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	zależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne

Tablica 7. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym po opuszczeniu spółdzielni, które znalazły zatrudnienie

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne

**Tablica 8. Liczba subsydiowanych miejsc pracy**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	zależne	zależne	zależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	zależne

**Tablica 8. Liczba subsydiowanych miejsc pracy cd.**

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	zależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	zależne	zależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne*	niezależne	zależne	zależne

**Tablica 9. Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków własnych spółdzielni**

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
------------------	----------------------------	------------------------------------	---------------------------------------	---------------------	---------------	-----------------------------------	------------------	-------------------

Ogółem	niezależne	niezależne	niezależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	zależne	zależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne

Tablica 9. Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków własnych spółdzielni cd.

Wyszczególnienie	Demokratyczne zarządzanie	Działanie strategiczne	Wsparcie z OWES (tak/nie)	Wsparcie z OWES (szkolenia)	Wsparcie z OWES (doradztwo)	Wsparcie z projektów EFS (tak/nie)	Pomoc publiczna SHRIMP (tak/nie)
Ogółem	niezależne	zależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne*	niezależne

Tablica 10. Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków publicznych

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji	Dominujące źródło
Ogółem	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-	-

Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne*	niezależne

Tablica 10. Kwota wydana przez spółdzielnię na utworzenie miejsca pracy dostosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej (wskaźnik specyficzny dla spółdzielni zatrudniających osoby niepełnosprawne) ze środków publicznych cd.

Wyszczególnienie	Założyciele osoby fizyczne	Założyciele organizacje non-profit	Założyciele administracja samorządowa	Obszar działalności	Usieciowienie	Innowacyjność działania (tak/nie)	Liczba innowacji
Ogółem	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	zależne	niezależne	niezależne
Spółdzielnie pracy i usług oraz spółdzielnie budowlane	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	-	-	-	-	-	-	-
Spółdzielnie socjalne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne	niezależne*

Źródło: opracowania własne

**Załącznik nr 4 Formularz ES-S**  
*Annex 4 ES-S questionnaire*

**Załącznik nr 5 Baza danych ze wskaźnikami**

*Annex 5 Database with indicators*

**Załącznik nr 6 Raport metodyczny z pierwszego etapu**

*Annex 6 Methodical report from the first stage*